

Centraal Bureau voor de Statistiek

Raad voor Rechtsbijstand

Bureau Wsnp

S.L. Peters & L. Combrink-Kuiters (RvR) en C. Verkleij (CBS)

Monitor Wsnp

Elfde meting
over het jaar 2014

Utrecht/Den Haag 2015

Monitor Wsnp

Elfde meting over het jaar 2014

Utrecht/Den Haag 2015

S.L. Peters & L. Combrink-Kuiters (Raad voor Rechtsbijstand)
C. Verkleij (Centraal Bureau voor de Statistiek)

Monitor Wsnp

Elfde meting over het jaar 2014

S.L. Peters & L. Combrink-Kuiters (Raad voor Rechtsbijstand)

C. Verkleij (Centraal Bureau voor de Statistiek)

ISBN: 978-94-6240-239-3

Dit boek is een uitgave van:

Wolf Legal Publishers (WLP)

Postbus 313

5060 AH Oisterwijk

E-Mail: info@wolfpublishers.nl

www.wolfpublishers.com

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de door de Auteurswet 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De bij toepassing van artikel 16B en 17 Auteurswet 1912 wettelijk verschuldigde vergoedingen wegens fotokopiëren, dienen te worden voldaan aan de Stichting Reprorecht. Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken op grond van artikel 16 Auteurswet 1912 dient men zich tevoren tot de uitgever te wenden. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

No part of this book may be reproduced without written permission from the publisher or author.

© S.L. Peters, L. Combrink-Kuiters & C. Verkleij, WLP 2015

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	De Wsnp: ontwikkelingen sinds de tiende meting	7
2.1	Aanpassing Boek 1 BW	7
2.2	Nieuw vergoedingsbesluit Wsnp	7
2.3	Wsnp-gerelateerde rechtsbijstand	8
2.4	Actuele rechtspraak Wsnp 2014-2015	8
3	Van aanvraag tot uitstroom: de cijfers	17
3.1	Verzoeken	17
3.2	Afwijzingen en niet-ontvankelijkverklaringen	18
3.2.1	Afwijzingen	19
3.2.2	Niet-ontvankelijkverklaringen	21
3.3	Instroom	22
3.3.1	Aantallen	22
3.3.2	Omzettingen van faillissement in schuldsanering	24
3.3.3	Kenmerken	25
3.4	Proces	27
3.4.1	Lopende zaken	27
3.4.2	Bewindvoerders	28
3.5	Uitkomsten	33
3.5.1	Einduitkomst naar startjaar	33
3.5.2	Doorlooptijden	36
4	Beëindigde schuldsaneringen naar looptijd	37
5	Dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen	39
5.1	De drie wettelijke voorzieningen binnen het minnelijk traject	39
5.2	Toepassing van de drie voorzieningen	39
5.2.1	Instroom	39
5.2.2	Afdoeningswijzen	40
5.3	Verschillen tussen de rechtbanken	43
5.3.1	Instroom per rechtbank	43
5.3.2	Afdoeningswijzen per rechtbank	45
5.4	Kosten en baten toevoegingen bewindvoerders	48
6	Instroom en afdoening in hoger beroep	51
6.1	Inleiding	51
6.2	Instroom	51
6.2.1	Instroom per gerechtshof	51
6.2.2	Instroom weigering toepassing Wsnp	52
6.2.3	Instroom tussentijdse beëindiging	53
6.3	Afdoeningswijzen	54
6.3.1	Afdoeningswijzen weigering toepassing	54

6.3.2 Afdoeningswijzen tussentijdse beëindiging	55
6.4 Instroom Wsnp na hoger beroep	56
6.5 Uitstroom met schone lei na instroom na hoger beroep	57
7 CJIB- en DUO-vorderingen	59
7.1 CJIB-vorderingen	59
7.2 DUO-vorderingen	60
8 Beweegredenen van crediteuren	63
8.1 Aanleiding en referentiekader van het onderzoek	63
8.2 Methode van onderzoek	63
8.3 Beschrijving van de huidige situatie bij problematische schulden	64
8.4 Factoren die het gedrag van crediteuren kunnen beïnvloeden	72
8.4.1 Profiel van de crediteur	72
8.4.2 Profiel van de debiteur	75
8.4.3 Relatie met de klant	76
8.4.4 Profiel van de schuld	77
8.4.5 Infrastructuur schuldhulpverlening	79
8.4.6 Maatschappelijke context	81
8.5 Conclusie	82
9 Duurzaamheid schone lei	85
9.1 Inleiding	85
9.2 Resultaten	85
9.2.1 Huishoudsamenstelling toen en nu	85
9.2.2 Koop- of huurhuis	87
9.2.3 Inkomensbronnen toen en nu	87
9.2.4 Financiële situatie toen en nu	88
9.2.5 Oorzaken ontstaan van schulden voor de Wsnp	89
9.2.6 Betalingsachterstanden	90
9.2.7 Leningen	93
9.2.8 Spaargedrag	93
9.2.9 Hulp of bijstand van personen of instanties	93
9.2.10 Terugblik op de Wsnp	96
9.2.11 Suggesties ex-sanieten ter verbetering Wsnp-traject en erna	97
9.3 Conclusie	98
10 Samenvatting	101
Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie	107
Bijlage 2 Tabellen horend bij hoofdstuk 3 en 6	109
Bijlage 3 Onderzoeksverantwoording CBS	113
Bijlage 4 Figuren en tabellen horend bij hoofdstuk 5	115
Bijlage 5 Tabellen horend bij hoofdstuk 6	119
Bijlage 6 Verantwoording onderzoek Duurzaamheid schone lei	121
Bijlage 7 Overzicht inhoud en aanvullend onderzoek eerdere edities van de Monitor Wsnp	125
Bijlage 8 Procedure Wsnp	129

1 Inleiding

In augustus 2005 is de eerste Monitor Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) verschenen. Dit jaarlijks uit te brengen instrument heeft als doel de stand van zaken te rapporteren aangaande de Wsnp en de effectiviteit daarvan kritisch te volgen. Deze wet, die sinds 1 december 1998 van kracht is en per 1 januari 2008 aanzienlijk is gewijzigd, behelst een saneringsregeling, specifiek gericht op natuurlijke personen die in ernstige betalingsmoeilijkheden verkeren. Met de Wsnp wil men voorkomen dat natuurlijke personen tot in lengte van dagen door schuldeisers achtervolgd worden, wanneer zij eenmaal in een problematische financiële situatie terecht zijn gekomen. De Monitor Wsnp omvat een vaste kern van gegevens die jaarlijks geactualiseerd wordt, naast een aantal, per jaar wisselende, thema's. De onderzoeksagenda wordt in samenspraak met de begeleidingscommissie vastgesteld (zie bijlage 1 voor de samenstelling hiervan). In het najaar van 2014 is aan de onderzoekers van de Raad voor Rechtsbijstand (verder te noemen de Raad) verzocht specifiek onderzoek te doen naar de afwegingen van crediteuren om al dan niet in te stemmen met een minnelijk traject, de duurzaamheid van de schone lei, de resultaten van de Wsnp-trajecten die na een hoger beroep zijn gestart en de afhandeling van de CJIB- en DUO-schulden ná het Wsnp-traject.

Dit rapport vormt het resultaat van de elfde meting, waarin wordt teruggekeken op de afgelopen vijf jaar. Slechts ten aanzien van de instroom in de Wsnp en het aantal lopende zaken wordt een langere termijn gehanteerd (figuren 3.4, 3.6 en 3.11). Deze meting omvat de volgende onderdelen. Allereerst wordt een update gegeven van de vaste set gegevens, te weten:

- de ontwikkelingen op het gebied van de Wsnp in het gerapporteerde jaar (hoofdstuk 2);
- het aantal verzoeken en afwijzingen vanaf 2010: in totaal en naar rechtbank uitgesplitst (paragrafen 3.1 en 3.2);¹
- de gegevens uit de Centrale Database Schuldsanering (CDS) van de Raad, Bureau Wsnp (paragrafen 3.3 tot en met 3.5) inclusief de ontwikkeling van het totaal aantal faillissementen en een onderzoek naar de verschillen tussen kortlopende en langlopende schuldsaneringen (hoofdstuk 4);

1 Net als bij de vorige editie, wordt ook in de elfde meting gebruik gemaakt van gegevens die door de heer E. Meeuwisse en mevrouw E. Robberse gegenereerd zijn uit de onderzoeksdatabase van de rechtspraak (ODB). Dit geldt ook voor de gegevens ten behoeve van hoofdstukken 5 en 6. Cijfers van de voorgaande jaren in de meerjarenoverzichten van deze monitor zijn, waar sprake was van kleine afwijkingen, vervangen door de meest recente cijfers afkomstig uit de ODB.

- het aantal dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen vanaf 2009, in totaal en van het meest recente jaar per rechtbank uitgesplitst. Het gaat hier om het aantal verzoeken, toekenningen, afwijzingen, intrekkingen en niet-ontvankelijkverklaringen (hoofdstuk 5);
- de afdoening in hoger beroep (hoofdstuk 6), waarbij tevens de resultaten van schuldsaneringstrajecten na een hoger beroep worden vergeleken met de zaken die rechtstreeks via de rechtbank zijn ingestroomd (paragraaf 6.5).

Daarnaast worden de resultaten besproken van aanvullend onderzoek dat gedaan is naar:

- de invordering door het CJIB en DUO (hoofdstuk 7),
- de handelwijze van crediteuren op het moment dat zij worden geconfronteerd met een wanbetaler (hoofdstuk 8),
- de duurzaamheid van de schone lei (hoofdstuk 9).

Omdat deze monitor een *update* vormt van de cijfers uit de tiende meting, worden uitsluitend de nieuwe gegevens en de eventuele trends beschreven. Gegevens van de jaren daarvoor (in de regel vanaf 2010) worden weliswaar in een aantal tabellen en figuren weergegeven, maar niet opnieuw in de tekst beschreven en geduid. Voor de lezer die niet geheel ingevoerd is in de materie van de Wsnp is in bijlage 8 een korte beschrijving opgenomen van de procedure.

2 De Wsnp: ontwikkelingen sinds de tiende meting

2.1 Aanpassing Boek 1 BW

Op het gebied van wetgeving zijn in 2014 de inwerkingtreding van de wetswijziging van Boek 1 BW (curatele, beschermingsbewind, mentorschap) en de bijbehorende besluiten van belang geweest voor de uitvoering van de Wsnp.

Als gevolg van deze wetswijziging worden schulden nu in het wetboek genoemd als legitieme reden om een ondercuratelestelling of beschermingsbewind te starten. Daarmee sloot de wetgever overigens vooral aan bij de bestaande praktijk. Er is nu echter ook in formele zin geen drempel meer voor verdere groei van bijvoorbeeld het aantal schuldenbewinden. Uit de tiende meting van de Monitor Wsnp bleek dat deze schuldenbewinden invloed hebben op de instroom in de Wsnp. De wet en de uitvoeringspraktijk hebben niet tot de gewoonte geleid dat in schuldenbewinden na verloop van tijd structureel pogingen worden ondernomen om de schulden te regelen. Met de inwerkingtreding van het Besluit kwaliteitseisen curatoren, beschermingsbewindvoerders en mentoren, hebben de eerstgenoemde functionarissen wel de bevoegdheid gekregen om schulden te regelen. Zij zijn vrijgesteld van het verbod op schuldregelen uit artikel 47 Wck. Op basis van een eerdere uitspraak van de Hoge Raad, zijn ze daarmee automatisch ook bevoegd om de verklaring uit artikel 285, lid 1 f Fw af te geven. In theorie zou deze wetswijziging dus voor een nieuwe aanwas van Wsnp-verzoeken kunnen leiden.

2.2 Nieuw vergoedingsbesluit Wsnp

Ook het nieuwe vergoedingsbesluit Wsnp mag hier niet onvermeld blijven, ook al is dat in werking getreden tijdens de verslagperiode van de vorige Monitor Wsnp. In 2014 zouden de eerste effecten zichtbaar kunnen of moeten worden, zoals de mate waarin de zogenaamde stok-achter-de-deur werking van de Wsnp versterkt zou worden. Als gevolg van de nieuwe vergoedingssystematiek stijgen de kosten die uit het tijdens de Wsnp gespaarde bedrag worden betaald. Daarmee daalt de uitdeling aan crediteuren. Dat gegeven zou tot gevolg kunnen hebben dat schuldeisers vaker instemmen met een schuldregeling en het niet aan laten komen op een Wsnp-traject.

Dit effect zou zichtbaar kunnen worden in de cijfers die de NVVK jaarlijks presenteert over de instroom en afwikkeling van aanvragen schuldhulpverlening, het aantal aangevraagde dwangakkoorden (art 287a Fw) en de instroom van Wsnp-aanvragen.

Uit deze elfde meting van de Monitor Wsnp blijkt dat het aantal ingediende verzoeken om een dwangakkoord inderdaad is gestegen met circa 350. In 2014 was echter geen daling van de instroom Wsnp zichtbaar. Het effect van de maatregel op de uitvoering van de Wsnp is dus weliswaar positief, maar (vooralsnog) beperkt van omvang.

De invloed van de nieuwe vergoedingensystematiek op het slagingspercentage (gerealiseerde schuldregelingen) in het minnelijk traject is ten tijde van de totstandkoming van dit rapport nog niet bekend.

2.3 Wsnp-gerelateerde rechtsbijstand

In 2014 zijn diverse signalen ontvangen over actieve werving van cliënten in het kader van gesubsidieerde rechtsbijstand onder schuldenaren die de Wsnp doorlopen. De wettelijk verplichte vooraankondiging van een beëindigingszitting werd door rechtsbijstandverleners aangegrepen om de betreffende schuldenaren de diensten van een advocaat aan te bieden. In het leeuwendeel van de gevallen is die bijstand echter niet nodig, omdat de schuldenaar zich aan de verplichtingen van de Wsnp heeft gehouden en een schone lei krijgt.

Ook de aantallen beroepsprocedures bij een afwijzing van een Wsnp-verzoek of een tussentijdse beëindiging blijken relatief groot. De gerechtshoven hebben klachten geuit over de kwaliteit van de geleverde rechtsbijstand in deze Wsnp-gerelateerde beroepsprocedures en uit de tiende meting van de Monitor Wsnp bleek dat slechts kleine percentages beroepszaken succesvol waren (zie verder hoofdstuk 6).

De Raad voor Rechtsbijstand heeft deze trends bij diverse gelegenheden besproken met de Nederlandse Orde van Advocaten en daarbij afspraken gemaakt om de praktijk verder in kaart te brengen en eventuele gebleken misstanden aan te pakken.

2.4 Actuele rechtspraak Wsnp 2014-2015

Status Recofa-richtlijnen

De Hoge Raad heeft erop gewezen dat de inspiratie die de rechterlijke richtlijnen bieden bij de individuele beoordeling van het geval niet mag ontaarden in een standaard toepassing van de regel uit de richtlijn.² Immers, met het uitgangspunt van rechterlijke beleidsvrijheid is niet verenigbaar – aldus de Hoge Raad –

2 HR 18 november 2011, LJNBU4937, NJ 2012,127, TvS sept.2012, nr. 365.

dat rechters-commissarissen via een Recofa-richtlijn stelselmatig en zonder acht te slaan op de omstandigheden van het geval, voor schuldenaren op wie onderhoudsverplichtingen jegens minderjarige kinderen rusten, het vrij te laten bedrag (standaard) verhogen met het bedrag waarop de alimentatie is vastgesteld.

In een recente zaak van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden³ bestreed de saniet de status van de sollicitatieplicht die is uitgewerkt in paragraaf 3.5 van de Recofa-richtlijnen. Volgens de saniet hadden/hebben deze richtlijnen niet de status van wetgeving. Het Hof oordeelde echter dat de richtlijnen zijn opgesteld om binnen de wettelijke schuldsaneringsregeling gelijke gevallen gelijk te behandelen teneinde willekeur te voorkomen. Men kan de richtlijnen beschouwen als 'gecodeerde rechtspraak'. In individuele gevallen kan daarvan afgeweken worden, maar gesteld noch gebleken is, volgens het Hof, dat de situatie van de appellant in relevante mate afweek van de situatie waarin de gemiddelde saniet zonder werk zich bevindt. Het Hof toetst dus wel degelijk – zoals Recofa-richtlijn 1.8 aangeeft en zoals de Hoge Raad ook wil (zie voetnoot 2) – of dit specifieke geval inderdaad langs de lat van de richtlijn kan worden beoordeeld of dat er soms een gegronde reden voor afwijking is.

Verkorting termijn

In de regel duurt een schuldsanering drie jaren, aldus artikel 349a Fw. Onder omstandigheden kan tot een kortere periode (artikel 354a Fw) worden besloten of juist tot een langere periode (artikel 349a Fw). De bekortingsvraag kwam aan de orde bij de Haagse Rechtbank.⁴ Na een faillissementsperiode van 2,5 jaar werd de schuldenaar in hoger beroep via een omzettingsverzoek toegelaten tot de schuldsaneringsregeling. De schuldenaar verzocht een aantal weken na deze omzetting aan de rechter-commissaris een verkorting van de looptijd van de schuldsanering, en wel zodanig dat de periode dat hij in staat van faillissement heeft verkeerdt wordt afgetrokken van de looptijd van de schuldsanering. Subsidiar verzocht de schuldenaar ter terechtzitting een termijnafrek met een kortere periode dan die van het faillissement. De rechter-commissaris wees het verzoek tot termijnreductie af. De Rechtbank stelde voorop dat een periode waarin gedurende het faillissement aan de faillissementsboedel is afgedragen niet zonder meer (zoals de saniet kennelijk van mening was) kan leiden tot verkorting van de looptijd van de schuldsanering met een periode die gelijkstaat aan de duur van het faillissement. Het is dus geen automatische aftreksom. Volgens Recofa-richtlijn 1.7 kan termijnreductie niet aan de orde zijn op de grond dat de schuldenaar voorafgaand aan de toelating tot de schuldsanering langere tijd in een minnelijk schuldhulptraject of een moratorium heeft gespaard. Termijnreductie is evenmin aan de orde indien afloscapaciteit van de schuldenaar in de periode voorafgaand aan de schuldsanering voor de aflossing van schulden is aangewend, bijvoorbeeld via een (langdurig) loonbeslag. Meestal komt dit laatste ook slechts ten goede aan

3 Hof Arnhem-Leeuwarden, 24 april 2014 ECLI:NL:GHARL:2014:3444.

4 Rechtbank Den Haag, 27 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:7671.

een bepaalde schuldeiser en niet aan meerdere schuldeisers, zoals gebruikelijk is in een situatie van faillissement of schuldsanering. Termijnreductie kan wel aan de orde zijn indien de schuldenaar in een aan de schuldsaneringsregeling voorafgaand faillissement enige tijd aan de boedel heeft afgedragen hetgeen uitsteeg boven het in de schuldsanering geldende vrij te laten bedrag. Het faillissement moet dan enige tijd hebben geduurd, waarbij bijvoorbeeld de helft van de faillissementsperiode in mindering kan worden gebracht op de looptijd van de schuldsanering.

Vereenvoudigde schuldsanering

In maart 2015 heeft Recofa ingestemd met een notitie over de vereenvoudigde beëindiging van een schuldsaneringsprocedure van artikel 354a Fw. Een gemotiveerd verzoek om een vereenvoudigde afwikkeling wordt voortaan ambtshalve door de rechter-commissaris gedaan na minimaal een jaar en drie maanden als niet waarschijnlijk is dat een volledige looptijd in dit geval zinvol is. Het verruimde nieuwe beleid komt erop neer dat voortaan op basis van de periodieke verslaglegging van de bewindvoerder standaard zal worden bekeken of er in de resterende looptijd van de schuldsanering enige aflossingscapaciteit van belang is te verwachten. Indien dat niet het geval is en indien de schuldenaar zich goed aan de verplichtingen uit de schuldsaneringsregeling heeft gehouden, dan kan de zaak met een schone lei worden beëindigd op de grondslag van artikel 354a Fw. De Raad voor Rechtsbijstand, Bureau Wsnp, zal in samenwerking met Recofa een tekst in de nieuwsbrief en op de website publiceren. Hoogstwaarschijnlijk zullen ook de Recofa- richtlijnen op dit punt worden geactualiseerd.

Een verwant onderwerp is de vereenvoudigde procedure. De (voormalige) Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, Fred Teeven, heeft op grond van de resultaten van de tiende Monitor Wsnp (brief van 4 augustus 2014, TK 2013-2014, 33750 VI, nr. 135, blz. 6) de suggestie gedaan om het bestaande terughoudende beleid bij een vereenvoudigde schuldsanering enigszins te verruimen. Dit zou moeten voorkomen dat schuldsaneringen met (aantoonbaar) lege boedels bij wijze van automatisme en onnodig de volle looptijd van drie jaar zouden moeten blijven uitzitten. Het leidt tot snellere insolventieprocedures en minder tijdsbelasting voor bewindvoerders en rechters. De Raad voor Rechtsbijstand, Bureau Wsnp, heeft dit thema vervolgens onder de aandacht van Recofa gebracht. De nieuwe vergoedingensystematiek in de Wsnp-bewindvoering per 1 oktober 2013 speelt in dit vraagstuk ook een rol. Immers, lege schuldsaneringsboedels zorgen er per definitie voor dat de Raad – omdat het salaris niet in de boedel aanwezig is – de volledige bewindvoerdersvergoeding als subsidie moet betalen. Een prikkel om dat drie jaar lang te laten duren kan niet goed worden verdedigd, als dat het rechtsbestel onnodig belast en als ook een schuldeiser daar niet beter van wordt.

Termijnverlenging

Omgekeerd kan een verlenging van de schuldsaneringstermijn aan de orde zijn, indien na enige tijd blijkt dat de saniet weliswaar tekortkomingen in de nakoming

van zijn verplichtingen heeft, maar niet zo ernstig dat terstond een tussentijdse beëindiging moet volgen of dat na ommekomst van de reguliere duur de schone lei zou moeten worden onthouden. Aan de saniet kan dan een extra kans worden gegund om alsnog aan zijn verplichtingen te voldoen, bijvoorbeeld ook als er nieuwe schulden zijn ontstaan die gedurende een verlengingsperiode nog ingelopen kunnen worden. Meestal wil de rechter dan wel een concreet aflossingsplan hoe de geconstateerde tekortkomingen weer worden 'weggewerkt', voordat hij tot een verlenging van bijvoorbeeld een jaar overgaat. De verlenging hoeft in duur niet noodzakelijkerwijs gelijk te zijn aan de periode van tekortkoming. Dus als de saniet bijvoorbeeld 3 maanden in het geheel niet heeft gesolliciteerd naar betaald werk en in die periode evenmin zijn bewindvoerder heeft ingelicht over allerlei administratieve zaken, staat het de rechter vrij om met een half jaar te verlengen.

Omtrent de rechterlijke bevoegdheid tot verlenging en de rechtsgevolgen daarvan heeft de Hoge Raad recent een belangrijke uitspraak gedaan als antwoord op twee prejudiciële vragen ex artikel 392 Rv.⁵ Die beide vragen van de lagere rechter luiden aldus:

1. Is op de voet van art. 349a Fw verlenging mogelijk indien de in art. 349a lid 1 Fw bedoelde termijn van de wettelijke schuldsaneringsregeling reeds is beëindigd?
2. Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord: wat betekent dat voor de verplichtingen van de schuldenaar na afloop van de in art. 349a lid 1 Fw bedoelde termijn, maar voorafgaand aan de definitieve rechterlijke beslissing over de gevraagde verlenging?

In antwoord op *de eerste prejudiciële vraag* overweegt de Hoge Raad als volgt. In de eerste plaats is van belang dat de tekst van art. 349a lid 2 en 3 Fw niet uitsluit dat de beslissing tot verlenging van de termijn van de schuldsanering wordt genomen na het moment waarop de termijn van art. 349a lid 1 Fw afloopt. In de tweede plaats pleit de bedoeling van de wetgever ervoor om aan te nemen dat de beslissing tot verlenging van de termijn van de schuldsanering kan worden genomen na het moment waarop de termijn van art. 349a lid 1 Fw afloopt. Het is immers niet uitgesloten dat het late tijdstip waarop de rechter in staat is die beslissing te nemen, het gevolg is van omstandigheden waarop de schuldenaar – bij uitstek degene in wiens belang de mogelijkheid van verlenging in de wet is opgenomen – geen invloed kan uitoefenen.

In de derde plaats volgt uit de rechtspraak van de Hoge Raad dat het aflopen van de (materiële) termijn van art. 349a Fw weliswaar van rechtswege tot gevolg heeft dat voor de toepassing van de tweede afdeling van titel III Fw –

5 Hoge Raad, 10 oktober 2014 ECLI:NL:HR:2014:2935 conclusie: ECLI:NL:PHR:2014:1764, prejudiciële vraag: ECLI:NL:GHSHE:2014:1473 en 1474.

welke afdeling de gevolgen van de toepassing van de schuldsaneringsregeling regelt – de schuldsanering eindigt, maar dat dit aflopen niet meebrengt dat de schuldsaneringsregeling ook overigens (in formele zin) is geëindigd, aangezien beëindiging daarvan pas geschiedt zodra de slotuitdelingslijst verbindend is geworden (de art. 352-356 Fw).⁶ Hiermee strookt om aan te nemen, aldus de Hoge Raad, dat de beslissing tot verlenging van de termijn kan worden genomen na het moment waarop de (materiële) termijn van art. 349a lid 1 Fw afloopt, maar de schuldsanering nog niet met inachtneming van de art. 352-356 Fw ook formeel is beëindigd.

De tweede prejudiciële vraag beantwoordt de Hoge Raad als volgt. De verplichtingen die op grond van de tweede afdeling van titel III Fw gelden voor de schuldenaar, gelden niet (meer) in de periode tussen het moment waarop de (materiële) termijn van art. 349a lid 1 Fw afloopt en het moment waarop onherroepelijk is beslist omtrent de verlenging van de termijn. Toch moet de rechter bij zijn beslissing omtrent verlenging van de termijn van de schuldsanering niet enkel betrekken wat zich heeft voorgedaan gedurende de termijn van art. 349a lid 1 Fw. De rechter is gehouden om acht te slaan op alle relevante feiten en omstandigheden, waaronder ook de gedragingen van de saniet in de periode tussen het moment waarop de termijn van art. 349a lid 1 Fw afloopt en het moment waarop wordt beslist omtrent de verlenging van de termijn.

Vanwege de strekking van een verlenging (de schuldenaar in de gelegenheid stellen om aanvankelijke tekortkomingen te herstellen) verdient het volgens de Hoge Raad ook aanbeveling dat de rechter die de termijn van de schuldsanering verlengt, zich in zijn beslissing niet ertoe beperkt de duur van die verlenging te bepalen, maar ook preciseert welke verplichtingen gedurende de termijn van de verlenging voor de schuldenaar gelden.

Omzetting faillissement in schuldsanering

Begin 2015 heeft de Hoge Raad op prejudiciële vragen van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden duidelijkheid verschaft over de omzettingsverzoeken vanuit faillissement naar schuldsanering (artikel 15b Fw). De vragen luiden:

1. Moet, indien een verzoek tot toelating tot de schuldsaneringsregeling op de voet van art. 15b Fw wordt gedaan, voorafgaand een buitengerechtelijke schuldregeling zoals bedoeld in art. 285 lid 1, aanhef en onder f en h, Fw worden beproefd, of staat de omstandigheid dat iemand in staat van faillissement is verklaard daaraan in de weg?

⁶ Vergelijk HR 9 juli 2010, ECLI:NL:HR:2010:BM2337, NJ 2012/226; HR 28 januari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO5760; HR 24 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV0890, NJ 2012/636; HR 29 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ1411, NJ 2013/305).

2. Dient een in het kader van een verzoek tot omzetting op de voet van art. 15b Fw gedaan verzoek tot toelating tot de schuldsaneringsregeling te voldoen aan het vereiste van art. 285 lid 1, aanhef en onder f, Fw?

3. Mag de rechter, indien, al dan niet na toepassing van art. 287 lid 2 Fw, bij het verzoekschrift een verklaring zoals bedoeld in art. 285 lid 1, aanhef en onder f, Fw, ontbreekt, tot inhoudelijke beoordeling en toewijzing van een omzettingsverzoek zoals bedoeld in art. 15b Fw overgaan, of is een dergelijk verzoek niet-ontvankelijk?

De Hoge Raad⁷ overweegt dat ook voor een omzettingsverzoek moet worden aangenomen dat het vereiste geldt dat de schuldenaar met behulp van professionele schuldhulpverlening heeft geprobeerd een buitengerechtelijke schuldregeling te treffen. De gefailleerde schuldenaar die een omzettingsverzoek wil doen, is echter zelf als gevolg van het faillissement niet meer in staat tot een minnelijke schuldregeling. Een redelijke wetstoepassing brengt dan mee dat wordt aanvaard dat bij een omzettingsverzoek een schriftelijke verklaring van de curator kan worden gevoegd, waarin is vermeld dat de curator heeft onderzocht of de gefailleerde aan zijn gezamenlijke schuldeisers een akkoord kan aanbieden en dat er geen reële mogelijkheden zijn om tot een buitengerechtelijke schuldregeling te komen.

Toegang tot Wsnp vanuit schuldenbewind

Op 27 maart 2015 heeft de (nieuwe) Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, Klaas Dijkhoff, op de vragen nrs. 7 t/m 11 vanuit de Tweede Kamer over de verhouding van het schuldenbewind tot de minnelijke schuldhulp en tot de Wsnp het volgende antwoord gegeven, dat van groot toekomstig belang lijkt voor de toeleiding tot de Wsnp (ingezonden 11 februari 2015, 2015Z02461):

Vraag 7

Klopt het dat een belangrijke voorwaarde voor de toelating tot de Wsnp is dat een schuldhulpverleningstraject is geprobeerd? Kunt u in dit licht reageren op de conclusie van de Raad voor Rechtsbijstand dat door krimpende budgetten en een toegenomen aanbod meer mensen dan voorheen niet worden toegelaten tot enigerlei vorm van schuldenregeling, waarbij het zowel kan gaan om terechte als onterechte afwijzingen?

⁷ Hoge Raad 13 maart 2015 ECLI:NL:HR:2015:589, Prejudiciële beslissing op vraag van: ECLI:NL:GHARL:2014:8522, Conclusie: ECLI:NL:PHR:2015:47.

Antwoord op vraag 7

Het uitgangspunt van de wetgever dat men eerst een serieuze buitengerechtelijke poging moet hebben ondernomen om met de schuldeisers tot een regeling te komen, alvorens een beroep te doen op de wettelijke schuldsanering, zou ik hoe dan ook niet willen verlaten. De toegenomen vraag naar schuldhelp laat zich niet rechtstreeks vertalen in een toenemende instroom in de schuldhelp, omdat er ook in het minnelijk traject weigeringsgronden bestaan en niet iedereen bereid en in staat is om zich actief in te spannen en mee te werken aan het slagen van een minnelijke schuldenregeling. Of een afwijzing terecht of onterecht is, is aan het oordeel van de rechter overgelaten, zowel op grond van de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening (de bestuursrechter) als op grond van de Wsnp (de insolventierechter). Vanwege de toegenomen vraag is ook naar andere kanalen gezocht om de schuldenproblematiek het hoofd te bieden, zoals het budgetbeheer en het recent gewijzigde schuldenbewind. Dit zijn evenzovele methoden om naar oplossingen te zoeken voor een veelvormig en weerbarstig fenomeen. Ik kan mij goed voorstellen dat de rechter ook deze methoden om een schuldsituatie te stabiliseren waardeert als het aantoonbaar voldoen aan de wettelijk vereiste buitengerechtelijke poging.

Vraag 9

Erkent u het risico dat, indien gemeentes de toegang tot de schuldhelpverlening beperken, dit tevens betekent dat de toelating tot de Wsnp is afgesloten? Zo nee, waarom niet?

Vraag 10

Is het een optie om toelating tot de Wsnp ook mogelijk te maken vanuit beschermingsbewind, dus ook indien schuldhelpverlening niet vooraf is geprobeerd of mogelijk was? Zo nee, waarom niet?

Vraag 11

Deelt u de mening dat, in het licht van voorgaande vragen, de voorwaarde voor toelating tot de Wsnp zoals gesteld in artikel 285, eerste lid, sub f Faillissementswet, zou moeten komen te vervallen of dat bijvoorbeeld een gemotiveerde verklaring van verzoeker of zijn gemachtigde ook voldoende is? Zo nee, waarom niet? Kunt u uw antwoord uitgebreid toelichten?

Antwoord op de vragen 9, 10 en 11

Dit is niet per definitie het geval op de vragen 9,10 en 11. Een schuldenaar kan gebruik maken van de mogelijkheid om het eigen faillissement aan te vragen, waarbij na enige tijd een omzetting (artikel 15b Fw) vanuit een faillissement kan worden verzocht in een schuldsanering. Uit de tiende Monitor Wsnp blijkt dat over het jaar 2013 deze wijze van instroom in de Wsnp in 9,2% (1142 zaken) van het aantal gevallen werd gekozen. Uiteraard dient de schuldenaar ook dan te goeder trouw te zijn, en dient deze weg volgens de Hoge Raad niet uitsluitend te worden gekozen met het motief om het schuldhelptraject te omzeilen.

De Wsnp kan volgens artikel 285 Fw door de rechter niet van toepassing worden verklaard zonder een met redenen omklede schriftelijke verklaring dat de schuldenaar tevergeefs pogingen heeft ondernomen om met zijn schuldeisers tot een minnelijk vergelijk te komen. Deze verklaring van artikel 285, lid 1, sub f Fw is een instrument om ervoor te zorgen dat eerst een buitenwettelijke oplossing wordt beproefd, waarbij de rechtbank zich niet van de juistheid en volledigheid van die verklaring behoeft te overtuigen. De afgifte van deze verklaring is toevertrouwd aan het College van B&W, dat dit kan mandateren aan een gemeentelijke kredietbank of aan de personen en instanties genoemd in artikel 48, lid 1, sub d van de Wck. De Hoge Raad heeft deze afgiftebevoegdheid verruimd tot de personen en instanties genoemd in artikel 48, lid 1, sub c, kort gezegd de wettelijk gereuleerde juridische beroepsgroepen. Een gemotiveerde verklaring die uitsluitend afkomstig is van de verzoeker zelf biedt niet het objectieve 'betrouwbare kompas' waarop de rechter bij zijn toelatingsoordeel varen moet, zoals de Hoge Raad dat omschreef in zijn genoemd arrest. Om die reden moet worden vastgehouden aan de betrokkenheid van een deskundige partij die onderdeel uitmaakt van een afgebakende beroepsgroep die aan een zekere wettelijke regulering onderhevig is.

Tot deze gereuleerde beroepsgroepen behoren sinds de wetswijziging van 1 januari 2014 ook de professionele beschermingsbewindvoerders in de zin van artikel 435, lid 7 Boek 1 BW. Zij mogen dus ook de gemotiveerde verklaring van artikel 285 Fw afgeven die toegang tot de rechter biedt. Omdat een schuldenbewind sinds 1 januari 2014 ook een wettelijke grondslag kent en de beroepsgroep aan wettelijke kwaliteitsnormen gebonden is, zou een schuldenbewind ook kunnen dienen als een aan de Wsnp voorafgaande minnelijke poging om met de schuldeisers tot een vergelijk te komen. Een toelating tot de Wsnp vanuit beschermingsbewind is dus op zichzelf niet onmogelijk. Het is echter aan de rechter, die over de toelating moet oordelen, om te bezien of er eerst in voldoende mate minnelijk overleg is geweest met de schuldeisers. Afhankelijk van de aard en de duur van een schuldenbewind is denkbaar dat dat voor de toepassing van artikel 285 Fw vergelijkbaar is met een minnelijk schuldhulptraject.

3 Van aanvraag tot uitstroom: de cijfers

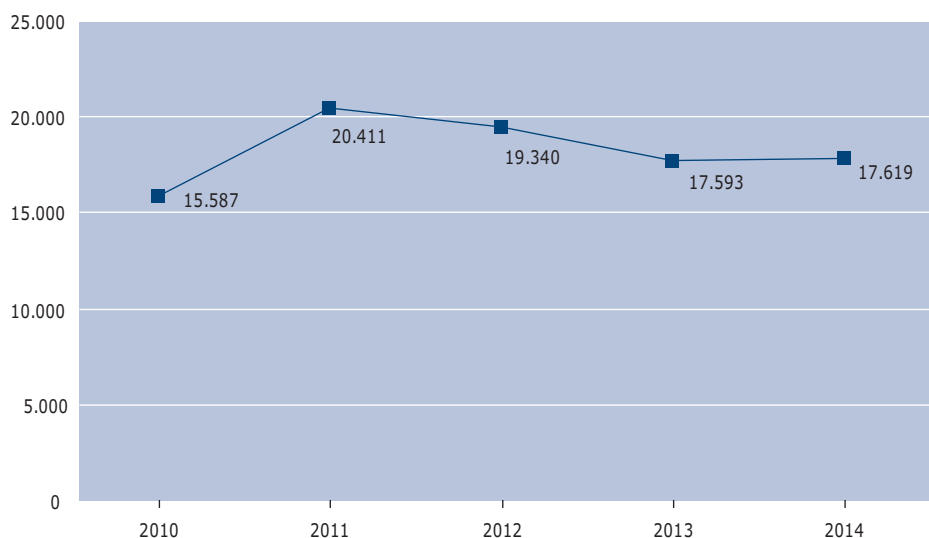
3.1 Verzoeken

In deze paragraaf wordt de ontwikkeling van het aantal verzoeken tot toelating tot de Wsnp vanaf 2010 tot en met 2014 in kaart gebracht. Daarnaast wordt eveneens voor deze periode de ontwikkeling weergegeven van het aantal afgewezen verzoeken tot toelating en het aantal niet-ontvankelijkverklaringen. Deze cijfers geven niet alleen inzicht in de toestroom, maar ook in de verschillen in de mate van toelating tussen de rechtbanken onderling. Omdat deze monitor betrekking heeft op het jaar 2014, wordt de rechtbankindeling gehanteerd die geldt na de 'Herziening Gerechtelijke Kaart' en na de opsplitsing van Oost-Nederland in Gelderland en Overijssel per 1 april 2013. Om een vergelijking over de jaren heen toch mogelijk te maken, zijn de cijfers van de voorgaande jaren volgens deze nieuwe indeling herberekend en weergegeven.

In 2014 is het aantal verzoeken om toelating tot de Wsnp ongeveer gelijk gebleven aan dat van 2013: een toename van 26 verzoekschriften, een percentuele stijging van +0,1%. Nadat er in 2012 sprake is geweest van een trendbreuk inzake het aantal verzoeken tot toelating tot de Wsnp – de stijging waarvan sinds 2008 sprake was, sloeg om in een daling – is dit aantal in 2013 verder gedaald tot een totaal van ruim 17.500.⁸ Ten opzichte van 2010 is in 2014 een toename te zien van het aantal verzoeken tot toelating tot de Wsnp van 13%.

⁸ De aantallen worden weergegeven exclusief omzettingen faillissement.

Figuur 3.1 Totaal aantal verzoeken toelating Wsnp, 2010 tot en met 2014

Bron: ODB.

Onder de verzoeken vallen ook de *pro forma* verzoeken die verplicht zijn bij de verzoeken om een voorlopige voorziening, een moratorium of een dwangakkoord (zie verder paragraaf 5.2.1).⁹

Per rechtbank

In tabel B2.1 van bijlage 2 zijn de verzoeken tot toelating tot de Wsnp naar rechtbank uitgesplitst. In 2014 kwamen er in Nederland gemiddeld 132 verzoeken binnen per 100.000 inwoners. De afzonderlijke rechtbanken laten een wisselend beeld zien. Wanneer gecorrigeerd is voor inwoneraantal, is te zien dat in Amsterdam opnieuw de meeste verzoeken (209 per 100.000 inwoners) binnenkwamen, terwijl in Oost-Brabant ook dit jaar weer de minste verzoeken (81 verzoeken per 100.000 inwoners) werden ingediend. De grootste relatieve toename ten opzichte van het voorgaande jaar vond plaats bij de rechtbanken Oost-Brabant (+15%) en Gelderland (+14%) en de grootste afname bij de rechtbank Zeeland/West-Brabant (-18%).

3.2 Afwijzingen en niet-ontvankelijkverklaringen

De mate waarin een verzoek wordt afgewezen of niet-ontvankelijk wordt verklaard, lijkt op het eerste gezicht terug te voeren op de strengheid van de rechter of het

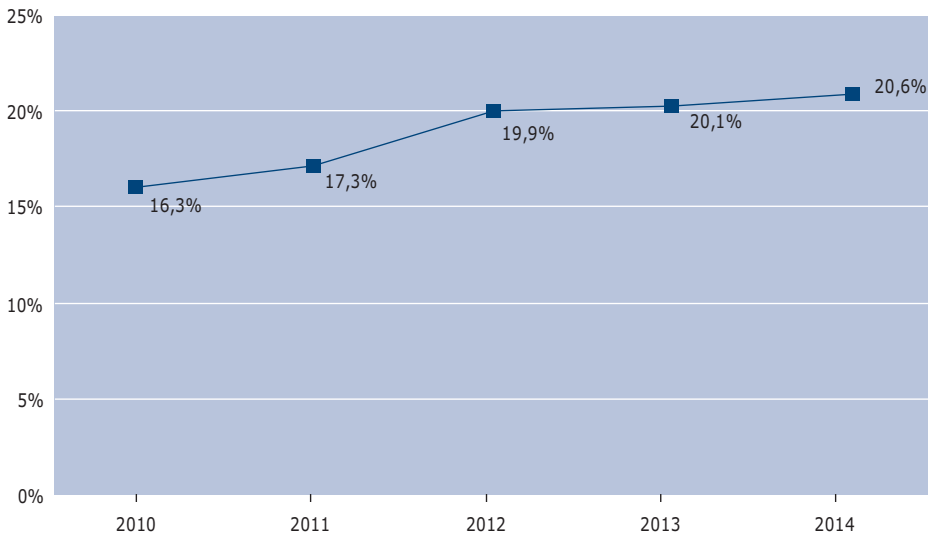
⁹ Voor andere mogelijke verklaringen wordt verwezen naar L. Combrink-Kuiters en S.L. Peters, Quick scan Belemmeringen toegang tot de Wsnp, Utrecht 2011.

beleid van de rechtbank. Hierop wordt geen landelijk beleid gevoerd; elke rechter en/of rechtbank kan hierin zijn eigen keuzes maken, hetgeen mogelijk kan leiden tot rechtsongelijkheid voor de personen die toegelaten willen worden tot de Wsnp. Het arrondissement waarin zij hun aanvraag indienen, speelt bij toelating kennelijk een rol. De verschillen tussen de arrondissementen kunnen echter ook worden veroorzaakt door de wisselende kwaliteit van verzoeken per arrondissement, samenhangen met regionale problematiek of met de aard van het voorafgaande lokale minnelijk traject. Ook denkbaar is dat de verschillen samenhangen met de mate waarin gecommuniceerd wordt tussen het minnelijk en het wettelijk traject en met de mate waarin men op de hoogte is van elkaars werkwijze.¹⁰

3.2.1 Afwijzingen

Het totale afwijzingspercentage van verzoeken tot toelating tot de Wsnp was in 2014 opnieuw iets hoger dan in het jaar ervoor: 20,6% tegen 20,1%. Dit betreft de afdoeningen waarin inhoudelijk is beslist: een toekenning dan wel een afwijzing. Voor de achterliggende cijfers per arrondissement, zie tabellen B2.2a en b van bijlage 2.

Figuur 3.2 Afwijzingspercentage verzoeken Wsnp, 2010 tot en met 2014*

* Als percentage van de som van het aantal afwijzingen en toekenningen op feitelijke Wsnp-verzoeken (dus exclusief de pro-forma verzoeken).

Bron: ODB.

¹⁰ Zie ook L. Combrink-Kuiters en S.L. Peters, Quick scan Belemmeringen toegang tot de Wsnp 2011, Utrecht 2011 en N. Jungmann en G. Kruis, Het verhaal achter de cijfers. De doorstroming van de minnelijke schuldhulpverlening naar de wettelijke schuldsanering, Regioplan/Hogeschool Utrecht 2014.

De wetswijziging die per 1 januari 2008 van kracht werd, had als doelstelling de toegang tot de Wsnp te beperken tot uitsluitend die schuldenaren die daadwerkelijk klaar zijn om hun schulden te saneren. De verwachting was dan ook dat het percentage afwijzingen na de wetswijziging zou stijgen.¹¹ Dit bleek aanvankelijk ook het geval te zijn: vóór 2008 was het afwijzingspercentage ongeveer 16% en in 2008 was dit 19,9%. Anders dan voorzien, daalde na 2008 het afwijzingspercentage echter sterk. In 2011 was er opnieuw een lichte stijging van het percentage afgewezen verzoeken waar te nemen, die in 2012 fors doorzette. Ook in 2013 en 2014 is er een lichte stijging te zien van het afwijzingspercentage.

Per rechtbank

In tabel 3.1 staat het afwijzingspercentage per rechtbank weergegeven. Voor een totaaloverzicht van de afwijzingspercentages vanaf 2010, zie tabellen B2.2a en B2.2b, bijlage 2. Er zijn grote verschillen waar te nemen tussen de rechtbanken onderling. De hoogste afwijzingspercentages voor 2014 zijn te vinden bij de rechtbanken Rotterdam en Den Haag, die beide meer dan een derde van de verzoeken afwezen. De rechtbank Noord-Nederland kende in 2014 het laagste afwijzingspercentage (minder dan 10%).

Tabel 3.1 Afwijzingen Wsnp-verzoeken per rechtbank in aantallen en percentages, 2014*

Rechtbank	Aantal	Percentage
Rotterdam	657	35,7
Den Haag	289	34,2
Overijssel	331	28,2
Oost-Brabant	214	27,9
Midden-Nederland	240	21,8
Gelderland	276	20,7
Limburg	246	20,3
Amsterdam	189	19,5
Noord-Holland	218	14,0
Zeeland/West-Brabant	131	11,7
Noord-Nederland	175	7,0
Totaal	2.966	20,6

* Als percentage van de som van het aantal afwijzingen en toekenningen op feitelijke Wsnp-verzoeken (dus exclusief de pro-forma verzoeken).
Bron: ODB.

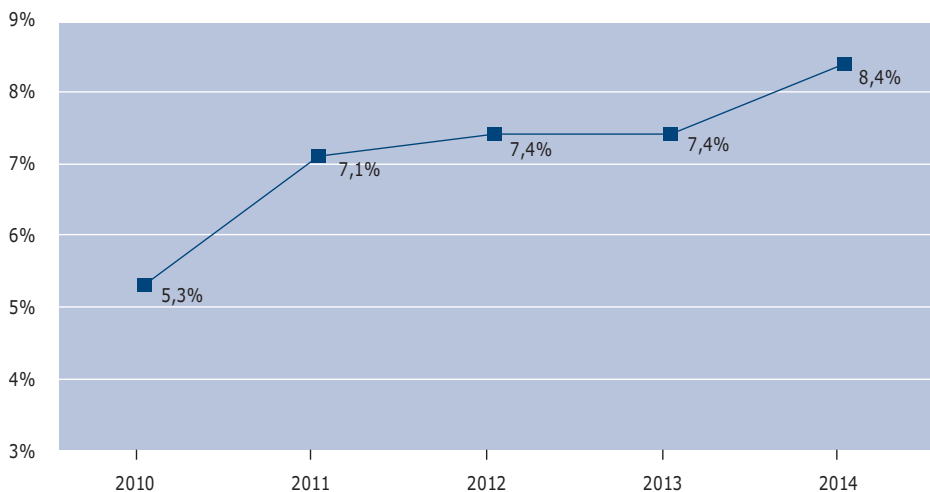
11 Voor mogelijke redenen voor deze verwachting, zie L. Combrink-Kuiters en S.L. Peters, *Quick scan Belemmeringen toegang tot de Wsnp*, Utrecht 2011, p. 13-14.

3.2.2 Niet-ontvankelijkverklaringen

Naast de afwijzing beschikt de rechter ook over de mogelijkheid om een verzoekschrift niet-ontvankelijk te verklaren. De reden hiervoor is doorgaans dat de kwaliteit van het verzoekschrift niet aan de eisen voldoet, bijvoorbeeld door het ontbreken van voorgeschreven stukken of van bepaalde gegevens over de ontstaansgeschiedenis van de schulden. Daarnaast komt het regelmatig voor dat een aanvraag wordt ingetrokken. Over de intrekkingen zijn echter geen betrouwbare gegevens bij de gerechten bekend.

In 2014 is het aantal niet-ontvankelijkverklaringen gestegen van 7,4% naar 8,4%. Sinds 2008, toen de mogelijkheid van niet-ontvankelijkverklaring in de Wsnp werd opgenomen, is er met name in 2011 een percentuele toename geweest van het aantal niet-ontvankelijkverklaringen, zoals te zien in onderstaande figuur. De daaropvolgende jaren is dit percentage gestabiliseerd en in 2014 dus weer gestegen.

Figuur 3.3 Percentage niet-ontvankelijkverklaringen, 2010 tot en met 2014*

* Het percentage niet-ontvankelijkverklaringen is verkregen door het absolute aantal niet-ontvankelijkverklaringen te delen door het aantal verzoeken. De reden hiervoor is dat het totaal aantal verzoeken wel controleerbaar en uniform wordt geregistreerd, maar het aantal intrekkingen niet.

Bron: OBD.

Per rechtbank

Tussen de rechtbanken onderling is ook op dit punt een grote variatie waarneembaar. Bij de rechtbanken Amsterdam en Oost-Brabant is het hoogste percentage niet-ontvankelijkverklaringen te zien (respectievelijk 18,1% en 18%), terwijl de rechtbanken Noord-Holland en Limburg het laagste percentage niet-ontvankelijkverklaringen laten zien (respectievelijk 2% en 1,8%).

Tabel 3.2 Niet-ontvankelijkverklaringen per rechtbank in aantallen en percentages, 2014*

Rechtbank	Aantal	Percentage
Amsterdam	307	18,1%
Oost-Brabant	162	18,0%
Rotterdam	279	14,6%
Den Haag	139	9,2%
Midden-Nederland	133	8,2%
Zeeland/West-Brabant	86	6,6%
Noord-Nederland	165	6,2%
Overijssel	68	6,0%
Gelderland	84	5,0%
Noord-Holland	38	2,0%
Limburg	24	1,8%
Totaal	1.485	8,4%

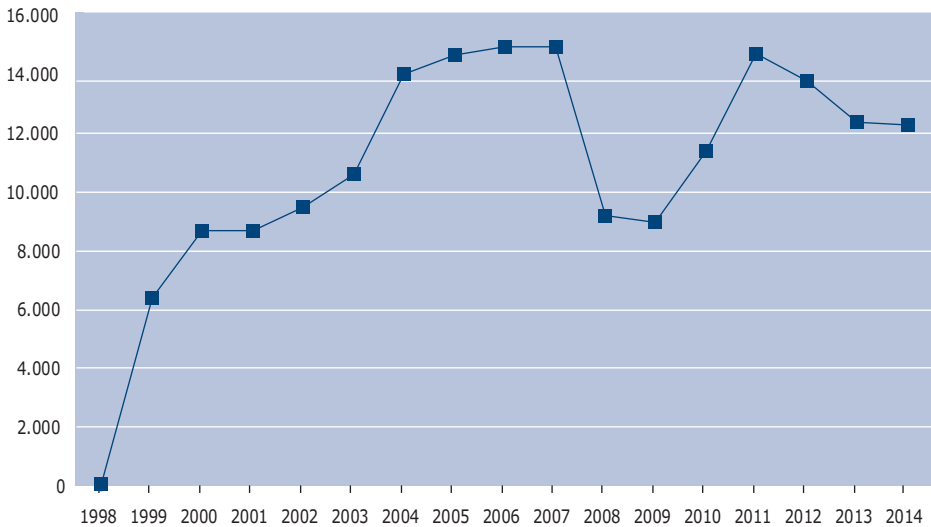
* Het percentage niet-ontvankelijkverklaringen is verkregen door het absolute aantal niet-ontvankelijkverklaringen te delen door het aantal verzoeken. De reden hiervoor is dat het totaal aantal verzoeken wel controleerbaar en uniform wordt geregistreerd, maar het aantal intrekkingen niet. Zie tabel B2.3, bijlage 2, voor de achterliggende cijfers over de jaren 2010 tot en met 2014.

Bron: ODB.

3.3 Instroom

3.3.1 Aantallen

In 2014 zijn door de rechter in totaal 12.258 schuldsaneringen uitgesproken, 102 minder dan in 2013. Dit is het derde jaar op rij dat het aantal schuldsaneringen daalde. De daling is wel beduidend minder dan in eerdere jaren. Het aantal toelatingen lag daarmee, net als het jaar daarvoor, onder het niveau van 2004–2007.

Figuur 3.4 Aantal uitgesproken schuldsaneringen naar jaar van uitspraak, 1998* tot en met 2014

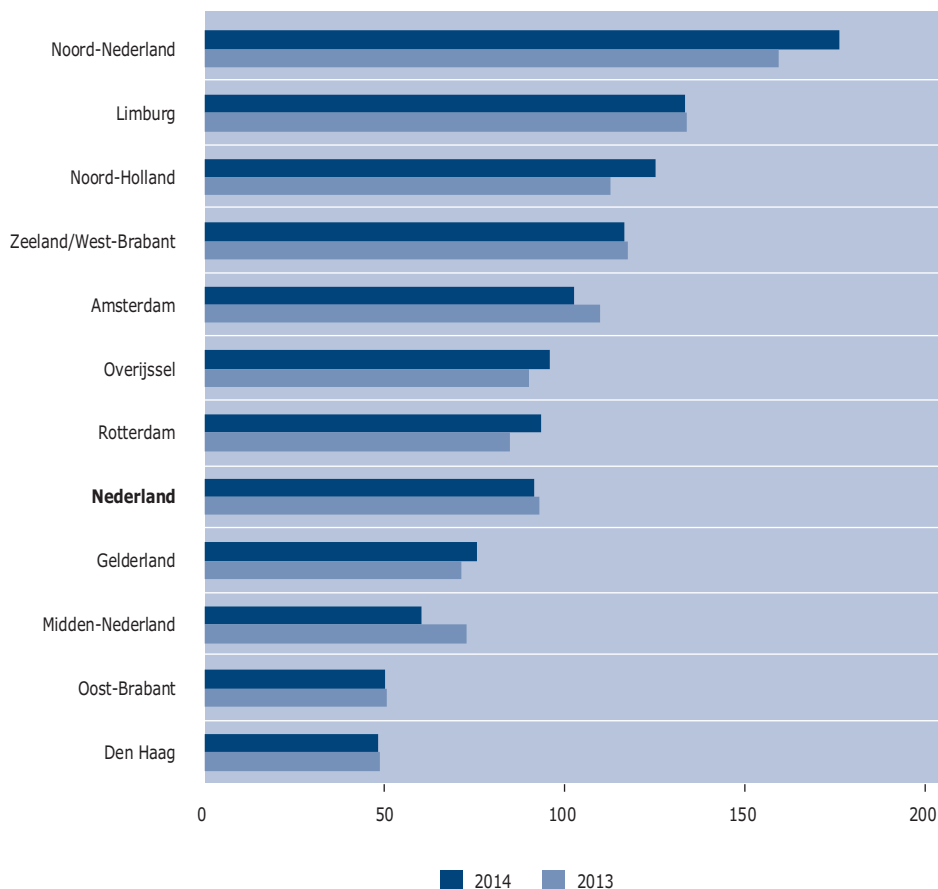
* In het jaar 1998 werd er in 47 gevallen een schuldsanering uitgesproken.

Bron: CBS.

Om het aantal uitspraken van de rechtbanken onderling met elkaar te kunnen vergelijken, wordt gekeken naar het aantal uitspraken per 100.000 inwoners van 18 jaar en ouder in het betreffende arrondissement. Voor heel Nederland kwamen in 2014 per 100.000 volwassenen 92 personen in de schuldsanering terecht. Dat komt neer op 1 persoon (per 100.00 volwassenen) minder dan in 2013. De meeste schuldsaneringen werden uitgesproken door de rechtbank van het arrondissement Noord-Nederland (176 per 100.000 volwassenen) en de minste in het arrondissement Den Haag (48 per 100.000 volwassenen).

De relatieve aantallen uitgesproken schuldsaneringen lopen per arrondissement sterk uiteen (zie figuur 3.5). Bij 6 arrondissementen daalde de instroom ten opzichte van 2013. Daartussen valt het arrondissement Midden-Nederland op door de forse daling van het aantal uitgesproken schuldsaneringen van 73 in 2013 naar 60 in 2014. De grootste stijgingen zijn te zien bij Noord-Nederland, Rotterdam en Noord-Holland. Bij deze arrondissementen steeg het aantal uitgesproken schuldsaneringen met ruim 10%.

Figuur 3.5 Gemiddeld aantal uitgesproken schuldsaneringen* per arrondissement en voor heel Nederland, 2013 en 2014

* Per 100.000 inwoners van 18 jaar en ouder.

Bron: CBS.

3.3.2 Omzettingen van faillissement in schuldsanering

Het aantal omzettingen van een faillissement in een schuldsanering¹² kwam in 2014 uit op 1.023; dat zijn er 123 minder dan in 2013. Sinds 2009 is het absolute aantal omzettingen continu gestegen en in 2014 was er voor het eerst weer sprake van een daling. In 2014 ging het in ruim 8% van de uitgesproken schuldsaneringen om een omzetting van een faillissement in een schuldsanering.

¹² Het aantal beëindigingen van een schuldsanering in een faillissement, is terug te vinden in tabel 3.7a.

Tabel 3.3 Omzettingen van faillissement in schuldsanering in aantallen en percentages, 2010 tot en met 2014

Jaar	Aantal	Percentage van aantal uitgesproken schuldsaneringen
2010	789	6,9
2011	839	5,7
2012	952	6,9
2013	1.146	9,3
2014	1.023	8,3

Bron: Raad voor Rechtsbijstand (RvR).

3.3.3 Kenmerken

Een schuldsanering kan betrekking hebben op een enkele of dubbele boedel.¹³ De verhouding tussen enkele en dubbele boedels is de afgelopen jaren licht gewijzigd. In 2014 betrof 81,9% van de boedels een enkele boedel en 18,1% een dubbele boedel. In 2010 lag dit op respectievelijk 77,4% en 22,6%. De schuldsaneringen hebben dus sindsdien iets vaker betrekking op een enkele boedel.

Daarnaast kan een saniet particulier dan wel (ex-)ondernemer zijn. De laatste jaren schommelt de verhouding tussen de boedels van particulieren ten opzichte van de boedels van (ex-)ondernemers rond de 4:1.

Tabel 3.4 Kenmerken schuldsaneringszaken op boedelniveau, naar jaar van uitspraak in aantallen en percentages, 2010 tot en met 2014

	2010	2011	2012	2013	2014	Totaal 2001-2014
<i>Boedel</i>						
Enkele boedel *	77,4	78,2	78,5	80,0	81,9	79,6
Dubbele boedel *	22,6	21,8	21,5	20,0	18,1	20,4
Totaal (boedels)	9.275	12.067	11.446	10.302	10.386	141.140
<i>Zaaksoort</i>						
(Ex-)ondernemer	20,7	17,9	19,9	21,3	20,3	18,6
Particulier	79,3	82,1	80,1	78,7	79,7	81,4
Totaal (boedels)	9.275	12.067	11.446	10.302	10.386	141.140

* Dit gegeven wordt pas sinds 2001 geregistreerd.

Bron: CBS.

13 Een dubbele boedel is van toepassing bij een echtpaar dat gehuwd is in algehele gemeenschap van goederen of bij een geregistreerd partnerschap met een gemeenschap van goederen.

Wanneer bij saneringszaken gekeken wordt naar de vorm van het huishouden,¹⁴ dan blijken alleenstaanden al jaren de grootste groep te vormen. Over de jaren heen laat de verdeling naar huishoudensvorm overigens weinig verschuivingen zien. De leeftijdscategorie '36-50-jarigen' nam in 2014 met 46% het belangrijkste aandeel voor haar rekening. Over de jaren heen zien we dat de gemiddelde leeftijd van de saniet omhoog gaat. In 2014 lag deze op bijna 44 jaar. De verdeling tussen vrouwen en mannen bleef nagenoeg ongewijzigd de afgelopen jaren, maar laat in 2014 een lichte stijging zien van het aantal mannen in de schuldsanering. Mannen zijn net iets vaker schuldenaar dan vrouwen.

Tabel 3.5 Kenmerken sanieten op zaakniveau, naar jaar van uitspraak in percentages, 2010 tot en met 2014

	2010	2011	2012	2013	2014	Totaal 1999-2014
<i>Huishoudensvorm</i>						
Alleenstaand	39,3	39,4	40,5	41,3	42,3	36,9
Eenoudergezin	19,6	19,9	18,4	19,7	17,0	17,2
Behoort tot stel met kinderen	27,5	26,9	25,8	25,9	25,6	27,7
Behoort tot stel zonder kinderen	13,6	13,8	15,2	13,1	15,1	18,1
Totaal (zaken)	5.001	6.322	5.150	3.881	383	47.759
<i>Leeftijd</i>						
18-20 jaar	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1	0,4
21-35 jaar	30,4	30,3	28,0	26,8	26,3	34,2
36-50 jaar	48,3	46,9	46,8	47,3	45,6	45,3
51-64 jaar	19,1	20,4	22,4	22,7	24,5	17,8
65 jaar en ouder	2,1	2,2	2,6	3,2	3,5	2,2
Gemiddelde leeftijd in jaren	41,9	42,1	43,0	43,4	43,8	41,0
Totaal (zaken)	11.385	14.727	13.765	12.360	12.258	185.041
<i>Sekse</i>						
Man	50,5	50,2	50,8	50,1	51,7	51,0
Vrouw	49,5	49,8	49,2	49,9	48,3	49,0
Totaal (zaken)	5.260	6.633	5.349	4.781	5.671	60.064

Bron: CBS.

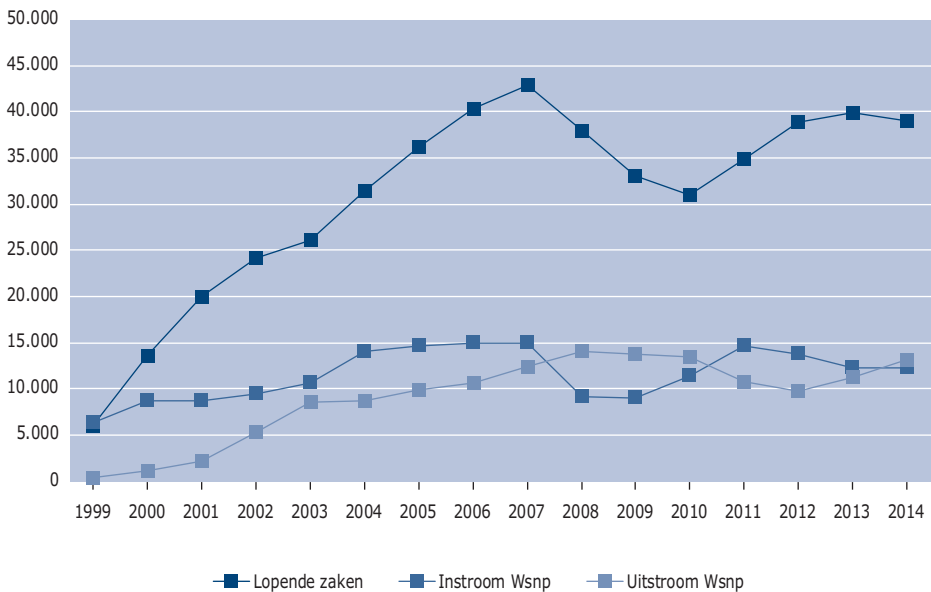
14 De vorm van het huishouden wordt op het niveau van de schuldenaar weergegeven en niet op het niveau van een huishouden. Dit betekent dat een stel waarvan beide partners in de Wsnp zitten, nu tweemaal geteld wordt als 'deel uitmakend van een stel'. Reden is dat niet alle stellen die samen een huishouden vormen, betrouwbaar genoeg onderscheiden kunnen worden.

3.4 Proces

3.4.1 Lopende zaken

Tot en met 2007 nam het totaal aantal lopende zaken elk jaar toe (zie figuur 3.6). Na de wetswijziging van 1 januari 2008 daalde de instroom en werden er jaarlijks meer schuldsaneringen beëindigd dan uitgesproken.¹⁵ Aan deze trend kwam in 2011 een einde. In 2012 en 2013 steeg het aantal openstaande schuldsaneringen verder, maar in 2014 is er weer een daling zichtbaar. Er waren in 2014 ruim 2% minder openstaande schuldsaneringen dan in 2013.

Figuur 3.6 Aantal lopende schuldsaneringen op peildatum 31 december, 1999 tot en met 2014

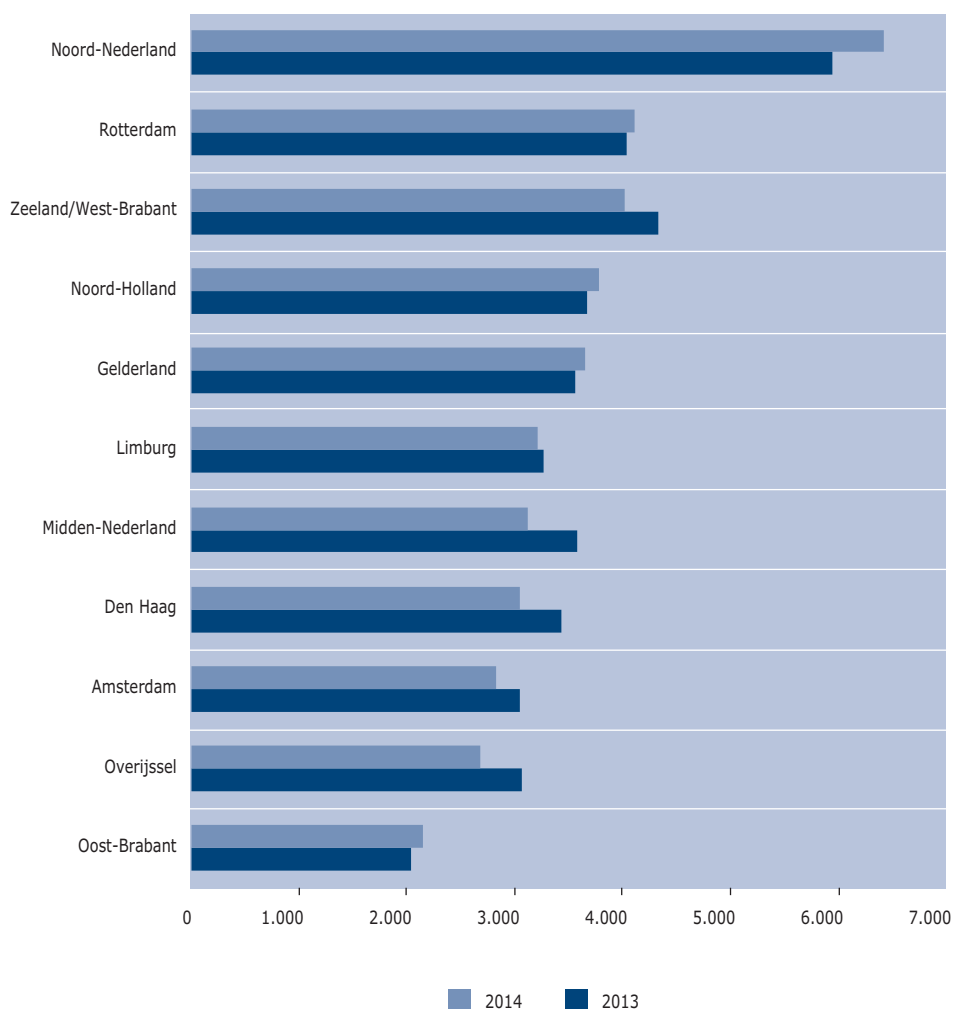
Bron: CBS.

Per rechtbank

De helft van de arrondissementen zag het aantal lopende schuldsaneringen in 2014 toenemen ten opzichte van 2013, bij de andere helft nam het aantal juist af (zie figuur 3.7). De grootste afname vond plaats in Midden-Nederland en Overijssel (elk minus 13%), terwijl de grootste toename plaatsvond in het arrondissement Noord-Nederland (8%).

¹⁵ In deze publicatie wordt een schuldsanering als beëindigd beschouwd vanaf de datum dat de eindzitting heeft plaatsgevonden, waarop de rechter de schuldsanering ten einde heeft verklaard. De slotuitdeling, waarbij de schuldeisers (een deel van) de openstaande schulden terugbetaald krijgen, vindt op een later moment plaats.

Figuur 3.7 Aantal lopende schuldsaneringen per arrondissement op 31 december, 2013 en 2014

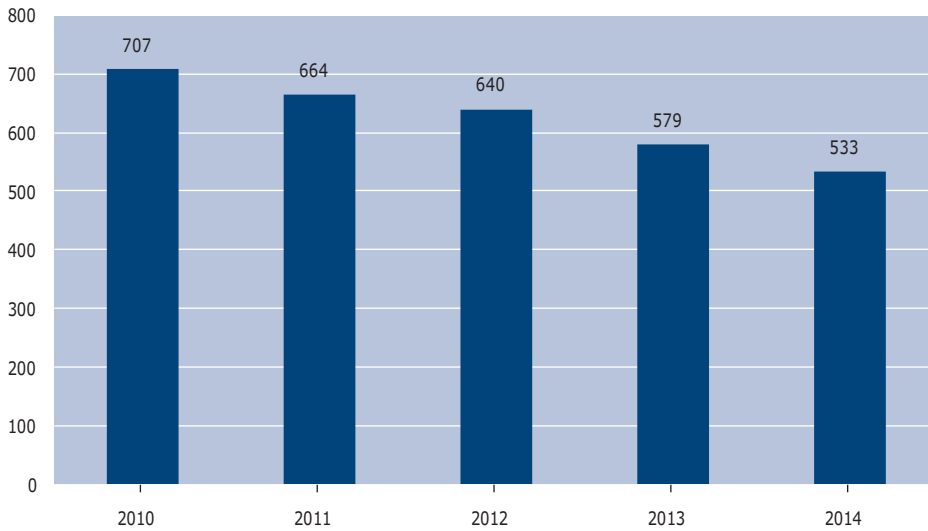

Bron: CBS.

3.4.2 Bewindvoerders

Het aantal actieve bewindvoerders (bewindvoerders met één of meer lopende zaken)¹⁶ is in 2014 verder afgenomen (figuur 3.8). Nederland telde op 31 december 2014 nog 533 actieve bewindvoerders; dat is 8% minder dan in 2013.

¹⁶ Een actieve bewindvoerder is een bewindvoerder met één of meer lopende zaken. Hierbij wordt niet gekeken of deze bewindvoerder nog zaken aanneemt.

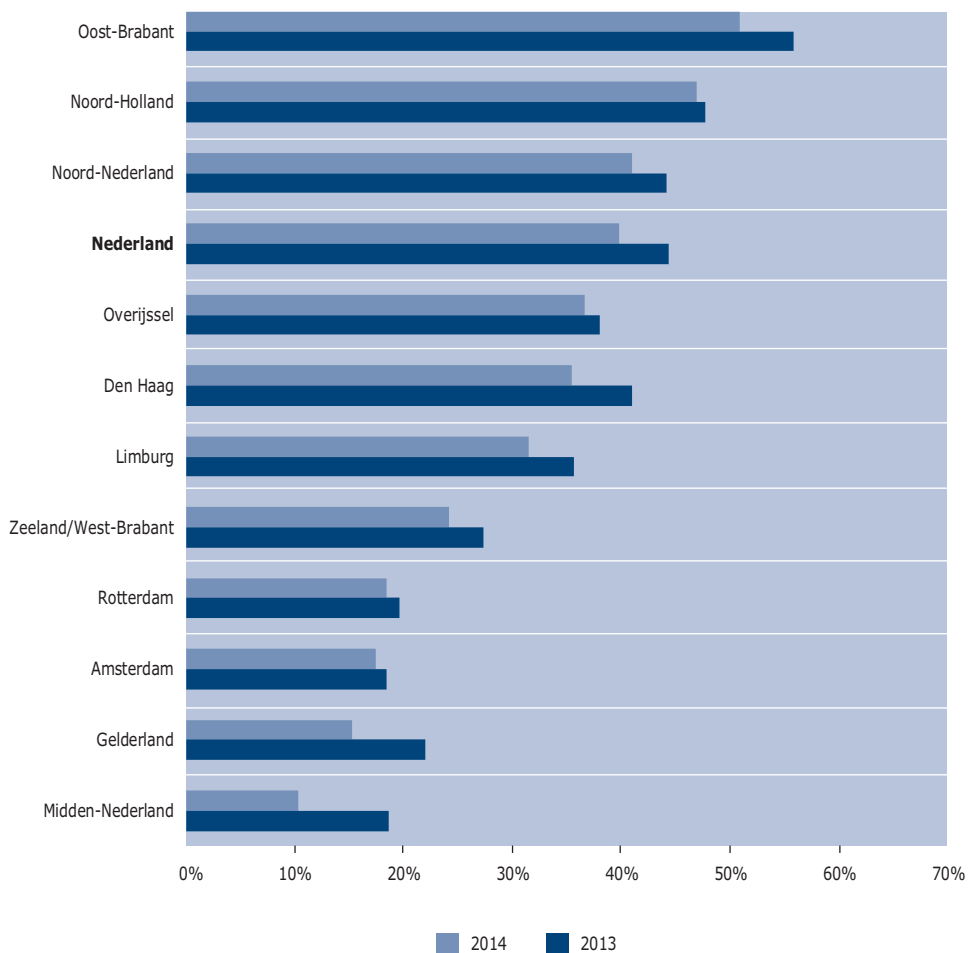
Figuur 3.8 Aantal actieve bewindvoerders op 31 december, 2010 tot en met 2014

Bron: CBS.

Het aandeel advocaten onder de actieve bewindvoerders nam verder af, waarmee het in 2014 uitkwam op 40% (figuur 3.9). Advocaatbewindvoerders behandelden een relatief klein deel van alle Wsnp-zaken: in 2014 bedroeg dit 9%.

Het percentage advocaten onder de actieve bewindvoerders verschilt sterk per arrondissement. Het percentage was het laagst in Midden-Nederland (10%) en het hoogst in Oost-Brabant (51%). In beide arrondissementen behandelden advocaten echter gemiddeld slechts 3 zaken (zie figuur 3.10).

Figuur 3.9 Percentage advocaten onder de actieve bewindvoerders per arrondissement en voor heel Nederland op 31 december, 2013 en 2014

Bron: CBS.

Op 31 december 2014 waren er in totaal 39.028 lopende zaken (zie figuur 3.6) die behandeld werden door 533 actieve bewindvoerders (zie figuur 3.8). Dat komt neer op een gemiddelde van 73 zaken per actieve bewindvoerder. In 2013 lag dit gemiddelde op 69 zaken.

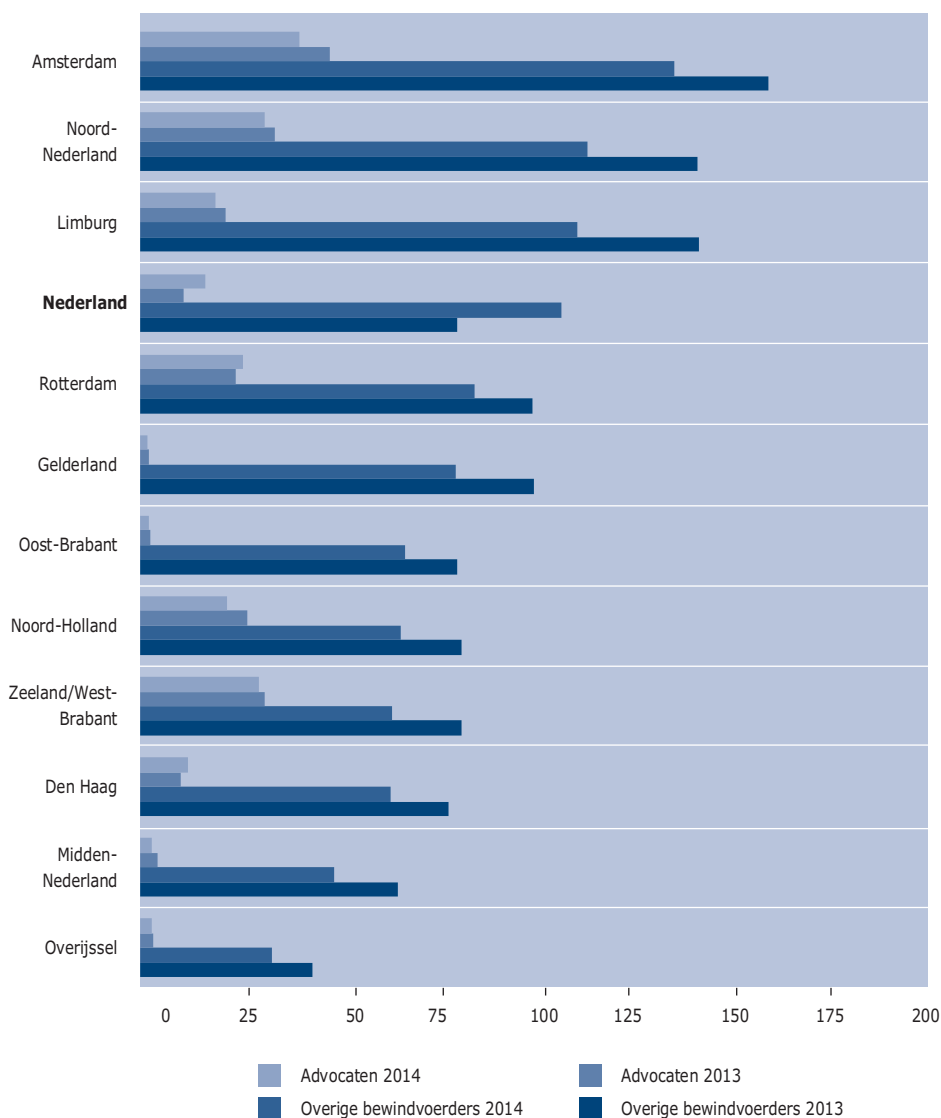
Tussen advocaatbewindvoerders en de overige bewindvoerders verschilt het aantal lopende zaken echter aanzienlijk (zie figuur 3.10). In 2014 behandelden advocaatbewindvoerders gemiddeld 17 zaken per persoon; dat zijn er bijna 6 meer dan in 2013. Voor de overige bewindvoerders steeg het aantal naar 110 zaken per persoon, waar het in 2013 nog 83 zaken betrof. Relatief meer bewindvoerders zijn in meerdere arrondissementen werkzaam (zie tabel 3.6). Daardoor is de gemiddelde *case load* per bewindvoerder voor totaal Nederland wel gestegen, maar per arrondissement is dit vaak gedaald.

Het gemiddeld aantal lopende schuldsaneringen per advocaatbewindvoerder was in 2014 het hoogst in Amsterdam met 42 zaken; in Gelderland, Oost-Brabant, Overijssel en Midden-Nederland was dit aantal het laagst. De gemiddelde *case load* van advocaatbewindvoerders nam het meest af in Midden-Nederland: 35% minder zaken ten opzichte van 2013. In Den Haag en Rotterdam nam de *case load* juist toe.

Voor de bewindvoerders zijnde niet-advocaten was de *case load* in 2014 het hoogst in Amsterdam, gevolgd door Noord-Nederland en Limburg met respectievelijk gemiddeld 140, 117 en 115 zaken per bewindvoerder. Ter vergelijking: in Overijssel behandelden bewindvoerders zijnde niet-advocaten in 2014 gemiddeld 34 zaken per persoon.

In vergelijking met 2013 hadden de bewindvoerders zijnde niet-advocaten in Midden-Nederland een beduidend lagere *case load*, namelijk 25%.

Figuur 3.10 Gemiddeld aantal zaken naar type bewindvoerder op 31 december, per arrondissement en voor heel Nederland, 2013 en 2014

Bron: CBS.

Net als in de voorgaande jaren was in 2014 het merendeel van alle actieve bewindvoerders werkzaam binnen één arrondissement. Slechts 2% van alle actieve bewindvoerders was werkzaam in meer dan drie arrondissementen.

Als vuistregel wordt een maximum van 250 zaken¹⁷ per bewindvoerder gehanteerd. Het landelijk gemiddelde lag in 2014 op 73 zaken per actieve bewindvoerder.¹⁸ In 2014 waren er 26 bewindvoerders die meer dan 250 lopende zaken¹⁹ behandelden.

Tabel 3.6 Bewindvoerders (in aantallen en percentages) naar het aantal arrondissementen waarin zij per 31 december actief waren, 2010 tot en met 2014

	2010		2011		2012		2013		2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Eén arrondissement	556	78,8	513	77,3	498	76,3	443	76,5	405	76,0
Twee arrondissementen	99	14,0	105	15,8	108	16,5	94	16,2	93	17,4
Drie arrondissementen	38	5,3	33	5,0	31	4,7	29	5,0	25	4,7
Meer dan drie arrondissementen	14	2,0	13	2,0	16	2,5	13	2,2	10	2,0
Totaal*	707	100	664	100	653	100	579	100	533	100

* Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.
Bron: CBS.

3.5 Uitkomsten

3.5.1 Einduitkomst naar startjaar

Om meer inzicht te krijgen in de (kans op een bepaalde) einduitkomst en de duur van een zaak, is op 31 december 2014 de status quo betreffende schuldsaneringen die vóór 31 december 2011 zijn gestart, in kaart gebracht. De reden voor deze selectie is dat het doorgaans zo'n drie jaar duurt voordat een schuldsanering eindigt in een schone lei. Daarentegen kan een schuldsanering al na enkele maanden resulteren in een akkoord of een faillissement. Als bij de beëindigingen ook zaken in beschouwing worden genomen uit de periode 2012-2014, zou dat dus een vertekend beeld geven. Er zouden dan onevenredig veel zaken voorkomen die met een akkoord of een faillissement zijn afgesloten en onevenredig weinig schone leien.

Overigens is een groot deel van de zaken uit 2011 nog niet beëindigd. Doorgaans duurt het behalen van een schone lei langer dan andere vormen van beëindiging. Over enkele jaren, wanneer het merendeel van de zaken uit 2011 is beëindigd (inclusief de schone leien), zal het percentage schone leien naar verwachting hoger uitvallen.

17 Het richtsnoer is eigenlijk maximaal 1.250 zaakpunten. Aan elk zaaktype wordt een puntengetal toegekend waarin het gewicht van de zaak wordt uitgedrukt: enkele particulier 5 punten; dubbele particulier 3 punten (per zaak); enkele (ex-) ondernemer 10 punten; en dubbele (ex-)ondernemer 6 punten (per zaak).

18 Bewindvoerders zijn per arrondissement niet fulltime beschikbaar, omdat een deel van hen in meer dan één arrondissement werkzaam is. Daarnaast zijn advocaatbewindvoerders evenmin fulltime bewindvoerders. Maar zelfs bij een beschikbaarheid van één dag per week per arrondissement zou het aantal bewindvoerders toereikend zijn om aan de vraag te kunnen voldoen.

19 Omdat berichten van beëindiging niet altijd direct aan de Raad voor Rechtsbijstand worden doorgegeven, is het mogelijk dat een deel van deze zaken reeds is afgerond.

Van alle zaken die tussen 1998 en 2011 gestart zijn, werd bijna 73% beëindigd met een schone lei (zie figuur 3.7a). Bijna 12% van deze zaken eindigde in een faillissement en bijna 3% in een akkoord. Het aandeel 'overige beëindigingen' bedroeg voor de hele periode ruim 13%. Dit kan betekenen dat de schuldenaar zich niet aan de voorwaarden heeft gehouden en/of dat er onvoldoende boedelsaldo was om hem failliet te laten verklaren (dit gebeurde vóór de wetwijziging van 2008 automatisch). Daarnaast is het mogelijk dat de schuldenaar zijn schulden volledig heeft afbetaald of alsnog kon aflossen door bijvoorbeeld het vinden van een (andere) baan met een voldoende hoog salaris of door het verkrijgen van een erfenis. Ook het overlijden van een schuldenaar leidt tot een beëindiging met status 'overig'.

Tabel 3.7a Wijze van zaakbeëindiging naar startjaar van de zaak in percentages, 2006 tot en met 2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Totaal 1998-2011
Toekenning schone lei	73,1	72,8	75,8	77,1	77,0	73,2	72,6
Faillissement	10,2	6,6	5,8	5,2	5,3	6,2	11,6
Akkoord	2,5	2,1	2,8	2,7	2,3	2,0	2,6
Overig	14,2	18,5	15,7	15,0	15,4	18,6	13,2
Totaal*	14.929	14.943	9.190	8.823	10.803	10.830	142.047
Aantal nog lopende zaken	1	3	17	144	582	3.897	4.644

* Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.
Bron: CBS.

Bij particulieren eindigen de meeste schuldsaneringen (ruim 72%) in een schone lei (tabel 3.7b). Er lopen momenteel nog ruim 3.000 schuldsaneringen van particulieren die in 2011 zijn gestart. Daardoor lijkt het percentage schone leien te dalen, maar dat beeld strookt niet geheel met de werkelijkheid.

Tabel 3.7b Wijze van zaakbeëindiging bij particulieren, naar startjaar van de zaak in percentages, 2006 tot en met 2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Totaal 1998-2011
Toekenning schone lei	72,8	72,4	75,5	77,2	76,4	72,5	72,2
Faillissement	10,3	6,5	5,8	5,0	5,7	6,1	11,8
Akkoord	1,8	1,7	2,1	1,7	1,5	1,5	1,9
Overig	15,2	19,4	16,6	16,1	16,4	19,9	14,1
Totaal*	12.695	12.846	7.720	7.116	8.661	8.918	118.544
Aantal nog lopende zaken	1	3	15	110	467	3.142	3.738

* Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.
Bron: CBS.

Beëindigingen met een akkoord komen bij (ex-)ondernemers vaker voor dan bij particulieren. Bij particulieren is de overige beëindiging juist vaker te zien. Het percentage faillissementen nam in 2011 bij zowel particulieren als (ex-)ondernemers toe (tabel 3.7b en 3.7c).²⁰

Tabel 3.7c Wijze van zaakbeëindiging bij (ex-)ondernemers, naar startjaar van de zaak in percentages, 2006 tot en met 2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Totaal 1998-2011
Toekenning schone lei	75,2	74,7	77,1	76,9	79,2	76,5	74,6
Faillissement	9,6	7,1	5,6	5,7	4,0	6,4	10,5
Akkoord	6,7	4,9	6,5	6,9	5,4	4,6	6,0
Overig	8,5	13,3	10,7	10,5	11,4	12,6	9,0
Totaal*	2.234	2.097	1.470	1.707	2.142	1.912	23.503
Aantal nog lopende zaken	0	0	2	34	115	755	906

* Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.

Bron: CBS.

In 2014 werden 13.172 zaken beëindigd, een forse stijging ten opzichte van 2013 (tabel 3.8).²¹ Deze stijging valt eenvoudig te verklaren: het aantal beëindigingen reflecteert drie jaar later dezelfde trend van het aantal uitgesproken schuldsaneringen van 2010 en 2011 (zie figuur 3.4). In 2014 werd bij 10.615 zaken een schone lei verleend, ruim een kwart meer dan het jaar daarvoor. In 2014 is daarmee de 100.000^e schone lei behaald. Bij de overige beëindigingen is juist een daling te zien van het aantal beëindigingen. Het aantal faillissementen daalde met 135 gevallen.

20 Een Wsnp-regeling kan maximaal 5 jaar lopen. Daarna beslist de rechtbank over het al dan niet verstrekken van de schone lei en eindigen de verplichtingen voor de schuldenaar. Officieel eindigt een Wsnp-regeling pas na het verbindend worden van de slotuitdelingslijst. Het kan zijn dat deze lijst nog niet kan worden opgemaakt omdat er bijvoorbeeld nog bedragen verwacht worden op de boedelrekening. In dat geval loopt een regeling nog wat langer door dan 5 jaar.

21 Omdat berichten van beëindiging niet altijd direct aan de Raad voor Rechtsbijstand worden doorgegeven, is het mogelijk dat op het moment van de analyse (voorjaar 2015) een klein deel van de beëindigingen van het jaar 2014 nog niet in het bestand was opgenomen.

Tabel 3.8 Aantal zaakbeëindigingen per jaar, 2010 tot en met 2014

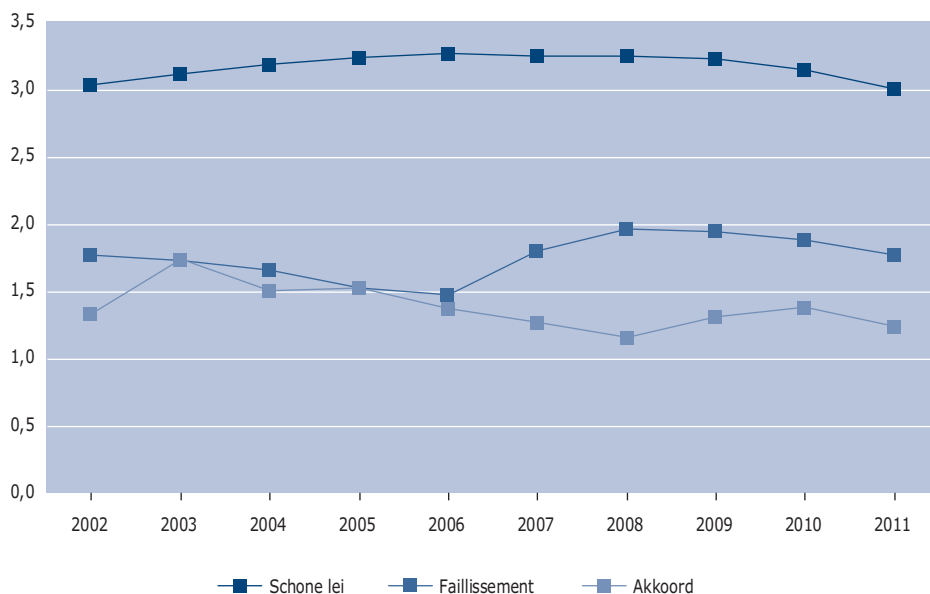
	Schone lei	Faillissement	Akkoord	Overig	Totaal
2010	10.851	562	185	1.935	13.533
2011	8.243	544	252	1.770	10.809
2012	7.039	620	215	1.912	9.786
2013	8.322	599	218	2.122	11.261
2014	10.615	464	201	1.892	13.172

Bron: CBS.

3.5.2 Doorlooptijden

De gemiddelde doorlooptijd²² van zaken die in een schone lei eindigen, bedraagt sinds het begin van de Wsnp ongeveer 3 jaar. Deze is voor het startjaar 2011 iets afgenomen ten opzichte van eerdere jaren. Dat geldt ook voor de doorlooptijd van zaken eindigend in een faillissement (gemiddeld 1,8 jaar) en de doorlooptijd van zaken eindigend in een akkoord (gemiddeld 1,2 jaar).

Figuur 3.11 Gemiddelde doorlooptijd in jaren, naar type beëindiging en startjaar, 2002 tot en met 2011

Bron: CBS.

²² Gerekend vanaf de eerste zitting tot en met het eindvonnis.

4 Beëindigde schuldsaneringen naar looptijd

Net als in enkele voorgaande monitors, kijken we in deze monitor ook naar zaken met een verkorte looptijd in vergelijking met reguliere schuldsaneringen.

Door de wetswijziging²³ uit 2008 is de kans dat een schuldsanering beëindigd wordt met een faillissement sterk afgenomen, terwijl de kans op een 'overige beëindiging' juist is toegenomen. Om die reden zijn in de analyse uitsluitend zaken meegenomen die beëindigd werden ná de wetswijziging van 2008, dus tussen 1 januari 2009 en 31 december 2014.

Van alle schuldsaneringen die in de periode 2009-2014 werden beëindigd, had ongeveer 10% een looptijd van 1,5 jaar of minder. Bij (ex-)ondernemers lag dit met 12% hoger dan bij particulieren (10%). Schuldsaneringen met een looptijd tussen de 3 en 4 jaar maakten zo'n 64% uit van het totaal aantal beëindigde zaken.

Schuldsaneringen van particulieren die binnen 1,5 jaar beëindigd zijn, werden relatief vaak met een 'overige beëindiging' afgesloten (in ruim de helft van alle zaken, zie tabel 4.1). Dit kan betekenen dat de schuldenaar zich dan bijvoorbeeld niet aan de voorwaarden heeft gehouden of dat hij de schulden alsnog heeft kunnen afbetalen. Een schone lei kwam in een kwart van de kortlopende zaken voor, waarbij waarschijnlijk sprake is geweest van een vereenvoudigde procedure. Dit houdt in dat een zaak vroegtijdig beëindigd wordt, omdat met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid is vast te stellen dat er hoe dan ook geen afloscapaciteit is, ook niet in de toekomst. Een traject van drie jaar uitzitten, is in die gevallen zinloos. Voorbeelden van schuldenaren die voor een vereenvoudigde procedure in aanmerking komen, zijn pensioengerechtigden of volledig arbeidsongeschikt verklaarde personen zonder uitzicht op verbetering van hun aandoening op basis waarvan zij arbeidsongeschikt zijn verklaard.

Schuldsaneringen van particulieren met een looptijd tussen de 3 en 4 jaar eindigden voor het overgrote deel (94%) in een schone lei. Bij schuldsaneringen met deze looptijd komen faillissementen en akkoorden praktisch niet meer voor. Net als bij particulieren werden kortlopende schuldsaneringen bij (ex-)ondernemers relatief vaak met een 'overige beëindiging' afgesloten: ruim een

23 In 2008 zijn enkele wijzigingen doorgevoerd in de Wsnp. Zo kunnen sanieten die zich niet aan de voorwaarden van de schuldsanering houden, alleen nog failliet worden verklaard indien er voldoende boedelsaldo is. Als dit niet het geval is, wordt de schuldsanering beëindigd 'zonder gevolg'. Dit wordt gerekend tot de categorie 'overige beëindigingen'.

derde van deze schuldsaneringen eindigde op een dergelijke manier. Ook valt op dat schuldsaneringen met een looptijd korter dan 1,5 jaar bij (ex-)ondernemers relatief vaak met een akkoord worden beëindigd.

Net als bij de particulieren eindigden de schuldsaneringen van (ex-)ondernemers met een looptijd tussen de 3 en 4 jaar voor het overgrote deel in een schone lei (96%). De rest van de schuldsaneringen met een looptijd van 3 tot 4 jaar kende een 'overige beëindiging'.

Tabel 4.1 Beëindigde schuldsaneringen naar looptijd in percentages, 2009 tot en met 2014

	Particulieren		(Ex-)ondernemers	
	Korter dan 1,5 jaar	3 tot 4 jaar	Korter dan 1,5 jaar	3 tot 4 jaar
Akkoord	7,4	0,1	26,2	0,1
Faillissement	14,0	0,4	15,9	0,4
Schone lei	24,5	94,0	20,7	95,7
Overig	54,1	5,5	37,2	3,8
Totaal percentage	100	100	100	100
Totaal aantal	6.111	38.688	1.450	7.598

Bron: CBS.

5 Dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de ontwikkelingen ten aanzien van de drie voorzieningen ter versterking van het minnelijk traject, te weten: het dwangakkoord, het moratorium en de voorlopige voorziening.

5.1 De drie wettelijke voorzieningen binnen het minnelijk traject

Sinds 1 januari 2008 zijn drie voorzieningen ter versterking van het minnelijk traject in de Faillissementswet (Fw) opgenomen:

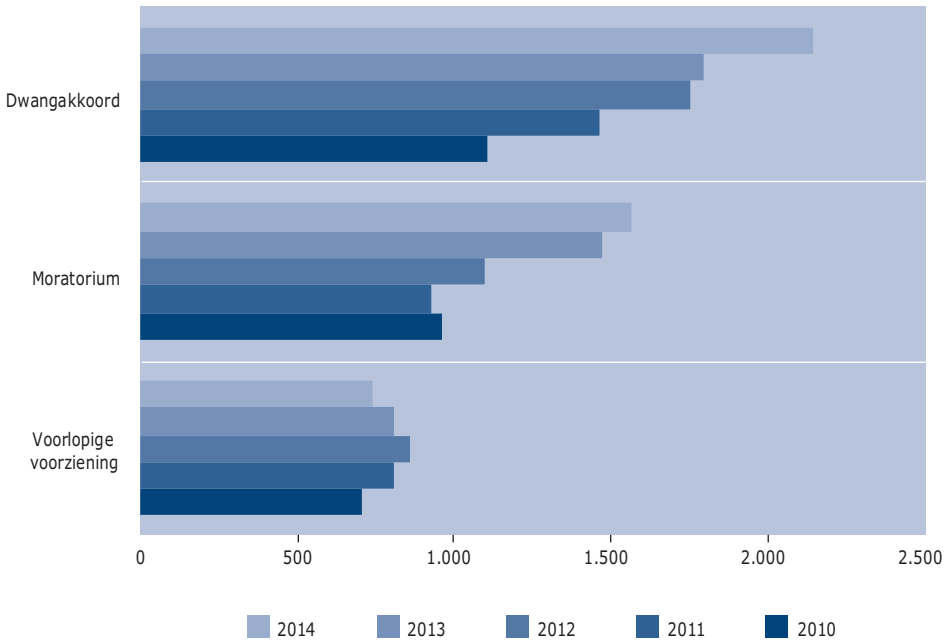
- het dwangakkoord: de schuldenaar kan bij zijn verzoekschrift tot toepassing van de Wsnp de rechtbank vragen één of meer schuldeisers die weigeren mee te werken aan een minnelijke regeling, te bevelen alsnog mee te werken aan een (minnelijk) akkoord (art. 287a Fw);
- de voorlopige voorziening bij bedreigende situaties ('moratorium'): de rechtbank kan voor de duur van maximaal zes maanden een voorlopige voorziening toekennen om een (beperkt aantal) bedreigende situatie(s) af te wenden met als doel alsnog tot een minnelijk akkoord te komen (art. 287b Fw);
- de voorlopige voorziening bij spoedeisende zaken ('voorlopige voorziening'): om tijd te winnen voor het behandelen van een verzoekschrift tot toelating in de Wsnp kan een rechtbank een voorlopige voorziening toekennen bij spoedeisende zaken (art. 287 lid 4 Fw).

5.2 Toepassing van de drie voorzieningen

5.2.1 Instroom

In totaal kwamen er in 2014 4.443 verzoekschriften binnen voor één van de drie voorzieningen. In figuur 5.1 zijn de ontwikkelingen van de drie voorzieningen vanaf 2010 weergegeven. Het aantal verzoeken om een dwangakkoord vertoont een continu stijgende trend. In 2014 is het aantal verdubbeld ten opzichte van 2010 (van 1.107 naar 2.143). Bij de moratoria is er in 2011 een lichte daling waarneembaar ten opzichte van 2010 (-3%), waarna het aantal weer is toegenomen tot 1.559. Bij de voorlopige voorzieningen is te zien dat na jaren van stijging, het aantal in 2013 en 2014 is gedaald naar 741, ongeveer het niveau van 2010.

Figuur 5.1 Aantal ingediende verzoekschriften voor de drie voorzieningen, 2010 tot en met 2014*

* Voor de achterliggende cijfers, zie tabel B4.1, bijlage 4.
Bron: OBD.

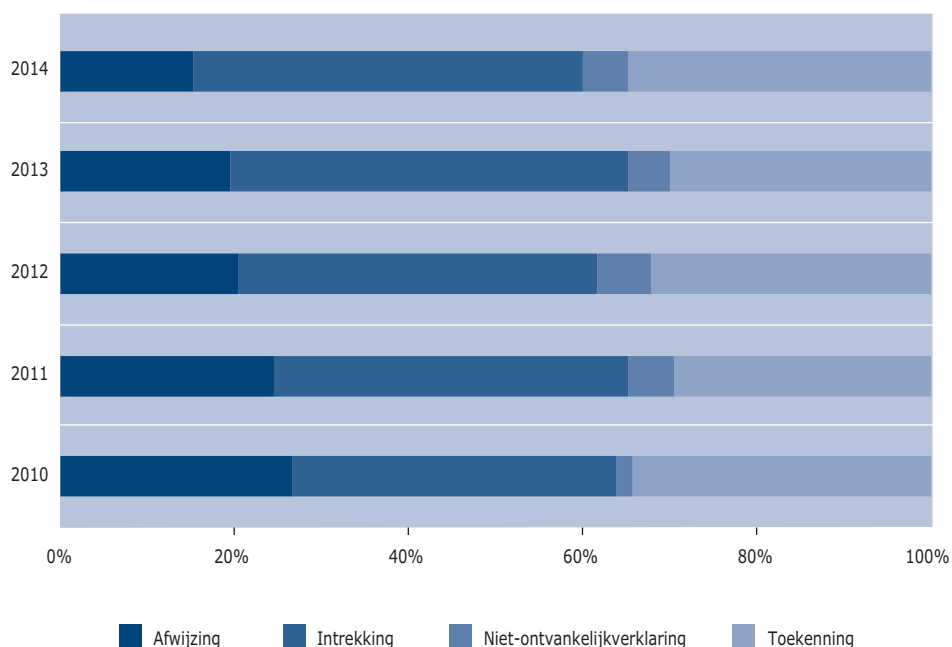
5.2.2 Afdoeningswijzen

In deze paragraaf worden per voorziening de verschuivingen binnen de verschillende afdoeningswijzen van de ingediende verzoekschriften over de afgelopen vijf jaar weergegeven (zie de figuren 5.2 tot en met 5.4) en kort besproken.

Dwangakkoord

Vanaf 2010 is er een dalende trend waarneembaar van het aantal afwijzingen van een verzoek om een dwangakkoord (zie figuur 5.2). Het percentage intrekkingen lag de laatste twee jaren iets hoger dan daarvoor.

Figuur 5.2 Afdoeningswijzen verzoeken dwangakkoord in percentages, 2010 tot en met 2014*

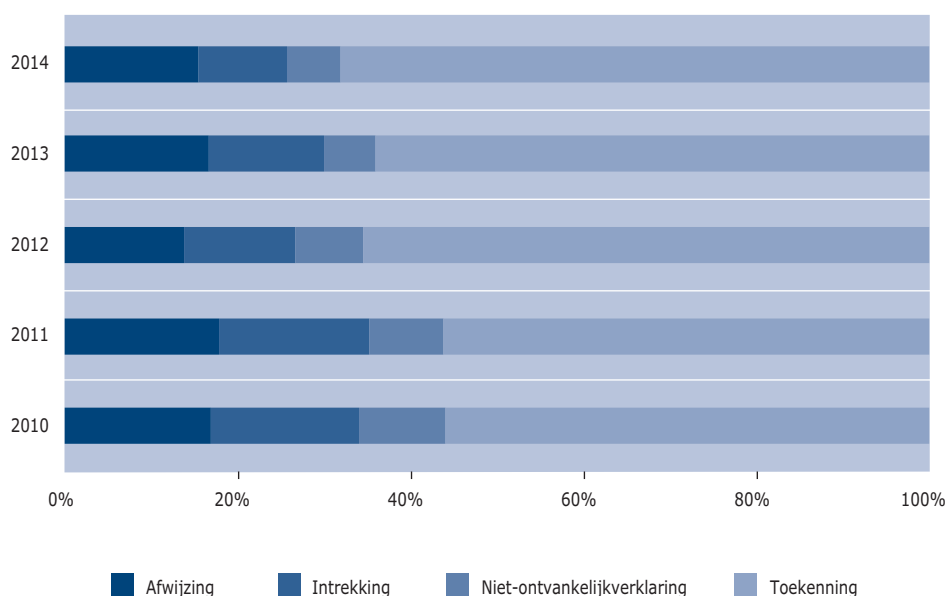
* Voor de achterliggende cijfers, zie tabel B4.2, bijlage 4.

Bron: OBD.

Moratorium

Bij de moratoria is het percentage toekenningen gestegen van 54% in 2010 naar 68% in 2014 en het percentage intrekkingen is over dezelfde jaren gedaald van 23% naar 10% (zie figuur 5.3).

Figuur 5.3 Afdoeningswijzen verzoeken moratorium in percentages, 2010 tot en met 2014*

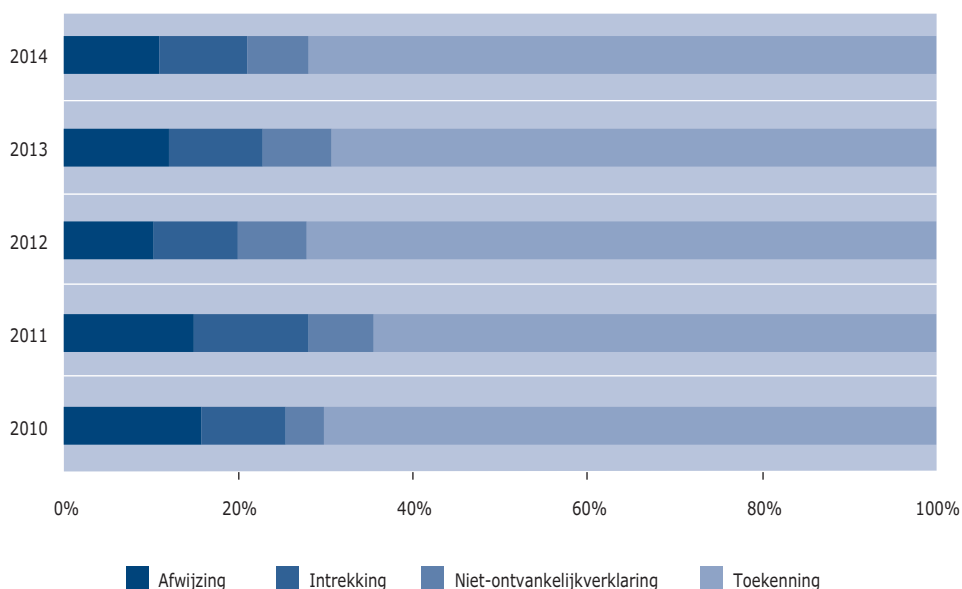
* Voor de achterliggende cijfers, zie tabel B4.3, bijlage 4.

Bron: OBD.

Voorlopige voorziening

Bij de voorlopige voorzieningen valt op dat het percentage afwijzingen de laatste drie jaren relatief laag is gebleven in vergelijking met de jaren daarvoor (zie figuur 5.4). De verdeling van de verschillende afdoeningswijzen wisselt over de jaren heen.

Figuur 5.4 Afdoeningswijzen verzoeken voorlopige voorzieningen in percentages, 2010 tot en met 2014*

* Voor de achterliggende cijfers, zie tabel B4.4, bijlage 4.

Bron: OBD.

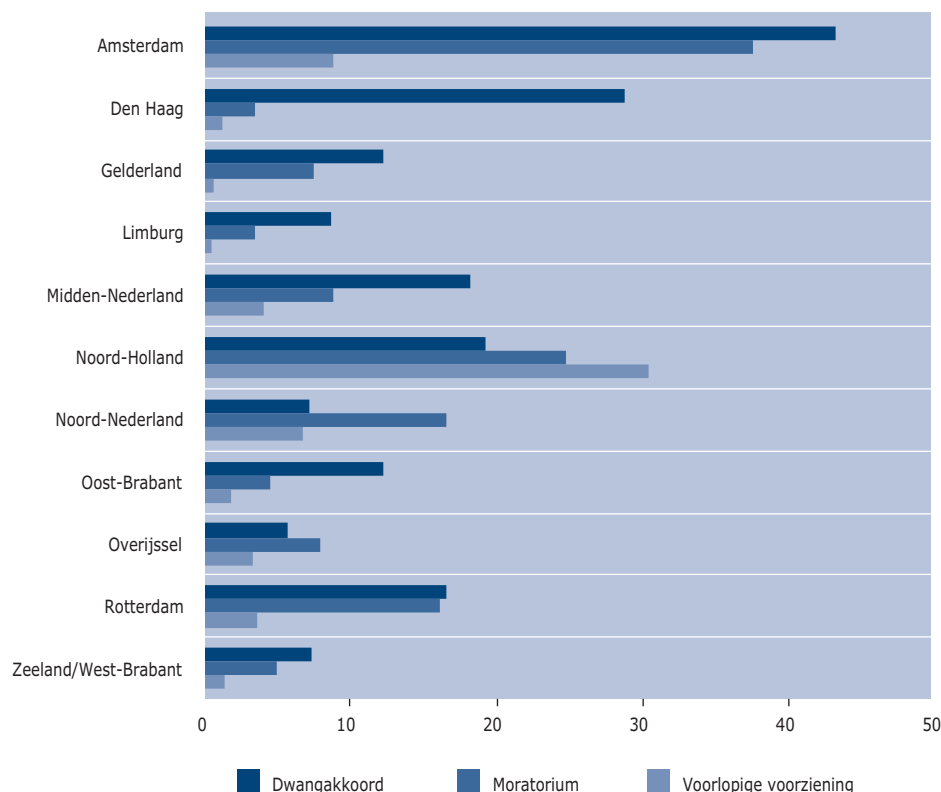
5.3 Verschillen tussen de rechtbanken

Net als in eerdere jaren zijn er ook in 2014 aanzienlijke verschillen waarneembaar tussen de rechtbanken onderling betreffende het aantal ingediende verzoeken om een dwangakkoord, moratorium of voorlopige voorziening.

5.3.1 Instroom per rechtbank

In figuur 5.5 zijn per rechtbank de relatieve aantallen weergegeven van de in 2014 binnengekomen verzoekschriften voor de drie voorzieningen per 100.000 inwoners van 18 jaar en ouder.

Figuur 5.5 Instroom verzoeken dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen per 100.000 inwoners van 18 jaar en ouder per rechtbank, 2014*

* Voor de achterliggende cijfers, zie tabel B4.5, bijlage 4.

Dwangakkoord

Verreweg de meeste verzoeken om een dwangakkoord (gemeten per 100.000 inwoners) zijn in 2014 bij de rechtbanken Amsterdam en Den Haag ingediend. Het laagste aantal verzoekschriften is terug te vinden bij de rechtbank Overijssel.

Moratorium

Bij de rechtbanken Amsterdam en Noord-Holland kwamen net als in 2013 in 2014, gemeten per 100.000 inwoners, relatief de meeste verzoeken binnen om een moratorium. Ook bij de rechtbanken Noord-Nederland en Rotterdam was dit aantal, net als in 2013, relatief hoog. Het laagste aantal verzoeken om een moratorium werd bij de rechtbanken Den Haag en Limburg ingediend.

Voorlopige voorziening

In 2014 kwamen, net als in 2013, veruit de meeste verzoeken om een voorlopige voorziening binnen bij de rechtbank Noord-Holland. Ook bij de rechtbanken Noord-Nederland en Amsterdam kwamen relatief veel verzoeken om een voorlopige voorziening binnen. Omdat de voorlopige voorziening vooruitloopt op het verzoekschrift tot toelating, kunnen deze hoge aantallen verklaard worden vanuit de gegevens over instroom in de Wsnp: bij bovengenoemde drie rechtbanken is dan ook sprake van een hoge of bovengemiddelde instroom. Bij de rechtbanken Gelderland en Limburg kwam in 2014 gemiddeld minder dan één verzoek binnen per 100.000 inwoners. Dit laatste mag opvallend genoemd worden, gezien het feit dat er bij de rechtbank Limburg sprake is van een bovengemiddelde instroom.

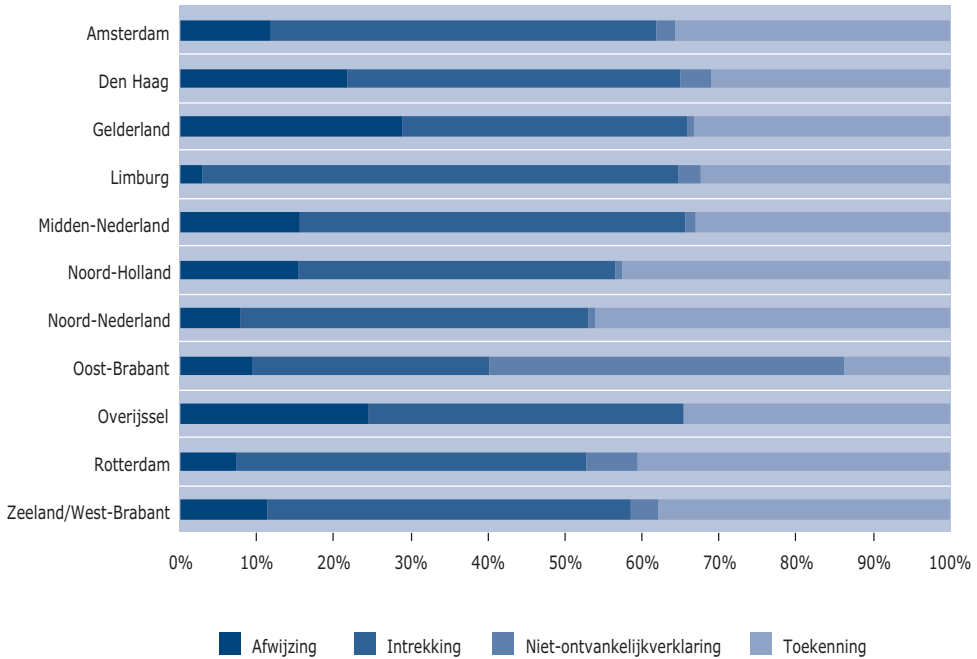
5.3.2 Afdoeningswijzen per rechtbank

Tussen de rechtbanken onderling zijn grote verschillen waarneembaar voor wat betreft de afdoeningswijzen. In deze paragraaf gaat het niet om de absolute aantallen, maar om de onderlinge verdeling van de vier verschillende afdoeningswijzen. Omdat de uitstroom in absolute aantallen sterk bepaald wordt door de instroom, worden deze absolute aantallen hier niet apart beschreven. In bijlage 4 is in de figuren B4.1 tot en met B4.3 de verdeling van de afdoeningswijzen voor 2014 per rechtbank opgenomen, terwijl in tabel B4.5 de bijbehorende achterliggende cijfers zijn terug te vinden in absolute aantallen over het jaar 2014. In deze paragraaf worden enkele opvallende verschillen tussen de rechtbanken aangaande de afdoeningswijzen benoemd.

Dwangakkoord

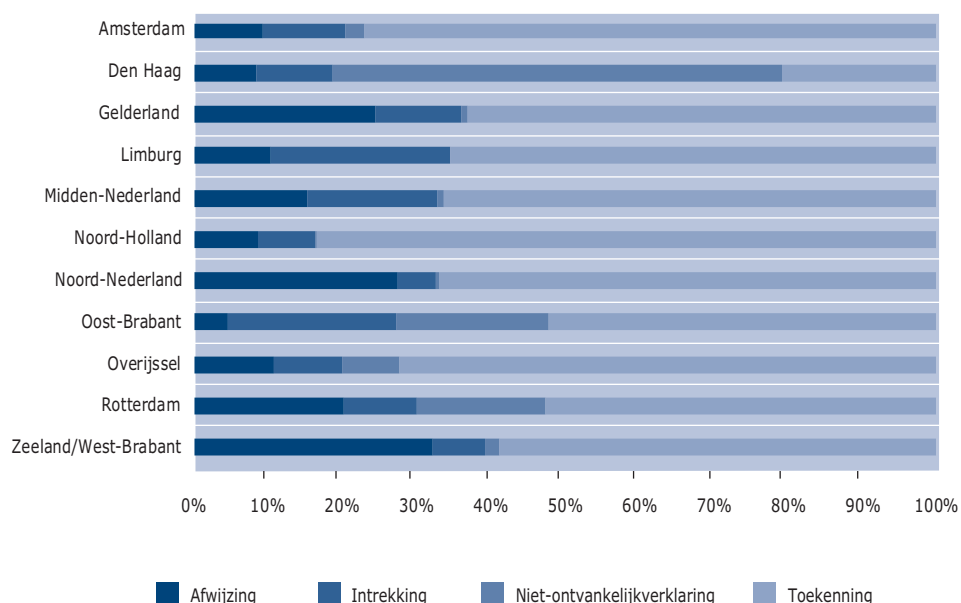
Als wordt gekeken naar de uitkomsten van de verzoeken om een dwangakkoord, dan is te zien dat er in Oost-Brabant relatief veel niet-ontvankelijkverklaringen voorkomen (zie figuur 5.6 en tabel 4.5). Het percentage ingetrokken verzoekschriften was in 2014 het hoogst bij de rechtbank Limburg. In Gelderland en Overijssel kwamen relatief veel afwijzingen voor en in Noord-Nederland veel toekenningen.

Figuur 5.6 Resultaten dwangakkoorden per rechtbank in percentages, 2014

Moratorium

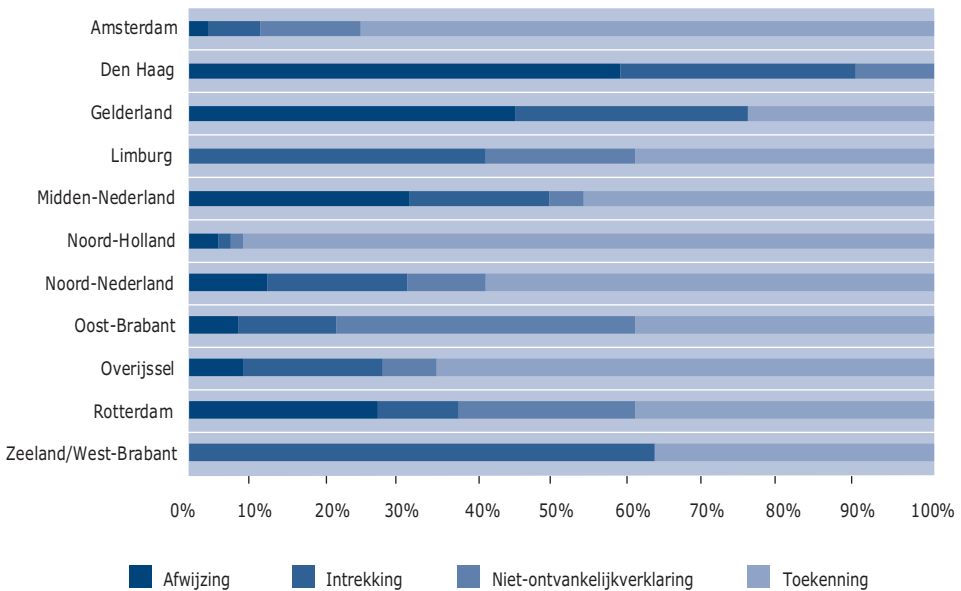
Voor wat betreft de uitkomsten van de verzoeken om een moratorium kende de rechtbank Den Haag in 2014 een relatief hoog percentage niet-ontvankelijkverklaringen (zie figuur 5.7 en B4.5). In Limburg en Oost-Brabant waren er verhoudingsgewijs veel intrekkingen. Bij de rechtbank Zeeland/West-Brabant waren er veel afwijzingen en bij de rechtbank Noord-Holland kwamen relatief veel toekenningen voor.

Figuur 5.7 Resultaten moratoria per rechtbank in percentages, 2014

Voorlopige voorziening

Verzoeken om een voorlopige voorziening werden in 2014 relatief vaak afgewezen door de rechtbank Den Haag. Het percentage intrekkingen was het hoogst bij de rechtbank Zeeland/West-Brabant (zie figuur 5.8 en tabel B4.5). Het hoogste percentage toekenningen is bij de rechtbank Noord-Holland te vinden. De meeste niet-ontvankelijk verklaringen werden in 2014 door de rechtbank Oost-Brabant uitgesproken.

Figuur 5.8 Resultaten voorlopige voorzieningen per rechtbank in percentages, 2014

5.4 Kosten en baten toevoegingen bewindvoerders

Elke succesvolle verzoekschriftprocedure voor een moratorium of dwangakkoord kan leiden tot een geslaagd minnelijk traject. Dit betekent minder verzoeken om toelating tot de Wsnp. Enkele jaren terug werd in de Monitor Wsnp geconcludeerd dat deze verzoeken slechts beperkt werden ingezet. Voor een deel werd dat geweten aan de gebrekkige kennis van de schuldhulpverlener over het zelf opstellen, indienen en verdedigen van dergelijke verzoeken. Ook bleek de schuldhulpverlener doorgaans niet op de hoogte te zijn van de mogelijkheid hiervoor een advocaat op toevoegbasis in te schakelen. Om de toepassing van deze verzoekschriftprocedures te bevorderen, werd in 2010 besloten tot een experiment aangaande de afgifte van toevoegingen aan bewindvoerders voor deze twee voorzieningen. In 2011 en 2012 werden er in het kader van deze pilot toevoegingen afgegeven aan bewindvoerders Wsnp. Eind 2012 werd besloten de afgifte van deze toevoegingen aan bewindvoerders Wsnp op een meer permanente basis te continueren en werd een wettelijke regeling van kracht.

De vergoeding voor bewindvoerders bedraagt 890 euro voor een dwangakkoord, bij een volledig doorlopen procedure inclusief het daadwerkelijk voeren van de procedure bij de rechtbank. Voor een moratorium en voorlopige voorziening bedraagt deze vergoeding 700 euro. Daarnaast worden ook een reiskosten- en een reistijdvergoeding verstrekt. Wanneer de bewindvoerder enkel het verzoekschrift

opstelt ten behoeve van de procedure, maar niet aanwezig is bij de procedure zelf of wanneer de procedure voortijdig wordt beëindigd zodat er geen zitting heeft plaatsgevonden, bedraagt de vergoeding 615 euro voor een dwangakkoord en 450 euro voor een moratorium of voorlopige voorziening. Een gedeelte van deze vergoeding wordt betaald door de cliënt zelf middels de eigen bijdrage. Dit betreft dan de laagste eigen bijdrage die op 1 januari 2014 neerkwam op een bedrag van 196 euro.

In 2014 zijn er in totaal 607 toevoegingen ten behoeve van de hierboven genoemde procedures afgegeven aan de bewindvoerders Wsnp. In 2013 waren dit er 357. In het jaar 2014 werden er 540 declaraties ingediend na afronding van een zaak tegen 235 in 2013. De gemiddelde kosten per declaratie (het bedrag dat door de Raad aan de bewindvoerders is betaald) waren iets hoger dan in 2013 en bedroegen 948,95 euro (+4%) waarvan de hoogte mede te herleiden is tot de vrij grote post 'reiskosten'.

Uit nader onderzoek op dossierniveau blijkt dat in 90% van de 218 dwangakkoorden er in hetzelfde jaar geen toelating tot de Wsnp heeft plaatsgevonden (was 84% in 2013). Bij de 237 moratoria die in 2014 door de bewindvoerders zijn behandeld, ligt dat op 70% (ongeveer gelijk aan 2013).

6 Instroom en afdoening in hoger beroep

6.1 Inleiding

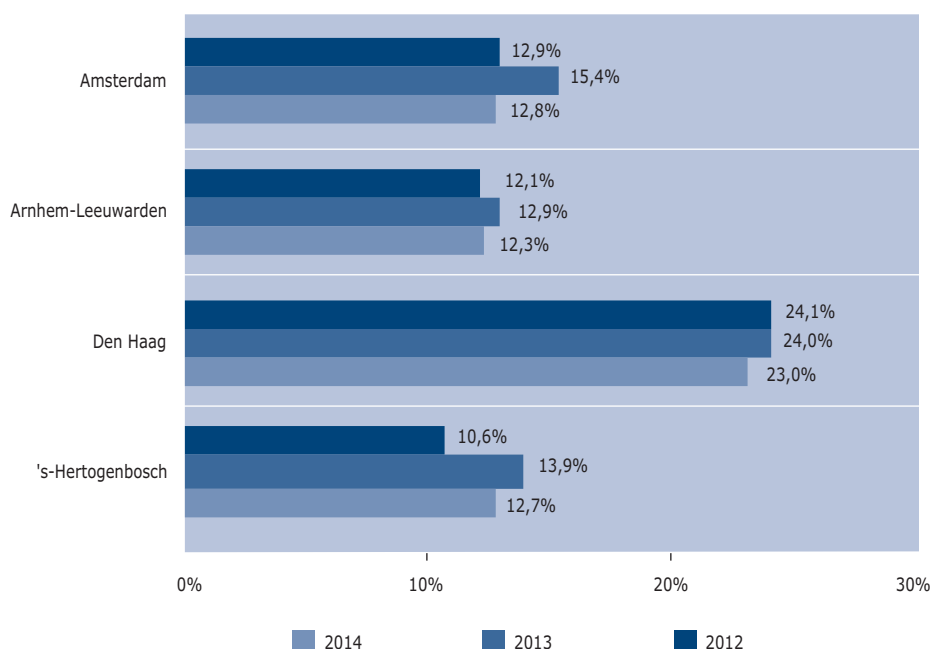
In dit hoofdstuk wordt beschreven hoeveel Wsnp-gerelateerde beroepsschriften er per gerechtshof jaarlijks zijn ingestroomd en op welke wijze deze verzoeken zijn afgehandeld.

6.2 Instroom

6.2.1 Instroom per gerechtshof

In figuur 6.1 zijn de instroomcijfers per 100.000 inwoners per gerechtshof weergegeven. Ten opzichte van het jaar daarvoor was er in 2014 bij alle hoven sprake van een daling van de instroom. Ruim 80% van de hoger beroepszaken (1.617 van de 1.975) had in 2014 betrekking op een weigering van de toepassing Wsnp of op een tussentijdse beëindiging. Ook in eerdere jaren vormden deze twee typen het merendeel van het totaal aantal hoger beroepszaken. Ook deze gegevens zijn onttrokken aan de onderzoeksdatabase voor de rechtspraak (ODB).

Figuur 6.1 Instroom hoger beroepszaken per gerechtshof per 100.000 inwoners van 18 jaar en ouder, 2012 tot en met 2014*

* Voor de achterliggende landelijke totalen, zie tabel B5.1, bijlage 5.
Bron: OBD.

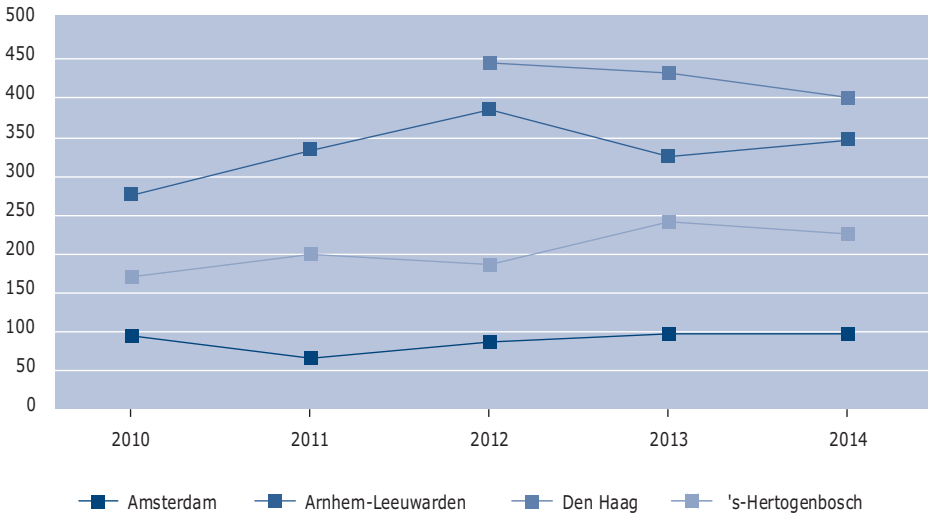
Instroom per gerechtshof

Bij het gerechtshof Den Haag werden per 100.000 inwoners de meeste hoger beroepszaken ingediend (23,0%). Dit gegeven loopt in de pas met het relatief hoge aantal afwijzingen bij de rechtbanken in dit Hofressort (Den Haag en Rotterdam, zie tabel 3.1). Bij dit gerechtshof is overigens wel een lichte daling in 2013 en 2014 ten opzichte van 2012 waarneembaar. Bij de overige drie ressorts is het beeld wisselend over de afgelopen drie jaar, waarbij steeds in 2013 het aantal het hoogst is.

In deze en de volgende paragraaf worden de twee belangrijkste hoofdcategorieën verzoeken nader onder de loep genomen: de weigering toepassing Wsnp en de tussentijdse beëindiging.

6.2.2 Instroom weigering toepassing Wsnp

Figuur 6.2 laat bij alle hoven een wisselend beeld zien van afname en toename. Alleen in het ressort Arnhem-Leeuwarden was er in 2014 sprake van een toename van het aantal hogerberoepszaken inzake weigering toepassing, terwijl het aantal in Amsterdam gelijk is gebleven en in de andere twee andere ressorts licht is gedaald.

Figuur 6.2 Instroom hoger beroep inzake weigering toepassing Wsnp per gerechtshof*, 2010 tot en met 2014

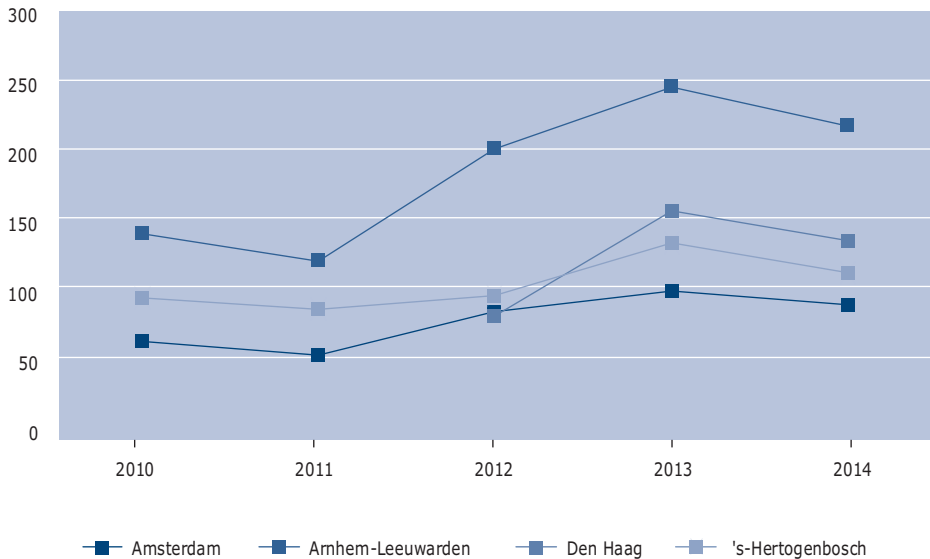
*Bij het gerechtshof Den Haag zijn pas vanaf het jaar 2012 de afdoeningswijzen nader gespecificeerd.
Bron: OBD.

Als de trends uit figuur 6.2 van het jaar 2014 ten opzichte van 2013 worden gerelateerd aan het aantal afwijzingen per arrondissement (zie paragraaf 3.2), dan wordt het hier gepresenteerde beeld bevestigd. De stijging van het aantal hoger beroepszaken inzake weigering toepassing bij het hofressort Arnhem-Leeuwarden valt te herleiden tot een netto toename van het aantal afwijzingen in de arrondissementen Gelderland, Overijssel en Noord-Nederland (zie, voor de achterliggende cijfers, tabel B2.2a en B2.2b, bijlage 2). Ditzelfde geldt voor de afnames in het hofressort 's-Hertogenbosch en Den Haag. Hier liggen de afwijzingen van de arrondissementen Noord-Limburg, Zeeland/West-Brabant, Oost-Brabant en Den Haag/Rotterdam aan ten grondslag die eveneens (licht) zijn afgenomen. In het ressort Amsterdam is het aantal afwijzingen echter licht toegenomen, terwijl het aantal hogerberoepszaken opvallend genoeg niet toenam.

6.2.3 Instroom tussentijdse beëindiging

Bij alle gerechtshoven is er in 2014 sprake geweest van een daling van het aantal tussentijdse beëindigingen, terwijl dat aantal tussen 2011 en 2013 juist toenam.

Figuur 6.3 Instroom hoger beroep inzake tussentijdse beëindigingen per gerechtshof,* 2010 tot en met 2014

**Bij het gerechtshof Den Haag zijn pas vanaf het jaar 2012 de afdoeningswijzen nader gespecificeerd.
Bron: OBD.*

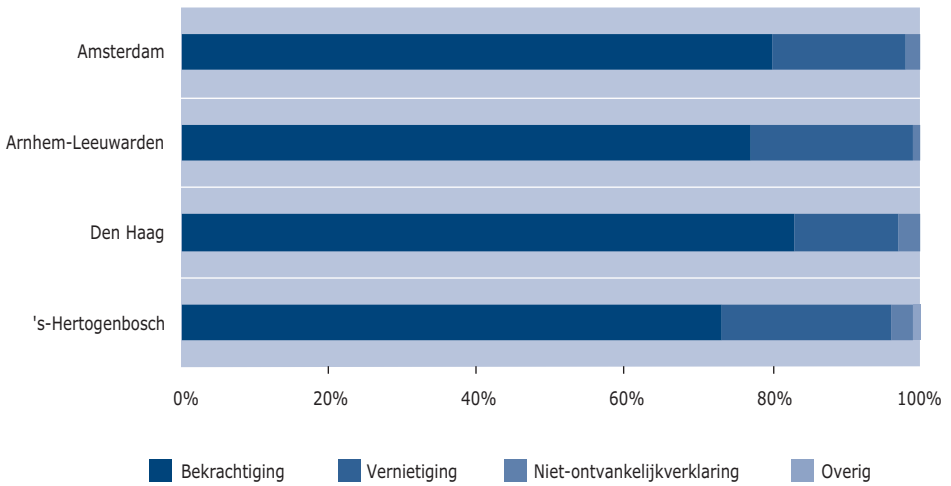
6.3 Afdoeningswijzen inzake weigering toepassing Wsnp en tussentijdse beëindigingen

In de uitspraken van het hof zijn drie belangrijke hoofdcategorieën te onderscheiden: de bekrachtiging van de beschikking in eerste instantie, de vernietiging (met of zonder terugverwijzing) en de niet-ontvankelijkverklaring. De onderlinge verdeling van de twee hoofdcategorieën verzoeken – de weigering toepassing en de tussentijdse beëindiging – wordt weergegeven in de figuren 6.4 en 6.5; in bijlage 5 staan de achterliggende cijfers vermeld.

6.3.1 Afdoeningswijzen weigering toepassing

Bij de weigering toepassing valt het gerechtshof 's-Hertogenbosch op met een relatief laag aantal bekrachtigingen en relatief veel vernietigingen. Het gerechtshof Den Haag kende daarentegen een hoog aantal bekrachtigingen en een laag aantal vernietigingen.

Figuur 6.4 Totaalverdeling afdoeningswijzen weigering toepassing Wsnp per gerechtshof in percentages, 2014*

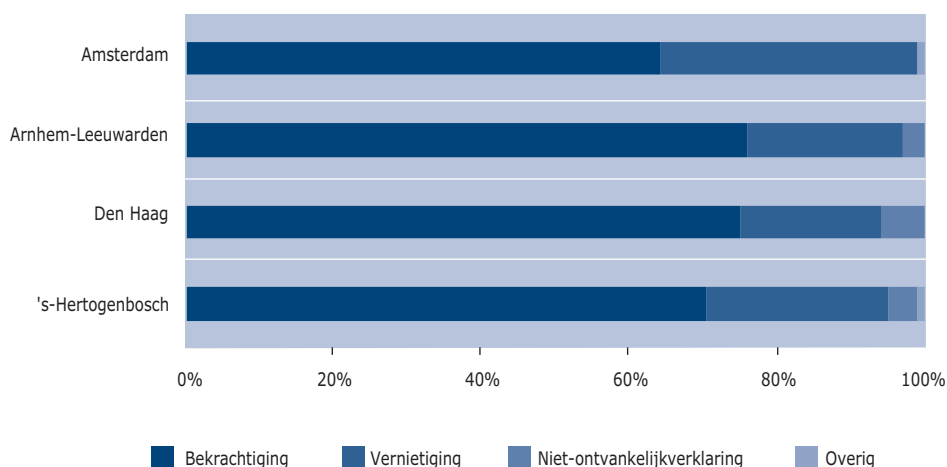
* Voor de achterliggende cijfers, zie tabel B5.2, bijlage 5.

Bron: OBD.

6.3.2 Afdoeningswijzen tussentijdse beëindiging

Voor wat betreft de tussentijdse beëindiging Wsnp vonden bij het hof Amsterdam, in vergelijking met de andere hoven, de minste bekrachtigingen van de beschikking in eerste aanleg plaats en de meeste vernietigingen.

Figuur 6.5 Afdoeningswijzen tussentijdse beëindiging per gerechtshof in percentages, 2014*

* Voor de achterliggende cijfers, zie tabel B5.3, bijlage 5.
Bron: OBD.

6.4 Instroom Wsnp na hoger beroep

In slechts een klein deel van de zaken gaat een schuldsanering alsnog van start na een hoger beroep tegen de afwijzing van het verzoek tot toelating tot de Wsnp. In de periode 1998-2014 kwam dit in totaal 3.067 keer voor, wat neerkomt op 1,7% van het totaal aantal schuldsaneringen dat in deze periode werd gestart. In dezelfde periode lag het aandeel zaken dat werd gestart na een hoger beroep het hoogst in het ressort Den Haag (2,3%) en het laagst in de ressorten Amsterdam en 's-Hertogenbosch met 1,5%.

In 2014 ging 2% van alle schuldsaneringen van start na een hoger beroep. Dat getal ligt iets lager dan een jaar eerder. Het totaal aantal gestarte schuldsaneringen na een hoger beroep daalde van 276 in 2013 naar 242 in 2014. Net als het jaar daarvoor, kende Den Haag ook in 2014 weer een hoog aantal schuldsaneringen dat van start ging na een hoger beroep (4%).

Tabel 6.1 Aandeel startende schuldsaneringen na hoger beroep, in percentages van het totaal gestarte schuldsaneringen, 2010 tot en met 2014

	2010	2011	2012	2013	2014	Gemiddelde 1998-2014
Amsterdam	1,0	1,3	1,8	2,5	1,5	1,5
Arnhem-Leeuwarden	1,3	0,9	1,4	1,4	1,5	1,6
Den Haag	1,4	1,3	1,4	5,5	4,0	2,3
's-Hertogenbosch	2,4	3,0	1,2	1,4	1,8	1,5
Totaal	1,5	1,5	1,4	2,2	2,0	1,7

Bron: CBS.

6.5 Uitstroom met schone lei na instroom na hoger beroep

Voor deze monitor is voor zowel particulieren als (ex-)ondernemers die in de schuldsanering terecht zijn gekomen de afdoeningswijze 'beëindiging schone lei' vergeleken (zie tabel 3.7 b en c) met die van de sanieten die na een hoger beroep zijn ingestroomd. Hieruit blijkt dat zowel particulieren als (ex-)ondernemers iets minder vaak een schone lei krijgen na een hoger beroep, met uitzondering van (ex-)ondernemers met startjaar 2009 en 2010, maar dat van beide groepen toch nog twee derde tot ruim drie kwart het traject met een schone lei beëindigt.

Tabel 6.2 Schone lei na hoger beroep in percentages, startjaren 2006 tot en met 2011

Startjaar	Particulieren totaal	Particulieren instroom na hoger beroep	(Ex-)ondernemers totaal	(Ex-)ondernemers instroom na hoger beroep
2006	73	71	75	62
2007	72	70	75	68
2008	76	72	77	68
2009	77	74	77	86
2010	76	76	79	87
2011	73	69	77	66

7 CJIB- en DUO-vorderingen

In dit hoofdstuk worden de vorderingen van het CJIB (Centraal Justitieel Incasso Bureau) en DUO (Dienst Uitvoering Onderwijs) nader beschreven. Deze crediteuren nemen een bijzondere positie in onder de crediteuren.

7.1 CJIB-vorderingen

Het CJIB heeft een bijzondere positie waar het gaat om beleid bij hardnekkige betalingsachterstanden. De organisatie is gebonden aan de executieplicht die voortvloeit uit het Wetboek van Strafvordering en aan de specifieke opdracht van het Openbaar Ministerie met betrekking tot inningszaken. Vóór 2008 betekende dit dat het CJIB geen genoeg kon nemen met voorstellen tot betaling van een bepaald percentage van de CJIB-schuld tegen finale kwijting van de resterende schuld na afloop van de betalingsregeling. Dit betekende dus dat het CJIB zijn vorderingen gewoon bleef innen. Hiertoe werden, zo nodig, ook dwangmiddelen ingezet, zoals gijzeling, hoewel dat niet gebeurde tijdens een Wsnp-traject.

In 2008 heeft echter een wetswijziging plaatsgevonden, die het CJIB in staat stelt deel te nemen aan minnelijke betalingsregelingen zonder dat het daarbij gebonden is aan de maximale termijn van 27 maanden voor uitstel van betaling, zoals vastgelegd in artikel 561 van het Wetboek van Strafvordering. Daarop vooruitlopend heeft het CJIB in 2007 een convenant gesloten met de NVVK (Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren), waarin is vastgelegd dat het bureau gedurende 36 maanden meegaat in een minnelijk traject. Zolang er een minnelijk traject gaande is, komen vorderingen van het CJIB in een 'wachtstand' te staan.

Soorten vorderingen

Er zijn twee soorten vorderingen te onderscheiden bij het CJIB:

- De zogenaamde Mulderzaken: dit betreft vooral verkeersboetes en behoort tot het administratieve recht. Wettelijk heeft het CJIB vijf jaar de tijd om deze vorderingen te innen. Het gros van de CJIB-vorderingen is een Mulderzaak.
- Strafrechtelijke vorderingen: dit betreft strafrechtelijke boetes, strafbeschikkingen, schadevergoedingsmaatregelen en ontnemingsmaatregelen (zoals Pluk-ze). De strafrechtelijke vorderingen vormen maar een klein deel van de CJIB-vorderingen.

Sinds de wetswijziging van 2008 vallen de Mulderzaken onder de schone lei die verstrekt wordt nadat iemand een Wsnp-traject succesvol heeft doorlopen. Dat wil

zeggen dat de volledige schuld wordt afgeboekt zodra de schone lei is verleend. Hierbij dient wel de kanttekening te worden geplaatst dat deze Mulderzaken, zeker als het er meer dan één zijn en het totaal enige omvang heeft qua vordering, vaak een toelating tot de Wsnp in de weg staan, op grond van artikel 288 lid 1 sub b Fw (zijnde niet te goeder trouw). De strafrechtelijke boetes vallen daarentegen niet onder de schone lei. Deze zullen na afloop van de Wsnp herleven en opnieuw geïnd gaan worden door het CJIB.

Voor het minnelijk traject geldt de 'schone lei-kwijtschelding' echter niet. Zowel De Muldervorderingen als de strafrechtelijke vorderingen herleven nadat het minnelijk traject succesvol is afgerond. Het afgesloten convenant zegt alleen dat de vorderingen tijdelijk bevroren worden zolang het minnelijk traject loopt. Bovendien is het convenant alleen van toepassing op zaken die het CJIB geschikt vindt; het CJIB bepaalt wat eerst betaald moet zijn vóórdat het bureau akkoord gaat met een minnelijke regeling.

Na afloop van de sanering

In 2013 zijn 6.946 zaken van het CJIB uit de 'wachtstand' gehaald omdat de eigenaren van deze zaken hun Wsnp-traject beëindigden: 72% van deze zaken (5.019 van de 6.946) betrof een Wsnp-traject dat succesvol, meestal met een schone lei, was afgerond; 28% van de CJIB-zaken betrof geen schone lei, hetgeen betekent dat deze vorderingen automatisch weer herleefden.

Ruim 90% van de schulden die aan mensen toebehoorden die een schone lei verwierven (4.531 van de 5.019), betrof een Mulderzaak. Deze schulden worden door het verstrekken van de schone lei afgeboekt. Een kleine 10% van de schulden (488 van de 5.019) betrof een strafrechtelijke vordering, die na het verstrekken van de schone lei weer herleefde.

In 2013 herleefden 488 strafrechtelijke zaken na het verkrijgen van de schone lei. De opgelegde vordering betrof per zaak gemiddeld 833,35 euro.²⁴ Van deze herleefde zaken is inmiddels 70% gesloten en staat 30% nog open, wat wil zeggen dat van deze zaken inmiddels 70% succesvol is geïnd of op andere wijze definitief is afgedaan. De overige 30% betreft nog lopende zaken; gemiddeld staat hier nog 285,63 euro per zaak open.

7.2 DUO-vorderingen

DUO heeft, net als het CJIB, een bijzondere positie waar het gaat om beleid bij hardnekkige betalingsachterstanden. Ook vorderingen van deze organisatie vallen namelijk niet onder de schone lei zoals verkregen in een minnelijke dan wel

²⁴ Er is een grote variatie te zien in opgelegde vorderingen. De hoogste vorderingen betreffen de Pluk-ze-wetgeving (maximaal 60.000 euro) en Terwee (maximaal 75.000 euro).

wettelijke schuldsanering. Na het verkrijgen van de schone lei, zal een schuldenaar deze schulden alsnog dienen af te betalen.

Voor de Wsnp en voor de minnelijke regelingen tegen finale kwijting geldt dat alleen achterstallige schuld wordt gesaneerd. Langlopende leningen vallen, ingevolge artikel 299a van de Faillissementswet, niet onder de regeling en zijn niet-saneerbaar. Deze schuld wordt gedurende de regeling opgeschort. Na afloop van de regeling worden voor het onbetaalde gedeelte weer reguliere betalingsverzoeken gestuurd. De debiteur wordt er wel op geattendeerd dat hij naar draagkracht kan betalen. Ook bestuurlijke boetes die de minister kan opleggen ingevolge artikel 9.9 van de Wet Studiefinanciering (WFS) 2000 (bijvoorbeeld wanneer is gebleken dat iemand ergens anders woonachtig is dan was vermeld) vallen niet onder de saneerbare schulden. Deze worden wel meegenomen in de toepassing van de Wsnp en de minnelijke regelingen, maar vallen niet onder de werking van de schone lei. Deze schulden zijn semi-saneerbaar. De invordering van de bestuurlijke boetes is belegd bij het CJIB. Wanneer er een verzoek om sanering is voor een debiteur met een bestuurlijke boete, zal DUO het CJIB hiervan op de hoogte stellen.

Betalingsregelingen

In het minnelijk traject biedt DUO verschillende betalingsregelingen aan. Naast de verplichte medewerking aan de Wsnp gaat DUO ook mee in minnelijke regelingen waarbij tegen finale kwijting een achterstallige schuld wordt kwijtgescholden. Een specialistische afdeling handelt deze verzoeken af. De verzoeken komen schriftelijk binnen via de bemiddelende organisatie of via de debiteur zelf. De belangrijkste criteria waaraan een verzoek moet voldoen zijn:

- De bemiddelende organisatie is lid van de NVVK of handelt volledig volgens de Recofa-methode. DUO heeft een convenant met de NVVK gesloten (vanaf 1 januari 2013 van kracht), waarin de werk- en handelwijze met betrekking tot verzoeken om minnelijk saneringen zijn opgenomen.
- De betrokken debiteur ontvangt geen studiefinanciering (in gevolge artikel 11.3 WSF 2000). Hierop is een enkele uitzondering mogelijk in verband met jongerensaneringskredieten die verstrekt worden.

Na afloop van de sanering

Gezien het feit dat alleen achterstallige schulden onder de werking van de schone lei vallen, is er vaak een restschuld na afloop van de regeling. Deze schuld bestaat hoofdzakelijk uit een langlopende rentedragende lening die de debiteur gedurende een aflofase van 35 jaar moet terugbetalen. Na afloop van de aflofase gaat ingevolge artikel 6.16 WSF 2000 het restant van de schuld teniet. DUO stelt de debiteur op de hoogte van de hernieuwde invordering en wijst op de mogelijkheid van het aanvragen van een draagkrachtmeting wanneer de wettelijke termijn te hoog is voor de persoon in kwestie. DUO zal altijd aandringen op terugbetaling van de resterende schuld na afloop van de regeling en het reguliere proces weer opstarten. De bestuurlijke boete wordt opnieuw ingevorderd door het CJIB.

Hoogte van de restschuld

De hoogte van de restschuld wisselt sterk en is per individu bepaald. Het gaat hier om de studieschuld die de debiteur gedurende zijn studie heeft opgebouwd en de hoogte daarvan is afhankelijk van verschillende factoren, waaronder de studie die de debiteur heeft gevolgd en het feit of hij een diploma gehaald heeft (HO en BO niveau 3 en 4) / voldaan heeft aan het aanwezigheidsvereiste (BO, niveau 1 en 2). Verder kan de debiteur gedurende zijn studie een extra bedrag geleend hebben dat hij moet terugbetalen. De hoogte wordt verder mede bepaald door de resterende duur van de aflofase.

8 Beweegredenen van crediteuren

8.1 Aanleiding en referentiekader van het onderzoek

Het hier beschreven onderzoek is erop gericht te achterhalen wat de beweegredenen van crediteuren zijn om al dan niet in te stemmen met schuldenregelingsvoorstellen binnen het minnelijk traject of om te opteren voor een wettelijk traject. De laatste meting ten behoeve van de Monitor Wsnp naar de motieven van crediteuren dateert van 2006.

Voor een goed functionerend stelsel van schuldhelpverlening is het van belang dat inzichtelijk is waarom de actoren binnen het stelsel bepaalde beslissingen nemen. In dit onderzoek staat de vraag centraal welke factoren de beslissingen van crediteuren beïnvloeden. Speelt de persoon of het gedrag van de debiteur hierbij een rol, de aard van de crediteur of wellicht beide? In hoeverre is de aard van de klantrelatie van invloed op de handelwijze van crediteuren of de hoogte van de schuld?

De 'gemiddelde crediteur' bestaat niet. Wat crediteuren met elkaar gemeen hebben, is dat zij veelal een product of dienst geleverd hebben en daarvoor betaald behoren te worden, de contractuele crediteur. Daarnaast is er de overheid als grote crediteur. In dit onderzoek is getracht om een aantal zo veel mogelijk van elkaar verschillende crediteuren te spreken die relatief hoge bedragen te goed hebben wegens wanbetaling en gerechtsdeurwaarders en incassobureaus die namens de crediteuren optreden richting de klant.

8.2 Methode van onderzoek

Om meer te weten te komen over de factoren die van invloed kunnen zijn op de besluitvorming van grote crediteuren, is een aantal interviews gehouden met respondenten die betrokken zijn bij de afhandeling van achterstallige betalingen, met vertegenwoordigers van een aantal koepelorganisaties, met enkele gerechtsdeurwaarders en met een landelijk opererend incassobureau.

Gesproken is met werknemers van een:

- energieleverancier
- telecombedrijf
- koepelorganisatie van zorgverzekeraars
- koepelorganisatie van de woningbouwverenigingen
- koepelorganisatie van financiële dienstverleners

- koepelorganisatie van incassobureaus, een incassobureau en drie gerechtsdeurwaarderskantoren, die alle namens crediteuren optreden

Bij de Belastingdienst en de Thuiswinkels kon helaas na herhaalde pogingen geen ingang worden gevonden. Over de handelwijze van de Belastingdienst is informatie gebruikt uit de rapportage van de MO-groep,²⁵ waarin op basis van praktijkervaringen van de sociaal raadslieden een aantal aanbevelingen wordt gedaan.²⁶

De uitkomsten van dit onderzoek zijn niet representatief voor alle crediteuren, noch zijn de instanties waarvan we ten minste één van de medewerkers hebben gesproken representatief voor het hele organisatietype. Wel geven de interviews een beeld van hoe grote crediteuren doorgaans omgaan met betalingsachterstanden en met voorstellen uit het minnelijk traject. Hierbij dient wel de kanttekening te worden geplaatst dat interviews in de regel leiden tot sociaal wenselijke antwoorden. De gesprekken leverden voorts informatie op omtrent het beslissingsgedrag van de kleinere crediteuren. Daarnaast is kennis genomen van relevante literatuur over dit onderwerp.²⁷

8.3 Beschrijving van de huidige situatie bij problematische schulden

In beginsel zou iedereen op basis van het civiele recht zijn overeenkomst na moeten komen. Het hebben van één of meerdere achterstallige betalingen betekent nog niet dat er sprake is van een problematische schuldensituatie. Wanneer is daar wel sprake van? De definitie die de NVVK in haar gedragscode hanteert voor problematische schulden stemt overeen met de verwoording in artikel 284 Fw ten aanzien van de wettelijke schuldsaneringsregeling. Onder een problematische schuldensituatie wordt verstaan 'de situatie waarin van een natuurlijke persoon redelijkerwijs is te voorzien dat hij niet zal kunnen voortgaan met het betalen van zijn schulden, of waarin hij heeft opgehouden te betalen'.

Pas als dit aan de orde is, is er behoefte aan inzicht in de verschillende mogelijkheden om de problematische betalingsachterstand weg te werken. Dit kan zijn een betalingsregeling in termijnen, waarmee de volledige schuld wordt terugbetaald, een minnelijk traject waarbij sprake is van een finale kwijting van het restant van de schuld of een wettelijk traject via de Wsnp, dat leidt tot de natuurlijke verbintenis, waarbij ook een groot deel van de vorderingen wordt afgeboekt.

25 De brancheorganisatie voor Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening / Sociaal Werk.

26 Belastingdienst, een bron van armoede? Over de invordering van belasting- en toeslagenschulden. Eindredactie MOgroep/LOSR, 2014.

27 N. Jungmann, E. Niemeijer en M. Ter Voert. Evaluatie Wet Schuldsanering natuurlijke personen Van schuld naar schone lei, Wodc 2001; N. Jungmann, De Wsnp: bedoelde en onbedoelde effecten op het minnelijk traject, 2004; derde meting Monitor Wsnp, 2006 en N. Jungmann, A.J. Moerman, H.D.L.M. Schruer en I. van den Berg, Paritas Passé 2012.

Reactie crediteuren op betalingsachterstanden

Crediteuren doen er steeds meer aan om de hoogte van de schuld zo veel mogelijk te beperken. Een opvallende overeenkomst tussen de grote crediteuren is dat men zeer snel in actie komt, vaak al zodra een klant bij een eerste termijn in gebreke blijft. Als het gaat om maandelijkse termijnen dan is het belang van grote schuldeisers (relatief gesproken) aanzienlijk, omdat het doorgaans om periodieke betalingen van honderden euro's per maand gaat, zoals bij de huur, premie zorgverzekering en energielevering.

Bij zorgverzekeringen hanteert men bijvoorbeeld het beleid dat uiterlijk 10 dagen na de premievervaldatum de openstaande premie moet worden gesignaleerd, waarop direct actie wordt ondernomen: men verzendt een eerste aanmaningsbrief naar de verzekerde die in gebreke is gebleven. Een respondent uit de energiesector noemde een termijn van 60 dagen waarbinnen 3 herinneringen worden verzonden; hierna wordt telefonisch contact gezocht met de klant. Bij woningbouwverenigingen, met name de kleinere (tot 2.500 woningen) waar men soms letterlijk alle huurders kent, is er relatief vaak sprake van een persoonlijk gesprek; men voert dan een zogenaamd keukentafelgesprek om te achterhalen wat de oorzaak is en wat een adequate oplossing.

Incassobureaus

Crediteuren zullen uiteraard zo lang mogelijk alles in het werk stellen om de volledige vordering te innen in de vorm van een betalingsregeling of door middel van beslag op loon, uitkering of goederen, zo nodig met behulp van een incassobureau²⁸ of een gerechtsdeurwaarder. Vanuit de incassopraktijk wordt een percentage genoemd van 80% van de vorderingen in portefeuille die volledig worden afbetaald met behulp van een betalingsregeling. Voor de overige 20% betreft het mensen met problematische schulden en moet een andere oplossing worden gevonden.

Een deel van de incassobureaus valt onder de Nederlandse Vereniging van Incasso-ondernemingen (de NVI), een koepelorganisatie die onder meer middels een gedragscode en een klachtprocedure de kwaliteit borgt van de dienstverlening van de aangesloten incassobureaus. Sinds de inwerkingtreding van de Wet Incassokosten (WIK) op 1 juli 2012, die bepaalt dat bedrijven ook zelf incassoactiviteiten mogen verrichten en hiervoor kosten in rekening mogen brengen, voeren veel bedrijven dit ook daadwerkelijk uit. Wanneer een incassotraject niet tot het gewenste resultaat leidt, kan een gerechtsdeurwaarder worden ingeschakeld voor het voeren van een gerechtelijke procedure. Hoewel elke crediteur uiteraard steeds vrij is in de keuze van een (erkend) incassobureau of een gerechtsdeurwaarderskantoor, wordt in de praktijk vaak gewerkt met vaste partners.

²⁸ Hieronder wordt ook de incassoadvocatuur begrepen.

De gerechtsdeurwaarder

Bij incasso door de gerechtsdeurwaarder is er sprake van een naadloze overgang naar de gerechtelijke procedure. Dit vormt tevens een risico, omdat dit betekent dat de gerechtsdeurwaarder een commercieel belang heeft bij bepaalde keuzes. Een gerechtsdeurwaarder is wettelijk beëdigd en moet zich aan bepaalde gedragsregels houden.²⁹ Het tuchtrecht, dat overigens ook van toepassing is tijdens de incassofase, draagt ertoe bij dat deze gedragsregels worden nageleefd. Een gerechtsdeurwaarder mag zelf geen partij worden in een problematische schuldensituatie en mag daarom bijvoorbeeld ook geen schuldenportefeuilles opkopen.

Noblesse oblige

De rol van gerechtsdeurwaarders is de laatste jaren aanzienlijk veranderd. Zo heeft het evaluatierapport *Noblesse oblige* uit 2007, over de wettelijke status en de marktwerking onder gerechtsdeurwaarders, ertoe geleid dat gerechtsdeurwaarders meer het contact zijn gaan zoeken met het maatschappelijk veld, waarbij de debiteur steeds belangrijker wordt.³⁰ De opdrachtgever is geleidelijk aan een minder dominante rol gaan spelen en de samenwerking tussen de schuldhelpverlening en de gerechtsdeurwaarders is de laatste jaren aanzienlijk verbeterd.

VISH

Een aantal gerechtsdeurwaarders werkt inmiddels met de verwijsindex schuldhelpverlening (VISH), waardoor zij automatisch worden geïnformeerd als de gemeentelijke schuldhelpverlening betrokken is bij een bepaalde schuldenaar.

Haalbaarheid inning vordering

Gerechtsdeurwaarders worden geacht informatie te verstrekken aan hun opdrachtgevers over de haalbaarheid van het innen van een bepaalde vordering en, als er sprake blijkt te zijn van problematische schulden, over de mogelijke opties: het minnelijk dan wel wettelijk traject. Omdat de uiteindelijke opbrengsten van beide trajecten meestal niet transparant en voorspelbaar zijn, is het voor een gerechtsdeurwaarder vaak heel moeilijk namens de opdrachtgever een juiste inschatting te maken. De grote verschillen in werkwijze en beleid van de gemeenten zijn hierbij een complicerende factor. Volgens de gecontacteerde gerechtsdeurwaarders is het afhankelijk van de gemeente waar een debiteur zich meldt of een minnelijk dan wel wettelijk traject meer oplevert voor de schuldeiser. Hoewel er bij minnelijke schuldregelingen steeds vaker op basis van de gedragscode van de NVVK wordt gewerkt (waarbij wordt uitgegaan van een opbrengst van 36 keer het maandinkomen met aftrek van het vrij te laten bedrag), is uit eerder

²⁹ Medio 2015 ligt wetsvoorstel 34047 bij de Tweede Kamer waarmee het wettelijk kader van deze beroepsgroep wordt geactualiseerd, zoals de regel wie als gerechtsdeurwaarder mag optreden en de opleidingseisen. Daarnaast wordt beoogd het toezicht op de beroepsgroep te versterken.

³⁰ Commissie evaluatie Koninklijke beroepsorganisatie van gerechtsgerechtsdeurwaarders, voorzitter mr A.R. van der Winkel, ingesteld 2007, rapportage aangeboden in 2009.

onderzoek ten behoeve van de tiende meting (zie paragraaf 7.2) gebleken dat er bij de uitvoering verschillen bestaan. Zo wordt er onder meer verschillend beleid gehanteerd bij sollicitaties of het anderszins verhogen van het inkomen. De gerechtelijke kosten om een vordering te innen, lijken sinds de verhoging van de griffierechten een drempelverhogend effect te hebben voor crediteuren om hun vordering via een gerechtelijk vonnis te innen. Eén van de gerechtsdeurwaarders met wie is gesproken, gaf aan de opdrachtgevers vaker dan voorheen te adviseren van een procedure af te zien en het verlies voor lief te nemen.

Werkgebied deurwaarders

Vanaf 2001 mogen gerechtsdeurwaarders door het hele land werken. Voordien hadden huishoudens met een problematische schuldsituatie vaak voor meerdere vorderingen met een beperkt aantal lokale gerechtsdeurwaarders te maken. De gerechtsdeurwaarders konden zich door hun betrokkenheid bij de lokale bevolking een breder beeld vormen van de context, waarbinnen de problematische situatie was ontstaan, waardoor men vaker tot een maatwerkoplossing kon komen. In de huidige situatie komt het steeds vaker voor dat de gerechtsdeurwaarder uit een ander deel van het land komt. Door gebrek aan centraal opgeslagen informatie weten gerechtsdeurwaarders vaak niet of er (en zo ja hoeveel) collega's bij dezelfde debiteur bezig zijn om vorderingen te innen.³¹ In 2015 wordt gestart met het Beslagregister voor Gerechtsdeurwaarders. Eind 2015 zijn naar verwachting alle gerechtsdeurwaarders aangesloten, waardoor iedere gerechtsdeurwaarder zich in elk geval op de hoogte kan stellen van reeds gelegde beslagen.

Beslag op roerende zaken en op inkomen

Gerechtsdeurwaarders blijken in afnemende mate beslag te leggen op roerende goederen en er zijn zelfs geluiden dat deze manier van beslaglegging achterhaald is en afgeschaft zou moeten te worden. De verkoop van de inbeslaggenomen goederen levert feitelijk (te) weinig op. Dit soort beslag wordt doorgaans alleen nog gebruikt als dreigement en/of pressiemiddel om mensen die wel kunnen, maar niet willen betalen (de zogenaamde 'niet willers') tot betalen te bewegen. Soms moet er, zo blijkt uit de interviews, ondanks de commotie die daardoor ontstaat, maar vanwege het preventieve effect dat daarvan uitgaat een daad worden gesteld, zoals een ontruiming die veel aandacht trekt. Op het moment van het schrijven van deze monitor wordt er een preadvies van de KBvG omgezet in een wetsvoorstel tot modernisering van het beslagverbod op roerende goederen. De consultatiefase is onlangs afgesloten. Het wetsvoorstel is medio 2015 in de Ministerraad te verwachten.

Meestentijds wordt er beslag gelegd op het inkomen. De gerechtsdeurwaarder blijkt doorgaans degene te zijn die de debiteur doet beseffen dat de financiële

31 Zie ook Paritas Passé, p. 22.

situatie onhoudbaar is geworden en er dringend hulp ingeschakeld moet worden om uit de financiële problemen te geraken. Voor veel schuldenaren vormt een brief of een bezoek van de gerechtsdeurwaarder het feitelijke startpunt van een traject om hun schulden daadwerkelijk aan te pakken. Omdat gerechtsdeurwaarders steeds sporadischer aan de deur komen, zijn zij in afnemende mate in staat om een goede inschatting te maken van de situatie. Een gemiste kans, volgens één van de gerechtsdeurwaarders met wie is gesproken.

De schuldhelpverlening

Zodra de schuldhelpverlening een debiteur onder haar hoede neemt, wordt deze door de schuldhelpverlenende instantie geïnstrueerd te stoppen met het betalen van reeds eerder afgesproken aflossingstermijnen. Als er sprake is van een getekende overeenkomst voor schuldbemiddeling, opgesteld door een schuldhelpverlener als bedoeld in artikel 48 Wet op het consumentenkrediet (Wck), dan worden op basis van de protocollen veelal de incassohandelingen opgeschort. Hierdoor worden de incassomogelijkheden van crediteuren drastisch beperkt, hetgeen ertoe kan leiden dat de crediteuren, voordat de schuldhelpverlenende instantie met de schuldenaar aan de slag gaat, alsnog alles in het werk zullen stellen om zo snel mogelijk een zo groot mogelijk deel van de nog openstaande vordering te incasseren.

Er zijn in het geval van problematische schulden diverse trajecten die kunnen worden bewandeld: het minnelijke en het wettelijke traject. Daarnaast neemt het beschermingsbewind ook een steeds belangrijkere plaats in als instrument voor mensen met problematische schulden.³²

Minnelijk en wettelijk traject

In 1998 is de Wsnp ingevoerd als 'stok achter de deur' om crediteuren te bewegen vaker mee te werken aan minnelijke schuldregelingen. Door de wettelijke schuldsanering (financieel) minder aantrekkelijk te maken dan de minnelijke variant, beoogde de wetgever het gedrag van crediteuren te beïnvloeden (Jungmann, 2006). De inwerkingtreding van de Wsnp kan, volgens Jungmann, dan ook beschouwd worden als een *empowerment* van schuldenaren.

Voor de crediteuren heeft de Wsnp ertoe geleid, dat zij een groot deel van hun autonomie hebben verloren. Zij zijn niet langer degenen die bepalen of een debiteur op afzienbare termijn van de aan hen te betalen schulden wordt verlost. Het is de rechter die (op verzoek) bepaalt of crediteuren moeten meewerken aan een minnelijke of een wettelijke schuldsanering. In de praktijk betekent dat voor crediteuren dat zij vaker dan voorheen een (groot) deel van de vorderingen als oninbaar moeten afboeken. In 2008 is de faillissementswet (Fw) uit 1998 op diverse punten gewijzigd. Om het minnelijk traject te versterken, biedt de Fw sindsdien de mogelijkheid van het dwangakkoord, waarmee weigerachtige

32 Zie tiende meting van deze monitor, paragraaf 7.4, p. 47 e.v.

crediteuren onder bepaalde voorwaarden kunnen worden gedwongen mee te werken aan een minnelijke regeling. Als zij het laten aankomen op een rechtszaak en er onvoldoende grond voor weigering blijkt, dan worden zij doorgaans veroordeeld in de kosten van de procedure. Dit vormt voor crediteuren een prikkel om in te stemmen met een minnelijke regeling. Eén van de geïnterviewde crediteuren gaf aan dit te ervaren als 'chantage', temeer omdat crediteuren niet kunnen controleren of een dwangakkoord slechts een loos dreigement is; voor hen is het vaak onduidelijk in hoeverre andere crediteuren al wel ingestemd hebben met het voorstel.

Crediteuren zullen voor zichzelf een inschatting moeten maken van de haalbaarheid en de redelijkheid van een voorstel alvorens in te stemmen met een minnelijk traject. Over het algemeen wordt er een 'ja, tenzij'-scenario gehanteerd: er wordt ingestemd met een minnelijk traject – steeds vaker is dat in een convenant met de NVVK vastgelegd – tenzij er sprake is van een contra-indicatie. Dit is bijvoorbeeld het geval bij (een vermoeden van) fraude, verwijtbare schulden of als er sprake is van een notoire wanbetaler.

Een uitzondering hierop vormen de verstrekkers van consumptieve en bancaire kredieten, die aangeven *in theorie* veel voordelen te zien van het wettelijk traject in vergelijking met het minnelijke, hoewel *in de praktijk* 90% desondanks in blijkt te gaan op een minnelijk voorstel.

Opbrengsten voor crediteuren

Omdat vaak door onwetendheid of door informatiegebrek een heldere vergelijking tussen opbrengsten in het minnelijk en wettelijk traject voor crediteuren nauwelijks mogelijk is, zullen zij een beslissing moeten nemen op basis van beeldvorming en ervaring. Het is daarbij deels afhankelijk van de gemeente waar de debiteur woonachtig is of hij wordt toegelaten tot enigerlei vorm van schuldhelpverlening, waardoor een eventuele doorstroom naar de Wsnp in beeld komt. De Wsnp is kostentechnisch minder aantrekkelijk geworden vanwege de gewijzigde vergoedingensystematiek die per 1 oktober 2013 van kracht is.³³ Gezien de steeds lagere aflospercentages in beide trajecten wordt het opbrengstargument steeds minder relevant. De opbrengst wordt dan meestal geschat op hooguit 5 à 10% van de vordering.

Voor- en nadelen beide trajecten

Uit de gehouden interviews blijkt dat beide trajecten zowel voor- als nadelen met zich meebrengen voor crediteuren. Vanuit de optiek van de crediteuren zijn de pluspunten van de Wsnp:

33 Zie tiende meting Monitor Wsnp, p. 7. Doel van deze wijziging was te garanderen dat bewindvoerders in iedere Wsnp-zaak de totale vergoeding, waarop zij recht hebben, ook daadwerkelijk krijgen uitgekeerd. Hierdoor blijft er in een aantal gevallen voor de crediteuren minder over om te verdelen.

- streng toezicht van de bewindvoerder op de sollicitatieplicht.³⁴
- de rechter-commissaris ziet toe op de uitvoering.
- wanneer aan de (strengere) voorwaarden is voldaan, volgt de schone lei en is er jegens de crediteuren sprake van een natuurlijke verbintenis. In wezen is dat echter hetzelfde als de finale kwijting bij het minnelijk traject.
- tijdens een minnelijk traject kunnen ook nieuwe crediteuren zich alsnog melden, waardoor het voorstel aan de schuldeisers aangepast moet worden. Tijdens de Wsnp kunnen gedurende het hele traject schuldeisers uit de periode voorafgaand aan de Wsnp zich melden, maar omdat pas aan het eind van de regeling berekend wordt wat elke schuldeiser uitbetaald krijgt, is dit geen probleem. Zeker bij schuldenaren die hun schulden niet goed op een rijtje hebben (bijvoorbeeld door een drugs- of door een zwervend verleden) kan het lastig zijn om een minnelijk traject rond te krijgen.
- wanneer er een (betere) baan wordt gevonden, stijgt de waarde van de boedel en daarmee ook de afdracht aan de crediteuren. Bij jonge mensen en bij mensen met een gunstig carrièreperspectief zal men bij de Wsnp mogelijk een betere opbrengst kunnen genereren dan wanneer er bij het minnelijk traject een saneringskrediet is afgesloten. Crediteuren zullen dan minder geneigd zijn om in te stemmen met een saneringskrediet.
- transparantie: inkomen en vermogen worden beter in beeld gebracht.

Bij sommige crediteuren bestaat het beeld dat de termijn van 36 maanden in het minnelijk traject strenger wordt gehanteerd dan bij de Wsnp.³⁵

De Wsnp kent naast de sollicitatieplicht extra middelen, zoals de postblokkade, het huisbezoek en publicatie in de Staatscourant. Een sterk punt van het minnelijk traject dat door de crediteuren expliciet werd benoemd, is de mogelijkheid om op kortere termijn over (een deel van) het geld te kunnen beschikken. Immers, als er in het minnelijk traject gebruik wordt gemaakt van een herfinancierings- of saneringskrediet, dan worden crediteuren meteen aan het begin van het schuldhulpverleningstraject uitbetaald, respectievelijk de volledige schuld of een afgesproken deel van de schuld. Bij een betalingsregeling of als er een schuldbemiddelingsovereenkomst is gesloten, dan wordt er in termijnen betaald, respectievelijk volledig of een afgesproken deel van de schuld. In het wettelijk traject zullen crediteuren in de regel minimaal drie jaar moeten wachten op een uitbetaling. Zeker voor kleine crediteuren, bij wie de liquiditeit minder groot is, kan het tijdstip van uitbetaling het verschil uitmaken tussen faillissement en

34 Zie ook Rb. Midden-Nederland 6 augustus 2013, ECLI:2013:3262 (art. 287a FW): binnen de Wsnp is er sprake van een strengere controle door de bewindvoerder en de rc (huisbezoek/bovenmatige boedel, nakoming sollicitatieplicht, informatie- en afdrachtplicht), daar waar bij het minnelijk traject veel meer sprake is van een ondersteunende taak.

35 Binnen de schuldhulpverlening zijn NEN-normen opgesteld, die onder meer inhouden dat een schuldenregeling maximaal 36 maanden mag duren. Uit de Monitor Wsnp blijkt dat de gemiddelde doorlooptijd bij de Wsnp voor het verkrijgen van een schone lei al jarenlang 3 jaar bedraagt. Dit gemiddelde wordt echter ook beïnvloed door de tussentijdse beëindigingen met schone lei (zie paragraaf 4.2, Monitor Wsnp, tiende meting). Uit figuur 4.1 van de tiende meting blijkt dat een substantieel aantal zaken een langere looptijd heeft dan 36 maanden.

voortbestaan. Voor het overige liet een aantal van de ondervraagde crediteuren zich vooral kritisch uit over het minnelijk traject, met name over de kwaliteit.

Tussentijdse informatievoorziening

Crediteuren voelen zich in de regel, zo blijkt uit de interviews, niet goed geïnformeerd over de voortgang zodra de debiteur tot de schuldhulpverlening is toegelaten of doorstroomt naar de Wsnp. Voorbeelden die werden genoemd, zijn: de datum verificatievergadering is onbekend, de korte inzagetermijn van stukken bij de rechtbank, gebrek aan informatie tijdens het Wsnp-traject. Ook is lang niet altijd bekend wie in het minnelijk traject de andere crediteuren zijn en hoe het af te lossen bedrag in het minnelijk traject is berekend. Bij de Wsnp wordt dit in de verificatievergadering zichtbaar. Crediteuren vragen zich bijvoorbeeld af wat er gebeurt met het reeds gespaarde bedrag als een debiteur overgaat van het minnelijk naar het wettelijk traject. Eén van de respondenten pleitte voor een tussentijdse betaling aan de crediteuren bij de overgang tussen beide trajecten. Uit de interviews blijkt voorts dat crediteuren zich meer en meer in de beklagdenbank voelen geplaatst en zich nauwelijks beschermd voelen zodra een schuldenregeling wordt gestart. Zij hebben het gevoel dat ze in beide trajecten de controle hebben verloren op het innen van de vordering. Daarbij komt dat het percentage dat wordt uitgekeerd door de tijd heen enorm is teruggelopen. De ervaring in de incassobranche is dat er sinds oktober 2013, toen de vergoedingsregeling voor bewindvoerders is veranderd, bij de beëindigingen van de Wsnp vaker 0%-uitdelingen voorkomen. Het is echter nog te vroeg om deze conclusie te kunnen trekken, omdat er nog nauwelijks zaken zijn geëindigd die onder het nieuwe regiem vallen.

Effecten Wgs

Een verandering ten opzichte van de vorige meting is de inwerkingtreding van de Wgs, waardoor het verlenen van schuldhulp tot de primaire taken van de gemeenten is gaan behoren. Dit heeft tot een verschuiving geleid binnen het landschap van de schuldhulpverlening. In de *quick scan* die ten behoeve van de tiende meting is gedaan naar de oorzaken van de dalende instroom in de Wsnp, blijkt dat gemeenten selectiever zijn geworden aan de poort en dat een deel van de doelgroep afzwinkt naar het beschermingsbewind. Voor de crediteuren betekent dit laatste dat ze vaker dan voorheen te maken krijgen met bewindvoerders en curatoren die de debiteur afschermen. De uitsluiting door de gemeenten betekent voorts dat als het minnelijk traject niet wordt beproefd, de debiteur ook niet voor het wettelijk traject in aanmerking komt. Van een daadwerkelijke keuze door crediteuren tussen minnelijk en wettelijk traject kan dan geen sprake zijn. Dit wordt in de *quick scan* dan ook als een van de mogelijke verklaringen opgevoerd van de dalende instroom in de Wsnp.

8.4 Factoren die het gedrag van crediteuren kunnen beïnvloeden

Uit de interviews is een aantal factoren te destilleren die een rol spelen bij de beslissingen van crediteuren om al dan niet mee te werken aan een minnelijke schuldenregeling. In deze paragraaf wordt per factor kort weergegeven op welke manier deze van invloed is op de beslissing. Deze factoren staan uiteraard niet los van elkaar. Zo hangt de grootte van de crediteur samen met de kans dat men een convenant heeft gesloten met de NVVK en met het soort dienst of product dat men levert. Dit laatste hangt op zijn beurt weer samen met de kans dat men een langdurige relatie heeft opgebouwd met de klant en met de hoogte van de gemiddelde schuld. Daarnaast blijken er verbanden te bestaan tussen de positie van de crediteur en de grootte van de crediteur en tussen het profiel van de debiteur, het profiel van de schuld en de infrastructuur van de schuldhulpverlening.

8.4.1 Profiel van de crediteur

Positie van de crediteur

Uit de wet vloeit voort dat een aantal crediteuren preferent is, waaronder de Belastingdienst en het UWV. Preferente schuldeisers krijgen twee keer zo veel uitbetaald als concurrente schuldeisers.

De Belastingdienst wordt samen met het CJIB en DUO beschouwd als de grootste crediteur van Nederland. Eén van de oorzaken hiervoor is dat de Belastingdienst zich vanaf 2001 heeft ontwikkeld van louter inningsinstantie naar tevens inkomensverstrekker (MOgroep/LOSR, p. 6). In 2015 is deze rol nog verder uitgebreid met de overheveling van een deel van de uitkering voor alleenstaande ouders naar de Belastingdienst. Bij mensen met een problematische schuld blijken de Belastingdienst, het CJIB en/of DUO veel voorkomende schuldeisers te zijn en een deel van deze schulden valt bovendien niet onder de schone lei.³⁶ Na het verkrijgen van de schone lei zal de debiteur een deel van deze schuld(en) dan ook gewoon nog moeten afbetalen.

De Belastingdienst bekleedt een bijzondere positie. Deze crediteur kent als enige de 'overheidsvordering', waardoor bedragen direct van de bankrekening van de debiteur kunnen worden afgeschreven. Dit kan tweemaal per maand voor een bedrag van maximaal 500 euro per keer, gedurende drie maanden. Er zijn drie opties voorhanden als er achterstallige terugbetalingen ontstaan³⁷: de kwijtschelding, de betalingsregeling op basis van de betalingscapaciteit en volledige terugbetaling met behoud van de beslagvrije voet van 90% van de bijstandsnorm tot de schuld

³⁶ Belastingdienst, een bron van armoede? MOgroep/LOSR, 2013, p. 11, waar wordt verwezen naar onderzoek van Jungmann & Anderson uit 2011.

³⁷ Waar in dit hoofdstuk wordt gesproken over een 'achterstallige betaling' wordt ook de terugbetaling bedoeld van teveel ontvangen toeslagen.

is voldaan. Uit het rapport Paritas Passé blijkt dat er in de praktijk lang niet altijd op juiste wijze rekening wordt gehouden met de beslagvrije voet.

Bij notoire wanbetalers kan er een lagere beslagvrije voet worden vastgesteld van 81% van de bijstandsnorm. Het begrip 'notoire wanbetaler' is echter niet voldoende helder geformuleerd, waardoor ook mensen die niet *kunnen* betalen onder de regeling kunnen komen te vallen. In speciale gevallen kan er, als het een toeslag betreft, om een persoonlijke betalingsregeling worden gevraagd. Dit geldt uiteraard niet als er sprake is van opzet of grove schuld. Bij de betalingsregelingen wordt echter onderscheid gemaakt tussen een belastingaanslag en een toeslagenschuld. In het eerste geval geldt een betalingsregeling voor 12 maanden en daarna buiten invorderingstelling, terwijl in het geval van een toeslag een termijn van 24 maanden wordt gehanteerd. Dit is doorgaans niet transparant voor de gemiddelde debiteur.

Crediteuren, en dan met name de preferente crediteuren, hebben de afgelopen jaren steeds meer bijzondere bevoegdheden gekregen die hen in staat stellen om een aanmerkelijk groter deel van hun vordering te innen dan andere crediteuren. Deze steeds sterkere (meer preferente) positie gaat uiteraard ten koste van de mogelijke opbrengst van andere crediteuren. Zo mag het College voor Zorgverzekeringen/Zorginstituut Nederland de bestuursrechtelijke zorgpremie rechtstreeks in laten houden op het inkomen (bronheffing) en mogen verhuurders, zorgverzekeraars en kinderopvanginstellingen sinds 2006 beslag leggen op toeslagen (Paritas Passé, p. 18).

De grootste overheidscrediteur, de Belastingdienst, neemt een voorkeurspositie in, waar de grote geprivatiseerde instellingen met afgunst naar kijken. Woningbouwverenigingen ervaren dat zij geacht worden zich coulant op te stellen, maar moeten tegelijkertijd met lede ogen toezien dat andere crediteuren de onderste steen boven halen. Bij de woningbouwverenigingen worden de schulden vaak het eerst zichtbaar, terwijl er daarnaast op veel meer vlakken financiële problemen spelen, zoals bij het betalen van de energierekening en de zorgpremie.

De zorgverzekeraars hebben ook een gunstige positie verworven, doordat zij maximaal voor zes betalingsachterstanden plus incassokosten schade oplopen, waarna de rest van de gedeferde premie wordt gedekt door het Zorgverzekeringsfonds. Zij lopen dus relatief weinig risico. Daar staat echter wel tegenover dat zorgverzekeraars in principe op basis van onderlinge afspraken tussen verzekeraars een zorgverzekering niet mogen beëindigen zolang er sprake is van een openstaande rekening. De verzekeraar zal zich moeten blijven inspannen deze vordering te incasseren. Wanneer er sprake lijkt van problematische schulden, wijst de verzekeraar de klant op de mogelijkheid van schuldhulpverlening.

Maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de stagnatie van de woningmarkt, hebben er toe bijgedragen dat bestaande bijzondere bevoegdheden vaker worden ingezet. Als hypotheekverstrekkers loonbeslag leggen, waarbij het totale hypotheekbedrag wordt opgeëist, blijft er voor de andere beslagleggende crediteuren met kleinere vorderingen relatief weinig over.

Grootte van de crediteur

De grootte van de crediteur en daarmee het aantal klantcontacten en het aantal mogelijke wanbetalers waarmee een crediteur te maken kan krijgen, speelt ook een rol bij de afweging welke keuzes er gemaakt worden. Crediteuren met veel periodiek betalende klanten zijn autonomer en ontwikkelen vaker een bepaalde visie en een beleid ten aanzien van achterstallige betalingen en debiteuren. Een voorbeeld hiervan is het Protocol incassotraject wanbetalers Zorgverzekeringswet. Daarin worden de stappen beschreven die genomen worden zodra er sprake is van betalingsachterstanden. De incassoprocedure vindt ofwel intern plaats aan de hand van vastgelegde termijnen en op vastgelegde wijze of wordt uitbesteed aan een incassobureau en/of een gerechtsdeurwaarder.

'Grote' crediteuren zullen het afschrijven van niet inbare vorderingen vaak zien als *all in the game*. Het heeft een minder grote impact op het bedrijfsresultaat of op de liquiditeit doordat de grote massa van correct betalende klanten het tekort ondervangt. Vergeldings- en opvoedingsgedachten lijken minder vaak een rol te spelen naarmate een crediteur (en mede hierdoor de afstand tot de klant groter) is. Eén van de energiebedrijven waarmee is gesproken, heeft per maand 3.000 tot 5.000 klanten die in betalingsproblemen komen. Omdat het bedrijf de winstmarges wil behouden, betalen de overige betalende klanten in feite de (niet betaalde) rekeningen. Door de grootschaligheid is het lastig om met elke individuele wanbetaler in gesprek te gaan. Bij grote commerciële instellingen – in deze context worden de postorderbedrijven genoemd – lijken de betalingsregelingen in toenemende mate deel uit te maken van het verdienmodel. Zij kunnen een deel van de winst realiseren door de incassoprocedure, met de daarbij horende hoge rentepercentages, zelf in huis te houden. Ook veel verzekeringsbedrijven beschikken inmiddels over een eigen incasso- en/of kredietinformatiekantoor. Veel grote crediteuren hebben zich op de een of andere manier georganiseerd in een groter verband. Van dergelijke koepelorganisaties gaat een enorme lobbykracht uit bij nieuwe wet- en regelgeving. Door deze organisaties is inmiddels ook een aantal convenanten afgesloten met de NVVK, zoals door de verenigde Thuiswinkels en telecombedrijven.

Kleinere ondernemingen blijken achterstallige betalingen minder goed of in het geheel niet op te kunnen vangen. Zij ontvangen daarom liever meteen geld dan pas na drie jaar (of langer), zoals bij het saneringskrediet het geval is. In bepaalde branches, bijvoorbeeld in de bouw, treedt bij wanbetaling een domino-effect/kettingreactie op van faillissementen van aannemers en onderaannemers. Men

wordt niet betaald en kan dus diensgevolge zelf ook niet voldoen aan bepaalde financiële verplichtingen. Nieuwe initiatieven, zoals 'MKB-doorstart', kunnen voor deze groep een uitkomst zijn.

Kleine(re) crediteuren hebben daarentegen wel veel meer de mogelijkheden (tijd, capaciteit) om er dicht bovenop te zitten. Zij zijn, beter dan de grotere crediteuren, in staat om maatwerk te leveren. Zo blijkt dat de kleine woningbouwverenigingen soms letterlijk alle huurders kennen en bij achterstand meteen contact opnemen met de huurder.

Bij kleine(re) crediteuren (zzp'ers, mkb) is vaker sprake van een principekwestie. Er spelen vaker emoties mee, onder meer veroorzaakt door het een-op-een contact met klanten: men heeft wel de dienst of de goederen geleverd, maar niet betaald gekregen. Dit roept gevoelens op van onrecht, wraak en vergelding; de wanbetaler mag er niet te gemakkelijk mee weggelaten worden.

In vergelijking met grotere crediteuren gaat het bij kleinere crediteuren relatief vaak om kleinere vorderingen. Griffierechten wegen relatief het zwaarst voor deze kleinere crediteuren en zij zullen zich vaker genoodzaakt zien, al dan niet op advies van het ingeschakelde incassobureau of de gerechtsdeurwaarder, om het er verder bij te laten zitten.

8.4.2 Profiel van de debiteur

Crediteuren zullen, waar mogelijk, proberen een onderscheid te maken tussen schuldenaren die niet willen en zij die niet kunnen betalen. Zij willen achterhalen wat de oorzaken van de schuld zijn en of de debiteur iets te verwijten valt. Het lijkt erop dat crediteuren inmiddels zelf graag de afweging willen maken die de rechter maakt bij de Wsnp-aanvraag. De beeldvorming over schuldenaren is in het algemeen vrij negatief, mede door de media. Als blijkt dat er sprake is van notoire wanbetalers dan wil een crediteur in de regel het liefst zo snel mogelijk de klantrelatie beëindigen. Dit is echter niet voor alle crediteuren mogelijk, zoals de Belastingdienst en zorgverzekeraars en voor netbeheerders slechts onder bepaalde voorwaarden. Het is een wettelijke plicht om iedere Nederlander van een zorgverzekering te voorzien en om die reden gelden er bij wanbetaling speciale regels.

Hoewel een energieleverancier wel een contract op mag zeggen met een klant – het 'end-of-supply'-vinkje gaat aan' – levert een netbeheerder in de regel nog even door, terwijl de debiteur op zoek gaat naar een nieuwe leverancier. Ook gedurende de wintermaanden is de netbeheerder verplicht door te gaan met de levering van gas en/of elektriciteit. Wanneer de energielevering toch wordt stopgezet, wordt de gemeente hiervan op de hoogte gesteld.

Bij de woningbouwverenigingen zit men dicht op de klant en kan het onderscheid tussen niet-willers en niet-kunners, middels een gesprek aan de 'keukentafel', nog

wel worden gemaakt. Men heeft hier belang bij, omdat er in deze sector relatief hoge kosten gemaakt moeten worden om tot ontruiming over te kunnen gaan. Onder deze kosten vallen bijvoorbeeld de opslag van de inboedel van de woning gedurende een bepaalde tijd, het schoonmaken van de woning en het terugbrengen in de oorspronkelijke staat. Uit de interviews blijkt dat een huisuitzetting de woningbouwvereniging gemiddeld 5.000-10.000 euro kost. Dit leidt bij de woningbouwvereniging vaak tot een coulante houding ten aanzien van de niet-kunners, met name bij huurders met wie men een langdurige relatie heeft opgebouwd. Als er sprake is van een niet-willer dan bewandelt de woningbouwvereniging het traject tot en met beslaglegging en eventueel ontruiming.

Bij veel andere grote crediteuren is, gezien de grote aantallen, minder vaak of in het geheel geen sprake van maatwerk. Daar wordt veelal bij niet-betalen na een aantal schriftelijke ingebrekestellingen door een intern belteam telefonisch contact gezocht en wordt aan de klant de procedure uitgelegd. Als dit geen resultaat oplevert, dan volgt men het hiervoor bestemde protocol tot en met de gerechtsdeurwaarder, tenzij tussentijds de gemeente zich meldt als schuldhulpverlener.

Uit onderzoek blijkt dat schuldenproblematiek niet alleen voortkomt uit het niet (op tijd) voldoen van rekeningen, maar dat schaarste in welke vorm dan ook ertoe leidt dat mensen beslissingen nemen die op dat moment wel, maar op langere termijn bepaald niet in hun belang zijn. De onderzoekers spreken van tunnelvisie en van een beperkte bandbreedte. De vraag is dan in hoeverre dit keuzegedrag verwijtbaar is en in hoeverre de bestaande protocollen hier toegepast kunnen/mogen worden.³⁸

8.4.3 Relatie met de klant

De aard van de relatie die een crediteur met een debiteur heeft, blijkt mee te spelen in de beslissing om al dan niet mee te gaan met een minnelijke regeling. Wanneer een crediteur een langdurige relatie met een klant heeft en/of deze klant wenst te behouden, spelen er andere motieven dan wanneer dat niet het geval is. Incassobureaus hebben er geen enkel belang bij om een relatie met een debiteur voort te zetten en kunnen daardoor veel offensiever te werk gaan. Ook opkopers van schuldenportefeuilles en gerechtsdeurwaarders die overal door het land mogen werken, hebben meestal geen langdurige relatie met de schuldenaar. De nieuwe 'eigenaar' van vorderingen gaat mogelijk langer en rigoureuzer door met invorderen dan de oorspronkelijke debiteur. Er kan dan sprake zijn van verharding, omdat, zoals in het geval van portefeuilleopkoop, de maximalisatie van de opbrengst voorop staat. Incassobureaus die vallen onder de NVI en het keurmerk incasso en gerechtsdeurwaarders zullen hierin hun eigen verantwoordelijkheid

³⁸ S. Mullainathan en E. Shafir, *Schaarste. Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen*. Maven publishing, Amsterdam 2013.

nemen. Als zij hun boekje te buiten gaan, door bijvoorbeeld zonder geldige titel te dreigen met beslaglegging of te hoge rentetarieven hanteren, worden zij gecorrigeerd via het tuchtrecht. De overige niet-aangesloten incassobureaus bepalen hun eigen handelwijze, hetgeen volgens enkele van de geïnterviewden, kan leiden tot excessen op het gebied van invorderen van betalingen. Hierbij valt te denken aan het verzenden van intimiderende brieven, het rekenen van extreem hoge rentetarieven en het dreigen met beslag zonder geldige titel.

Sommige crediteuren maken ook bij langdurige klantrelaties een onderscheid tussen bepaalde typen debiteuren. Zo blijken sommige woningbouwcorporaties de gerechtsdeurwaarder strategisch in te zetten bij bepaalde typen huurders. Waar met de ene type huurder een 'keukentafelgesprek' wordt gevoerd, is een ander type meer gebaat bij hardere acties om hen de ernst van de zaak te laten inzien. De band die een woningbouwvereniging met zijn klant onderhoudt, zeker bij de kleinere verenigingen, is per definitie sterker dan de band tussen bijvoorbeeld zorgverzekeringen en water- en energiebedrijven en hun klanten. Dit komt deels ook voort uit eigenbelang van de woningbouwverenigingen, omdat de kosten die moeten worden gemaakt om tot ontruiming over te gaan, hoog zijn en de andere aanbieders niet met dergelijke kosten te maken hebben. Bovendien zijn de maandelijkse betalingen in de woonsector (huur, hypotheekrente en -aflossing) substantieel hoger dan bij de overige bedrijven.

8.4.4 Profiel van de schuld

Hoogte van de schuld

De hoogte van de schuld wordt deels bepaald door de houding en het beleid van de crediteur. Onderzoek naar de kredietwaardigheid van bepaalde aspirant-klanten zou wellicht veel leed – een verliespost voor de crediteur – kunnen voorkomen. Door snel en adequaat in te grijpen bij het ontstaan van betalingsachterstanden kan de schade worden beperkt. In de telecomsector is het gebruikelijker om het eerste contact telefonisch te laten plaatsvinden en daarna pas schriftelijk aan te manen. Men kan dan beter een inschatting maken van:

- de leeftijd
- de gezinssituatie
- (potentieel) werk
- de reden van de schuld
- de inkomsten en het uitgavenpatroon
- de eventuele verwijtbaarheid
- de recidive.

Als de debiteur alsnog in gebreke blijft, worden de uitgaande gesprekken geblokkeerd. Wanneer dat geen resultaat oplevert, wordt de rekening geblokkeerd en de invordering uit handen gegeven aan de gerechtsdeurwaarder.

Hoogte van de opbrengst/uitdeling

Het is aannemelijk dat de hoogte van de schuld meespeelt in overwegingen van de crediteuren om al dan niet mee te gaan in een minnelijke regeling. Gezien het geringe aflossingspercentage, maakt het financieel feitelijk nauwelijks uit of er een minnelijke of wettelijke regeling wordt uitgevoerd. Doorslaggevend voor de crediteur is veeleer het perspectief op de arbeidsmarkt. In het wettelijk traject profiteert de crediteur immers mee van een salarisverhoging doordat de aflossingscapaciteit en daarmee de boedel toeneemt. Als er in het minnelijk traject sprake is van een saneringskrediet, waarbij aan het begin van de termijn uitbetaald wordt, dan profiteert de crediteur niet meer mee van de hogere inkomsten. Een debiteur in het wettelijk traject is ondanks de sollicitatieplicht nauwelijks gemotiveerd om (meer) te (gaan) werken, omdat hij toch alles boven het vrij te laten bedrag (vtlb) af moet dragen aan de boedel.³⁹ Bij het minnelijk traject is het in bepaalde gevallen echter wel lucratief om meer te gaan verdienen, omdat afspraken over de hoogte van de uitbetaling aan crediteuren dan al gemaakt zijn.

Soort dienst of product

Teneinde een minnelijk akkoord tot stand te brengen, kan bij de rechter, indien er sprake is van (een beperkt aantal) bedreigende situaties, op basis van 287b lid 1 Fw om een moratorium worden verzocht. De wetgever verstaat hieronder (287b lid 2 Fw):

- een gedwongen woningontruiming;
- een beëindiging van de levering van gas, elektra of water;
- een opzegging dan wel ontbinding van de zorgverzekering.

Uit de afgenomen interviews blijkt dat dit middel slechts een beperkte rol speelt, hoewel de cijfers uit deze monitor aantonen dat in 2014 1.549 maal een moratorium is uitgesproken (zie tabel B4.1).

Bij de zorgverzekeraars wordt dit middel in de praktijk echter niet toegepast. Een moratorium brengt crediteuren in de verhuursector en de nutsbedrijven in een nadelige positie, omdat zij vanaf dat moment voor het komende half jaar geen pressiemiddel meer hebben en lijdelijk af moeten wachten of er een minnelijk akkoord wordt bereikt. Door een goede samenwerking met de gemeente wordt geprobeerd een moratorium te voorkomen, aldus een respondent uit de energiewereld. Bij de groep verstrekkers van elementaire voorzieningen gaat het vaak om relatief grote vorderingen van een aantal maandelijks termijnen. Bij de zorgsector blijft de schade beperkt tot zes maanden, waarna een speciaal fonds de vordering overneemt. In deze sector wordt het moratorium niet gebruikt. Voor de debiteur geldt als voorwaarde dat hij de lopende termijnen altijd zal moeten blijven voldoen. Dat geldt zowel voor energieleveringen als voor zorgverzekeringen en woonlasten.

39 Wanneer iemand gaat werken, terwijl hij in de schuldsanering zit, dan gaat het vtlb wel iets omhoog, namelijk met de arbeidstoeslag (5% van de toepasselijke bijstandsnorm).

8.4.5 Infrastructuur schuldhulpverlening

Schuldhulpverlenende instantie

Voor een crediteur zal het uitmaken welke schuldhulpverlenende instantie verantwoordelijk is voor het minnelijk traject en wat zijn mening over de instantie in kwestie is. Het oordeel van een crediteur over bijvoorbeeld de deskundigheid van de instantie of de termijnen die gehanteerd worden, kunnen bepalend zijn voor de beslissing al dan niet akkoord te gaan met een minnelijk traject. Het vertrouwen in de schuldhulpverlening kan een belangrijke factor zijn bij deze beslissing. De kwaliteit van en het toezicht op het schuldhulpverleningstraject, bijvoorbeeld op de mate waarin men solliciteert, bepaalt immers deels hoeveel er nog van de vordering kan worden geïncasseerd.

Uit de afgenomen interviews blijkt dat er over het algemeen niet heel positief wordt gedacht over de (gemeentelijke) schuldhulpverlening. Crediteuren vinden dat de kwaliteit van de schuldhulpverlening vaak te wensen overlaat. De kritiekpunten die genoemd werden, waren dat de termijnen te lang zijn, dat er teveel mensen uitvallen, dat het stabilisatietraject vaak een obstakel vormt bij het zelf en volledig innen van de vordering en dat er te weinig sprake is van 'dwang en drang'. Crediteuren voelen zich vaak te snel *on hold* en buitenspel gezet en proberen te redden wat er te redden valt.

Het feit dat elke gemeente op zijn eigen manier invulling geeft aan de schuldhulpverlening leidt ertoe dat er weinig uniformiteit is in de manier waarop schuldenaren geholpen worden en waarop de minnelijke voorstellen tot stand komen.⁴⁰ Dat kan leiden tot weinig vertrouwen en het niet mee willen werken aan de minnelijke voorstellen. Toch is er sprake van een voorzichtige kentering sinds de Wgs in werking is getreden. Waar crediteuren de mensen van de schuldhulpverlening voorheen nog wel eens typeerden als 'geitenwollensokken die er voor de debiteur zijn', is het voor hen in toenemende mate duidelijk dat de schuldhulpverleners zelf ook keuzes moeten maken en niet iedereen kunnen helpen.

Ook over het beschermingsbewind lieten de meeste crediteuren zich weinig positief uit. De kwaliteit zou, volgens de respondenten, nogal eens te wensen overlaten en zij gaven aan te merken dat bewindvoerders de crediteuren soms weghouden bij de debiteur.⁴¹ De debiteur stopt met betalen onder het motto dat de bewindvoerder het verder financieel wel regelt. Fraude, het feit dat iedereen bewindvoerder kan worden ('iedereen kan het bordje bewindvoerder aan zijn deur hangen') en het wegsluizen van geld, werden relatief vaak in deze context genoemd.

40 Zie ook Combrink en Peters, Quick scan 1, 2010 en Quick scan 2 (Monitor Wsnp tiende meting, hoofdstuk 7).

41 Sinds 1 april 2014 geldt een algemene maatregel van bestuur die kwaliteitseisen stelt aan iedere professionele beschermingsbewindvoerder in Nederland. Zie Staatsblad 2014, 46.

Convenanten

Een gevolg van landelijke samenwerking binnen bepaalde sectoren is dat steeds meer koepelorganisaties namens hun leden convenanten sluiten met de NVVK, waarin de spelregels zijn vastgelegd over hoe te handelen in geval van betalingsachterstanden en hoe om te gaan met klanten met problematische schulden. De NVVK heeft vanaf 2006 convenanten afgesloten met o.a. de volgende sectoren:

- Zorg: Zorgverzekeraars Nederland
- Detailhandel (Thuiswinkels)
- Financieel
- Nutsbedrijven
- Overheid: CJIB, UWV, SVB, CAK
- Telecom

De (koepelorganisatie van) woningbouwverenigingen (ontbreekt) ontbreken in dit rijtje. Reden hiervoor is dat veel woningbouwverenigingen lokaal werken en vaak al afspraken hebben gemaakt of convenanten hebben gesloten met gemeentelijke of lokale schuldhulpverleners.

Het komt steeds vaker voor dat ook andere crediteuren convenanten afsluiten met de gemeentelijke schuldhulpverlening. Hierdoor kan vroegtijdiger worden ingegrepen dan voorheen.

Alle convenanten hebben als doel de samenwerking tussen schuldeisers en de schuldhulpverlening te verbeteren, het aantal wanbetalers terug te dringen en het afsluiten van minnelijke schuldregelingen te bevorderen. Een groot voordeel van de convenanten is dat daardoor wordt voorkomen dat een bepaalde situatie verergert, waarmee drastische maatregelen zoals ontruiming of afsluiting kunnen worden afgewenteld.

De convenanten zijn gebaseerd op de Gedragscode Schuldregeling van de NVVK en het incassobeleid van de convenantpartij. Uitgangspunt is dat de gehele vordering terugbetaald wordt. Wanneer dit naar het oordeel van het NVVK-lid niet mogelijk is en de debiteur voldoet aan bepaalde in het convenant gestelde voorwaarden, zal het NVVK-lid aan de convenantpartij vragen om in te stemmen met het verzoek om gedeeltelijke kwijtschelding.

Door gezamenlijke overleggen tussen de schuldeiser en de schuldhulpverlening ontstaat er meer wederzijds begrip voor elkaars werkwijze en positie. Men weet wat men van elkaar kan verwachten met betrekking tot doorlooptijden en informatieverstrekking. Daarnaast bieden convenanten duidelijkheid, onder andere over de voorwaarden waaronder een schuldeiser zijn incassomaatregelen kan opschorten of waaronder meegewerkt wordt aan een minnelijke schuldregeling.

De convenanten bevatten afspraken over wederzijdse rechten en plichten. De meeste afspraken zijn algemeen, dus in alle convenanten nagenoeg hetzelfde. Met een aantal convenantpartijen zijn daarnaast aanvullend specifieke afspraken gemaakt. Omdat in de convenanten de spelregels van het omgaan met problematische schulden worden vastgelegd, is er minder speelruimte voor keuzemotieven in afzonderlijke gevallen.

8.4.6 Maatschappelijke context

Door de recessie en nieuwe wet- en regelgeving is er uiteraard veel veranderd ten opzichte van de vorige meting uit 2006. De maatschappij wordt er zich, mede doordat er minder financiële middelen van overheidswege beschikbaar zijn, in toenemende mate van bewust dat de schade die wordt veroorzaakt door de schuldenproblematiek enorm is. De schuldhulpverleningstrajecten zijn kostbaar, ongeacht de weg die men bewandelt. Daarbij komt dat het in de Wsnp gespaarde geld voor een termijn van drie jaar aan de markt wordt onttrokken, hetgeen de economie niet ten goede komt. Het gaat daarbij om substantiële bedragen. Crediteuren lijken sinds de recessie is ingetreden minder coulant bij betalingsachterstanden en voorzichtiger bij het verstrekken van goederen en diensten. Daarnaast grijpen zij, gezien hun eigen, minder rooskleurige, liquiditeitspositie, sneller in als de beoogde betaling uitblijft. Het gaat nu om grotere aantallen wanbetalers dan voor de recessie, zo blijkt ook uit de meest recente Monitor betalingsachterstanden,⁴² waardoor het urgenter wordt om relevant beleid te ontwikkelen en om de aanpak in protocollen vast te leggen. Door de convenanten is er bij de grote crediteuren vaker sprake van confectie dan van maatwerk. Enerzijds beperken protocollen en convenanten de speelruimte, maar anderzijds schept het duidelijkheid voor alle betrokkenen. Er blijft altijd nog de mogelijkheid openstaan om in bijzondere omstandigheden van de protocollen af te wijken. Daarbij komt dat grote crediteuren in toenemende mate de incasso zelf zijn gaan verzorgen en de rente-inkomsten beschouwen als deel van het verdienmodel. Een laatste wijziging ten opzichte van vóór de recessie is dat er uitvoeriger dan voorheen wordt geregistreerd – middels een BKR-registratie of andersoortige preventieve registratie – bij wie er sprake is (geweest) van wanbetaling.

De Belastingdienst, als grootste crediteur en bovendien preferent, zou meer dan nu het geval is zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid moeten nemen door zo veel mogelijk te voorkomen dat burgers door onterecht verstrekte toeslagen (opnieuw) in de schulden komen.

42 Panteia, Monitor Betalingsachterstanden, 2014.

Crediteuren bepleitten in de interviews dan ook als tegenprestatie het recht op transparantie rondom het verloop van de gekozen procedure. Dit laat onverlet dat zijzelf ook een onderzoekplicht hebben waardoor notoire wanbetalers buiten kunnen worden gesloten, geen schulden mogen uitlokken of van de situatie misbruik mogen maken door van wanbetalers hoge rentes te vragen. Door de incasso in eigen huis te houden, loopt men het gevaar van belangenverstrengeling.

8.5 Conclusie

De eerste conclusie van dit onderzoek is dat zowel het profiel van de crediteur, het profiel van de debiteur, de relatie tussen beiden, het profiel van de schuld als de infrastructuur van de schuldhulpverlening in meer of mindere mate van invloed zijn op de afhandeling van de schulden en de besluitvorming. Deze profielen en de daarbij behorende factoren staan niet op zich, maar blijken onlosmakelijk met elkaar te zijn verbonden.

Een tweede belangrijke conclusie van het onderzoek is dat het de gemiddelde crediteur, die een groot deel van zijn vordering af moet boeken, niet veel uitmaakt of hij via het minnelijk of het wettelijk traject het resterende deel van zijn vordering ontvangt, hoewel er over het algemeen bij crediteuren weinig vertrouwen lijkt te zijn in de gemeentelijke schuldhulpverlening. Ook over de kwaliteit van het beschermingsbewind zijn crediteuren weinig positief.

In de afgenomen interviews gaf men desalniettemin bijna unaniem aan in principe altijd te opteren voor het minnelijk traject, tenzij er sprake is van een contra-indicatie. Dit kan zijn de gereede kans op een hoger inkomen bij de debiteur in de komende jaren. In dat geval laat men het liever op een wettelijk traject aankomen, tenzij men middels een dwangakkoord wordt gedwongen in te stemmen met het minnelijk traject. De opbrengsten van het minnelijk en het wettelijk traject kunnen zelden een-op-een met elkaar worden vergeleken. De beslissing moet in de overige gevallen vaak worden genomen op basis van beeldvorming en eerder op gedane ervaringen. Uit de eerdere *quick scans* blijkt dat het voor deze beeldvorming van belang is in welke gemeente de debiteur woonachtig is en bij welke rechtbank het verzoekschrift Wsnp of dwangakkoord moet worden ingediend. Ook is de inschatting van het gedrag en de motivatie van de schuldenaar van belang.

De hier beschreven conclusies komen in grote lijnen overeen met de bevindingen van een onderzoek van Jungmann en Kruis dat parallel aan dit onderzoek is uitgevoerd.⁴³ Ten aanzien van de crediteuren stellen de onderzoekers vast dat het niet of nauwelijks uitmaakt welk traject een crediteur kiest, omdat er in beide gevallen maar weinig voor hem overblijft. In principe kiezen crediteuren voor het minnelijk traject, tenzij er contra-indicaties zijn, zoals recidive, fraude

43 Nadja Jungmann en Geerten Kruis. Het verhaal achter de cijfers. De doorstroming van de minnelijke schuldhulpverlening naar de wettelijke sanering. Regioplan/Hogeschool Utrecht 2014.

en verwijtbaarheid, en mits aan bepaalde kwalitatieve randvoorwaarden wordt voldaan. Steeds vaker is medewerking aan het minnelijk traject in een convenant vastgelegd. In een aantal gevallen is er een moratorium nodig om een minnelijk traject te bewerkstelligen. Alleen bij goede perspectieven op de arbeidsmarkt wordt expliciet voor de Wsnp gekozen.

9 Duurzaamheid schone lei

9.1 Inleiding

Onder ex-sanieten die minimaal 1 en maximaal 5 jaar geleden een schone lei hebben gekregen, is een internetenquête gehouden waarin hen gevraagd werd naar hun huidige financiële situatie. In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van dit onderzoek beschreven. Het betreft 192 (ex-)ondernemers en 151 particulieren. Daar waar significante verschillen optraden (chi-kwadraattoets, $p < 0.01$), wordt bij de beschrijving van de resultaten onderscheid gemaakt tussen particulieren en (ex-)ondernemers. Ook de meest opvallende verschillen met de vorige meting zijn in de tekst beschreven. Allereerst wordt in paragraaf 9.2 een beschrijving gegeven van de huishoudsamenstelling, de woonsituatie en de inkomensbronnen van ex-sanieten. Vervolgens wordt ingegaan op de huidige financiële situatie in vergelijking met de financiële situatie vlak vóór het moment dat men in de Wsnp kwam. Daarbij komen de oorzaken van de schulden van vóór de Wsnp aan de orde, de actuele achterstallige betalingen en het huidige leen- en spaargedrag. Daarna wordt beschreven in hoeverre er gebruik is gemaakt van hulpverlening. Aan de hand van de tevredenheidsscores op een aantal aspecten wordt inzichtelijk gemaakt hoe de ex-sanieten terugkijken op de Wsnp. Tot besluit wordt een aantal door de ex-sanieten genoemde verbeterpunten voor het Wsnp-traject weergegeven. Deze suggesties zijn gericht op het vergroten van de kans op een schone lei en de kans dat men ook daarna niet opnieuw in de schulden komt.

9.2 Resultaten

9.2.1 Huishoudsamenstelling toen en nu

De huishoudsamenstelling op het moment dat men in de Wsnp kwam, verschilt sterk tussen particulieren en (ex-)ondernemers (zie tabel 9.1). Van de particuliere huishoudens was 37% alleenstaand en 18% maakte deel uit van een stel zonder kinderen, terwijl 25% van de (ex-)ondernemers op dat moment alleenstaand was en 29% deel uitmaakte van een stel zonder kinderen. Daarnaast waren huishoudens van particuliere ex-sanieten bij de start van de Wsnp vaker dan (ex-)ondernemers eenoudergezinnen (19% om 11%) en minder vaak tweoudergezinnen (22% om 34%).

Tabel 9.1 Huishoudsamenstelling ex-sanieten op het moment dat men in de Wsnp kwam naar type in percentages

	Particulieren	(Ex-)ondernemers	Totaal
Alleenstaand	37	25	32
Tweeoudergezin	22	34	28
Stel zonder kinderen	18	29	22
Eenoudergezin	19	11	15
Anders	4	1	3
Totaal	100	100	100

De huidige gezinssamenstelling is in tabel 9.2 weergegeven. De grootste groep ex-sanieten is alleenstaand (38%), gevolgd door personen die deel uitmaken van een tweeoudergezin (27%). De verdeling qua huishoudsamenstelling binnen de groep particulieren verschilt voor alle categorieën ook nu significant van die binnen de groep (ex-)ondernemers.

Tabel 9.2 Huidige huishoudsamenstelling ex-sanieten naar type in percentages

	Particulieren	(Ex-)ondernemers	Totaal
Alleenstaand	45	29	38
Tweeoudergezin	22	34	27
Stel zonder kinderen	17	30	23
Eenoudergezin	14	7	11
Anders	3	-	1
Totaal*	100	100	100

**Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.*

Voor 20% van de ex-sanieten geldt dat de samenstelling van het huishouden gewijzigd is sinds de start van de Wsnp. De belangrijkste verschuiving binnen deze groep vond plaats van stel zonder kinderen naar alleenstaand (16% van de groep waarbij een verandering was opgetreden in de huishoudsamenstelling) en van eenoudergezin naar alleenstaand (25%). Ook de situatie van de huidige partner is op een aantal punten bij het onderzoek betrokken. De helft van de ex-sanieten woont momenteel samen met een partner tegen 44% bij de start van de Wsnp.

9.2.2 Koop- of huurhuis

13% Van de ex-sanieten woont momenteel in een koopwoning: 25% van de (ex-) ondernemers en 4% van de particuliere ex-sanieten. Bij de vorige meting was dit respectievelijk 19% en 9%.

Dit gegeven hangt significant samen met de gezinssamenstelling. Tweeouder-gezinnen wonen gemiddeld vaker in een koopwoning (31% van deze groep), alleenstaanden of eenoudergezinnen gemiddeld minder vaak: respectievelijk 4 en 3% van deze groep woont in een koopwoning.⁴⁴

9.2.3 Inkomensbronnen toen en nu

Ruim de helft van de (ex-)ondernemers ontvangt momenteel loon/salaris (52%) tegen 41% van de particulieren. Bij de particulieren ligt het aantal uitkeringsgerechtigden momenteel met 44% significant hoger dan de 25% die bij de (ex-)ondernemers wordt aangetroffen. Dit was vlak voor de Wsnp ook het geval (44% tegen 20%). Bij de (ex-)ondernemers is er daarentegen significant vaker sprake van winst uit eigen bedrijf, zowel op het moment van de enquête als vlak voordat men de Wsnp in ging. De meeste respondenten hebben voorafgaand aan de Wsnp en nu dezelfde bron van inkomen. Wat de bron van inkomen is geweest *tijdens* de Wsnp is niet gevraagd.

Tabel 9.3 Inkomensbron ex-sanieten vlak voor aanvang van de Wsnp en momenteel naar type in percentages*

	Particulieren start Wsnp	Particulieren nu	(Ex-)ondernemers start Wsnp	(Ex-)ondernemers nu
Loon/salaris	47e**	41ae**	40f**	52af**
Uitkering	44cg**	44bg**	20ch**	25bh**
Winst uit eigen bedrijf	2i**	-j**	36dj**	5dj**
AOW, VUT of pensioen	4k**	12k**	2l**	17l**
Freelance werk	-	-	3	1
Geen inkomen	5	4	1	1
Totaal**	100	100	100	100

* De lettercombinaties geven de significante paren aan. Het huidige loon/salaris van particulieren verschilt bijvoorbeeld significant van dat van (ex-)ondernemers (paar a).

** Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.

Ook voor de partners van de ex-sanieten geldt dat de bron van inkomen grotendeels gelijk is gebleven ten opzichte van vóór de Wsnp. De belangrijkste

44 Omdat alleenstaanden licht zijn ondervertegenwoordigd in de steekproef zal het percentage huurwoningen in werkelijkheid iets hoger liggen.

bron van inkomen van de partner, zowel nu als bij de start van de Wsnp, is het loon/salaris, gevolgd door een uitkering. Het enige significante verschil tussen particulieren en (ex-)ondernemers is dat de partners van (ex-)ondernemers vlak voor aanvang van de Wsnp significant vaker winst uit eigen bedrijf als inkomen hadden dan de partners van particulieren (17% tegen 0%). Momenteel bestaat dat verschil nauwelijks meer (4% tegen 0%).

Tabel 9.4 Inkomensbron partner vlak voor aanvang van de Wsnp en momenteel naar type in percentages

	Partner particulieren start Wsnp n=77	Partner particulieren nu n=75	Partner (ex-)ondernemers start Wsnp n=95	Partner (ex-)ondernemers nu n=97
Loon/salaris	42	36	47	55
Uitkering	27	24	11	12
Winst uit eigen bedrijf	~**	-	17**	4
AOW, VUT of pensioen	4	12	2	12
Freelance werk	1	-	-	2
Geen inkomen	26	28	24	14
Totaal*	100	100	100	100

* Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.

** Significant $p<.010$.

9.2.4 Financiële situatie toen en nu

Het netto-inkomen waarover de ex-saniet momenteel per maand beschikt, verschilt tussen particulieren en (ex-)ondernemers. Particulieren vallen significant vaker in de categorie ‘minder dan 1.000 euro’ dan de (ex-)ondernemers.

Tabel 9.5 Netto-inkomen (in euro) per maand van ex-sanieten naar type in percentages

Inkomen in euro	Particulieren	(Ex-)ondernemers	Totaal
Minder dan 1.000	24**	6**	15
1.000-1.500	38	34	36
1.500-2.000	20	23	21
Meer dan 2.000	19	37	27
Totaal*	100	100	100

* Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.

** Significant $p<.010$

Alleenstaanden vallen gemiddeld vaker in de categorieën tot 1.500 euro.⁴⁵
De financiële situatie van de ex-sanieten is vaker verbeterd dan verslechterd ten opzichte van de situatie vlak voordat men in de Wsnp kwam. Ruim een derde van de particulieren en bijna de helft van de (ex-)ondernemers zei momenteel een (aanzienlijk of enigszins) hoger inkomen te hebben dan vlak voor aanvang van de Wsnp.

Tabel 9.6 Huidige inkomen vergeleken met situatie vlak voor aanvang van de Wsnp in percentages

	Particulieren	(Ex-)ondernemer	Totaal
Aanzienlijk hoger	7**	27**	16
Enigszins hoger	29	20	25
Vrijwel gelijk	40**	21**	31
Enigszins lager	7	11	9
Aanzienlijk lager	18	22	20
Totaal*	100	100	100

* Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.
** Significant $p < .010$.

Ex-sanieten zijn er, ten opzichte van de situatie vlak vóór de Wsnp, financieel minder op vooruitgegaan dan bij de vorige meting. Toen gaf 47% van de particulieren aan een aanzienlijk of enigszins hoger inkomen te hebben gekregen, tegen 64% van de (ex-)ondernemers.

9.2.5 Oorzaken ontstaan van schulden voor de Wsnp

De oorzaken waardoor men destijds in de Wsnp is gekomen, verschillen (uiteraard) tussen particulieren en (ex-)ondernemers (tabel 9.7): financiële problemen van het eigen bedrijf zijn de voornaamste oorzaak bij (ex-)ondernemers. Een derde van de particulieren noemde vooral als oorzaak dat er ‘meer uitgaven dan inkomsten’ waren (32% tegen 11% bij de (ex-)ondernemers).

45 Omdat alleenstaanden licht zijn ondervertegenwoordigd in de steekproef zal het percentage lage inkomens in werkelijkheid iets hoger liggen.

Tabel 9.7 Oorzaken ontstaan schulden voor de Wsnp in percentages

	Particulieren	(Ex-)ondernemers	Totaal
Financiële problemen eigen bedrijf	7**	76**	38
Meer uitgaven dan er inkomsten zijn	32**	11**	23
Echtscheiding	22	12	17
Slecht met geld om kunnen gaan	23	5	15
Werkloosheid/daling inkomen	20	5	13
Arbeidsongeschiktheid	14	8	11
Hoge kosten in verband met (chronische) ziekte	7	5	6
Prijsstijging van noodzakelijke levensbehoeften	7	4	6
Hoge kosten verhuizing/gedwongen huisverkoop	8	2	5
Wegvallen uitkering/ziekte zonder uitkering	3	3	3
Verslaving	4	1	3
Fout bij schuldeiser of geldverstrekker	3	3	3
Naheffing na schone lei	2	1	1
Hoge/dubbele woonlasten	2	1	1
Andere oorzaken	32	21	27

** Significant $p < .010$.

De categorie 'andere oorzaken' bestaat deels uit het financiële gedrag van een (ex-)partner, zowel privé als zakelijk, oplichting of verkeerde beleggingen. Voorts blijkt uit de toelichting dat ex-sanieten veelvuldig in de schulden zijn gekomen door onterecht ontvangen toeslagen of door overige fouten van overheidsinstanties. De verdeling verschilt aanzienlijk met die van de vorige meting. Toen was 'meer uitgaven dan inkomsten', over alle sanieten gemeten, de meest genoemde oorzaak (63%).

9.2.6 Betalingsachterstanden

Van alle ondervraagden heeft 19% momenteel een betalingsachterstand op een lopende lening, een hypotheek of de huur of bij een rekening. Daarbij is er nauwelijks verschil tussen particulieren en (ex-)ondernemers. Bij de vorige meting lag dit percentage iets hoger, te weten op 24% bij de particulieren en 21% bij de (ex-)ondernemers. Voor de verschillende soorten achterstanden is in de vorige meting geen onderscheid gemaakt.

Achterstand op lopende leningen

Een kwart (26%) van de ex-sanieten met een lening gaf aan momenteel een betalingsachterstand te hebben op één van de lopende leningen. Meestentijds betreft deze achterstand dan een lening bij familie of vrienden (ruim de helft van de groep met betalingsachterstanden op een lening).

Achterstand op hypotheek of huur

Van alle ex-sanieten heeft 7% zelf of zijn partner een achterstand bij de betaling van de huur of hypotheek. Dit percentage ligt bij de eigenaren van koopwoningen op 2% en bij de huurders van woningen op 8%.

Achterstand bij betaling van rekeningen

Op de vraag of men achterstanden heeft op rekeningen antwoordde 17% dat daar inderdaad sprake van is bij henzelf of bij hun huidige partner.

Duur van de betalingsachterstanden

De looptijd van de betalingsachterstanden is aanzienlijk langer dan bij de vorige meting. Een meerderheid van alle betalingsachterstanden is langer dan 1 jaar geleden ontstaan (53%). Dit in tegenstelling tot de vorige meting waar dit percentage op 19% lag. Een kwart van de ex-sanieten gaf aan dat dit langer dan drie maanden geleden was en korter dan een jaar (was 43%), terwijl 20% (was 38%) aangaf dat dit recent ontstane betalingsachterstanden zijn. Deze laatste groep valt derhalve nog niet onder de definitie 'problematische schuld'.

Hoogte betalingsachterstand

Bij drie kwart van alle ex-sanieten met een betalingsachterstand is het totale bedrag van de betalingsachterstand lager dan 5.000 euro en voor 29% van de ex-sanieten gaat het om een relatief laag bedrag van minder dan 500 euro. Twee ex-sanieten hebben inmiddels een schuld tussen de 20.000 en 50.000 euro.⁴⁶ Bij de vorige meting was het bedrag van de betalingsachterstand aanzienlijk lager. Toen had 89% van de ex-sanieten een achterstand van minder dan 5.000 euro.

Tabel 9.8 Hoogte betalingsachterstand in percentages (n=66)

Hoogte achterstand in euro's	Percentage
Minder dan 500	29
500-1.000	18
1.000-5.000	29
5.000-10.000	11
10.000-20.000	9
20.000-50.000	3
>50.000	-
Weet niet/geen antwoord	2
Totaal	100

⁴⁶ Voor deze twee ex-sanieten geldt dat ze respectievelijk 2 en 2,5 jaar geleden met een schone lei zijn uitgestroomd uit de Wsnp.

Er blijkt een logisch verband te bestaan tussen de duur van de schuld en de hoogte: schulden tot 500 euro komen significant vaker voor binnen de groep waarvan als de ontstaansdatum van de schuld geldt 'in de afgelopen twee maanden'.

Oorzaken betalingsachterstanden

Net als bij de vorige meting zijn de meest genoemde oorzaken voor de huidige betalingsachterstanden de prijsstijging van noodzakelijke levensbehoeften (28%) en/of meer uitgaven dan er inkomsten zijn, genoemd door eenzelfde percentage van de ex-sanieten met betalingsachterstanden. Op de derde plaats staat werkloosheid/inkomensdaling, genoemd door 23% van de ex-sanieten met een betalingsachterstand. Naheffing na een schone lei, genoemd door 22% van de ex-sanieten met een betalingsachterstand, is nu gestegen van de zevende naar de vierde belangrijke oorzaak. Het kan hierbij gaan om teveel ontvangen toeslagen of subsidies tijdens de Wsnp (bijvoorbeeld belastingteruggave of huursubsidie), die inmiddels bij de uitdeling van de boedel onder de crediteuren is verdeeld, of om herlevende oude CJIB-schulden.

Vervolgens is nagegaan welke factoren samenhangen met het opnieuw hebben van betalingsachterstanden. Het hebben van betalingsachterstanden gaat relatief vaak samen met:

- het aangaan van leningen bij familie of vrienden;
- het ontberen van hulp bij met name de begeleiding van de financiën, terwijl de ex-saniet in kwestie die ondersteuning wel graag had gehad;
- het feit dat men niet spaart.

Het hebben van betalingsachterstanden gaat relatief minder vaak samen met:

- een netto-inkomen van meer dan 2.000 euro per maand.

Er is geen statistisch significant verband gevonden tussen het hebben van betalingsachterstanden en de oorzaken die hiertoe geleid hebben en leeftijd.⁴⁷ Ook het verband tussen het hebben van betalingsachterstanden en een huurwoning en het aantal kinderen, dat in de vorige meting aan het licht kwam, is deze keer niet aangetroffen.

⁴⁷ In andere armoedestatistieken komt leeftijd vaak voor als verklarende factor. In deze enquête is het merendeel van de ex-sanieten echter ouder dan 35 jaar (zie tabel B6.2, bijlage 6: 7%), waardoor deze verbanden niet meer optreden.

9.2.7 Leningen

Het aantal ex-sanieten met een lening lijkt te zijn afgenomen ten opzichte van de vorige meting. In totaal gaf 84% van de ondervraagden aan dat hij en/of de eventuele partner geen lening heeft lopen op dit moment (de hypotheek op eigen (eerste) woning buiten beschouwing gelaten). Dit is een opvallend verschil met de vorige meting van 2009. Toen lag dit percentages beduidend lager, te weten op 59%.

De meeste ex-sanieten met een lening gaven aan momenteel één lening te hebben lopen, terwijl 3% twee leningen naast elkaar heeft lopen. Slechts één ex-saniet gaf aan drie lopende leningen naast elkaar te hebben.

Een lening bij vrienden of familie wordt het vaakst genoemd (6% van alle ex-sanieten, was 11% bij de vorige meting), gevolgd door een persoonlijke lening of doorlopend krediet bij een bank of een andere financiële instelling (5%, was 11% bij de vorige meting).

9.2.8 Spaargedrag

Er wordt minder gespaard dan bij de vorige meting, met name in de categorie 'alleen als er wat overblijft'. Ruim de helft van de ex-sanieten (55%) gaf aan dat hij en/of de eventuele partner spaart of regelmatig geld opzij zet. Bij de vorige meting was dit twee derde. Een derde van de ex-sanieten spaart alleen als er wat overblijft (was vorige keer 46%), 13% een vast bedrag per maand en 9% een vast bedrag per maand en soms wat extra (bij de vorige meting respectievelijk 14% en 7%).

Stellen met kinderen sparen gemiddeld vaker een vast bedrag per maand dan alleenstaanden. Binnen deze twee groepen zijn de percentages respectievelijk 18% en 4%.⁴⁸

9.2.9 Hulp of bijstand van personen of instanties

Bij particulieren blijkt significant vaker dan bij (ex-)ondernemers sprake te zijn geweest van hulpverlening voor, tijdens of na de Wsnp.

Voor of tijdens Wsnp

Voor of tijdens het Wsnp-traject heeft 43% van de ex-sanieten en/of de partner beschermingsbewind gehad. Bij de particulieren was dit vaker het geval dan bij de (ex-)ondernemers, respectievelijk 48% en 33%.

Voor wat betreft budgetbegeleiding gaf ruim een kwart van de respondenten aan deze begeleiding voor of tijdens het Wsnp-traject te hebben gehad (29%). Ook

⁴⁸ Omdat alleenstaanden licht zijn ondervetegenwoordigd in de steekproef zal het percentage mensen dat een vast bedrag spaart in werkelijkheid iets lager liggen.

hier waren er significante verschillen tussen particulieren en (ex-)ondernemers, respectievelijk 41% en 13% van deze groepen maakte voor of tijdens het Wsnp-traject gebruik van budgetbegeleiding.

Na de schone lei

Op de vraag of men, nadat men een schone lei had gekregen, hulp heeft gehad, antwoordde 13% bevestigend. De particulieren gaven gemiddeld vaker aan dat dit het geval was (20%) dan de (ex-)ondernemers (4%). Bij de vorige meting was dit respectievelijk 14% en 7%, waaruit mag worden afgeleid dat particulieren sindsdien iets vaker hulp krijgen bij een nieuwe start en (ex-)ondernemers iets minder vaak. Alleenstaanden hebben gemiddeld vaker gebruik gemaakt van dit soort hulp dan ex-sanieten uit de overige huishoudensvormen: 22% van de alleenstaanden beantwoordde deze vraag bevestigend.⁴⁹

Het aantal ex-sanieten dat na de schone lei beschermingsbewind en/of overige begeleiding bij het beheer van de financiën kreeg, bedraagt respectievelijk 4% en 8%.

Van de groep die geen hulp heeft gehad, gaf bijna een derde aan dit achteraf wel graag te hebben gewild (30%, ongewijzigd ten opzichte van de vorige meting). Het vaakst had men dan begeleiding willen hebben bij het beheer van de financiën (16% van degenen die geen hulp hebben gehad). Uit de open antwoorden op deze vraag kwam vooral naar voren dat men beter voorbereid had willen zijn op de gevolgen van de BKR-registratie, terugvorderingen van de Belastingdienst en hoe om te gaan met crediteuren van vóór de Wsnp.

Op dit moment

85% Van alle ex-sanieten gaf aan op dit moment *geen* hulp te krijgen van één van de in de enquête opgesomde instanties: 78% van de particulieren en 93% van de (ex-)ondernemers (zie tabel 9.9). De vormen van hulp die momenteel het meest gebruikt worden, zijn beschermingsbewind (6%), budgetbegeleiding (4%) en hulp van maatschappelijk werk (3%).⁵⁰

Particulieren krijgen momenteel significant vaker hulp dan (ex-)ondernemers. Met name bij beschermingsbewind is er een significant verschil: deze vorm van hulpverlening wordt momenteel tienmaal vaker door particulieren gebruikt dan door (ex-)ondernemers.

49 Omdat alleenstaanden licht zijn ondervertegenwoordigd in de steekproef zal het percentage mensen dat hulp heeft gekregen na de Wsnp in werkelijkheid iets hoger liggen.

50 Eén ex-saniet heeft zowel beschermingsbewind als budgetbegeleiding.

Tabel 9.9 Huidig gebruik hulpverlenende instanties per type in percentages

	Particulieren	(Ex-)ondernemers	Totaal
Maatschappelijk werk	5	1	3
Beschermingsbewind	10**	1**	6
Budgetbegeleiding	5	1	4
Riagg	1	<1	<1
Rechtsbijstand	1	1	<1
Bureau Jeugdzorg	2	1	1
Anders	9	3	6
Geen hulp	78**	93**	85
Totaal*	100	100	100

* Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.

** Significant $p < .010$.

De groep die momenteel hulp krijgt, heeft het vaakst voorafgaand aan de Wsnp al hulp gekregen van de desbetreffende instantie.

Tabel 9.10 Moment waarop de huidige hulpverlening is gestart in percentages

	Aantal	Voor start Wsnp	Tijdens Wsnp	Direct na afloop Wsnp	Langer na afloop Wsnp
Maatschappelijk werk	11	73	-	-	27
Beschermingsbewind	21	33	33	24	10
Budgetbegeleiding	12	41	8	33	17
Riagg	1	100	-	-	-
Rechtsbijstand	2	50	-	-	50
Bureau jeugdzorg	4	25	25	25	25
Anders	21	29	19	24	29

Professionele hulp bij huidige betalingsachterstanden

12% Van de ex-sanieten met betalingsachterstanden (19% van alle ex-sanieten) krijgt momenteel professionele hulp bij het oplossen van de betalingsachterstanden (bij de vorige meting was dit 14%). Iets minder dan de helft van de groep die geen hulp heeft, denkt de achterstanden *niet* zonder professionele hulp op te kunnen lossen (41%, was 29%). Dit betekent dat 8% van alle ex-sanieten en/of hun partner momenteel *geen* hulp krijgt bij het oplossen van de betalingsachterstanden terwijl men verwacht de achterstanden zonder hulp *niet* op te kunnen lossen. Bijna de helft van de ex-sanieten met een betalingsachterstand – 47%,

dit is ongeveer 10% van alle ex-sanieten – denkt wél zonder hulp van de betalingsachterstanden af te kunnen komen. Hier lijkt dus geen sprake te zijn van een problematische schuldensituatie. De termijn waarbinnen men denkt zonder hulp de schulden te kunnen aflossen, is doorgaans relatief kort. Bijna de helft (45%) denkt dat binnen drie maanden te kunnen doen en 87% binnen een half jaar (bij de vorige meting respectievelijk 38% en 81%).

9.2.10 Terugblik op de Wsnp

De respondenten is gevraagd naar een tevredenheidsoordeel op een schaal van 1 (= zeer ontevreden) tot 5 (= zeer tevreden) over enkele aspecten van het Wsnp-traject.

Het meest tevreden was men over de rol van de rechtbank: 83% was hierover (zeer) tevreden met een gemiddelde score van 4,1. Het minst tevreden was men over de 'overige begeleiding tijdens de Wsnp' (46% was hierover tevreden of zeer tevreden), maar ook hierbij lag de gemiddelde tevredenheidsscore nog op 3,6. De gemiddelde tevredenheid was het laagst bij het onderwerp postblokkade. Bij de tevredenheidsscores is alleen een significant verschil gevonden tussen particulieren en (ex-)ondernemers bij het aspect 'overige begeleiding'. Particulieren waren hierover tevredener met een score van 3,8 tegen 3,2 bij de (ex-)ondernemers.

Tabel 9.11 Tevredenheid over Wsnp

	Gemiddelde tevredenheid	Percentage (zeer) tevreden
Rol van de rechtbank	4,1	83
Informatie vooraf	3,8	73
De bewindvoerder	3,7	68
Postblokkade	3,5	59
Overige begeleiding	3,6	46

Als men ontevreden was, kon men de reden hiervoor aangeven. De 9% die ontevreden was over de informatievoorziening gaf aan vooraf te weinig, in het geheel geen, foute of te late informatie of toelichting te hebben ontvangen, ondanks het huisbezoek dat bij de start van het traject altijd plaatsvindt.

Voor de 15% van de respondenten die ontevreden waren over de postblokkade, was het feit dat ook huisgenoten onder de blokkade vielen en dat men te laat belangrijke stukken kreeg doorgestuurd, waardoor vervelende situaties en nieuwe schulden konden ontstaan, factoren van belang. Ook werd de postblokkade door een aantal respondenten als stigmatiserend ervaren.

Bij de 20% van de ex-sanieten die ontevreden waren over de bewindvoerder, ging het, blijkens de toelichting, vooral over de slechte communicatie, het traag reageren en de slechte bereikbaarheid.

Door de 6% van de ex-sanieten die ontevreden waren over de rol van de rechtbank werd onvoldoende toezicht op de bewindvoerder het vaakst genoemd.

Van de groep die ontevreden was over de overige begeleiding tijdens de Wsnp (12%) gaf het merendeel aan in het geheel geen hulp of begeleiding te hebben gehad.

Wanneer de uitkomsten worden vergeleken met de vorige meting dan zijn de waarden grotendeels vergelijkbaar. Over de postblokkade was men destijds minder vaak (zeer) tevreden (59% nu, tegen 44% toen), terwijl men toen over de overige begeleiding iets vaker (zeer) tevreden was (46% nu tegen 55% toen).

9.2.11 Suggesties ex-sanieten ter verbetering Wsnp-traject en erna

Ter afsluiting van de enquête zijn de ex-sanieten in de gelegenheid gesteld suggesties aan te dragen ter verbetering van het Wsnp-traject of de periode erna. Uit hun antwoorden zijn drie thema's te destilleren, te weten:

1. de behoefte aan nazorg/begeleiding;
2. de BKR-registratie en overige vormen van preventieve registratie;
3. de naheffingen van toeslagen.

Ad 1: veel ex-sanieten gaven aan behoefte te hebben aan hulp van iemand die hen op gang helpt na het Wsnp-regime. Dat dit met name bij kwetsbare burgers nodig is, blijkt uit het feit dat een aantal ex-sanieten alsnog wordt benaderd door crediteuren uit de periode van vóór de Wsnp. Er blijkt een sterke behoefte te bestaan aan een evaluatiegesprek na een bepaalde termijn (een half jaar/een jaar) waarin men de problemen waar men tegenaan is gelopen in die periode kan bespreken.

Ad 2: veel ex-sanieten gaven aan de termijn van vijf jaar BKR-registratie na de drie jaar Wsnp onaanvaardbaar lang te vinden. Ze gaven aan ernstig te worden belemmerd in het hervatten van hun normale leven, met name zij die niet door eigen financieel wangedrag, maar door andere omstandigheden in de schulden waren gekomen (veelal (ex-)ondernemers). Het verkrijgen van hypotheek en leningen wordt door de registraties ernstig bemoeilijkt, waardoor vaak moet worden gekozen voor een duurdere optie (bijvoorbeeld huurhuis versus koophuis). Zoiets eenvoudigs als het afsluiten van een abonnement voor de mobiele telefoon wordt ernstig bemoeilijkt, zo niet onmogelijk gemaakt.

Ad 3: veel ex-sanieten worden na het verkrijgen van de schone lei alsnog geconfronteerd met naheffingen van de Belastingdienst. Als één van de oorzaken werd genoemd dat door onvoldoende uitleg en toezicht van de bewindvoerder

tijdens het Wsnp-traject bepaalde onterecht ontvangen toeslagen in de boedel zijn meegenomen. Nu de boedel is verdeeld onder de crediteuren moeten deze alsnog door de ex-saniet worden terugbetaald. Hierdoor hebben zij direct weer nieuwe schulden op hun naam staan.

9.3 Conclusie

Het recidivepercentage na het Wsnp-traject is laag. Aan dit traject kan derhalve een lerend effect worden toegeschreven.⁵¹ Ondanks het feit dat de ex-sanieten minder vaak dan bij de vorige meting aangaven dat hun inkomen momenteel hoger is dan bij de start van de Wsnp, lijken zij het financieel wel iets beter te doen vergeleken met de vorige meting. Van alle ondervraagden heeft in totaal 19% momenteel een betalingsachterstand op een lopende lening of een betaling, de aflossing van een hypotheek of de huur. Hierbij was nauwelijks verschil tussen particulieren en (ex-)ondernemers. Bij de vorige meting lag dit percentage iets hoger, te weten op 24% van de particulieren en 21% van de (ex-)ondernemers.⁵²

Elke lening vormt een extra risico voor een betalingsachterstand. Uit de cijfers blijkt dat het aantal ex-sanieten met een lening is afgenomen ten opzichte van de vorige meting. In totaal gaf 84% van de ondervraagden aan dat hij en/of de partner *geen* lening heeft lopen op dit moment (de hypotheek op eigen (eerste) woning buiten beschouwing gelaten). Dit is een opvallend verschil met de vorige meting in 2009. Toen lag dit percentage beduidend lager (59%). De veranderende economische situatie sinds de vorige meting en daarmee het feit dat leningen nu onder veel striktere voorwaarden worden verstrekt, lijken hiervoor een verklaring te zijn.

Ruim de helft van de ex-sanieten (55%) gaf aan dat hij en/of de eventuele partner spaart of regelmatig geld opzij zet. Bij de vorige meting was dit percentage hoger, te weten ongeveer twee derde.

Er is bij ex-sanieten een sterke behoefte aan hulpverlening na de schone lei. Uit de enquête blijkt dat slechts 13% aangaf daadwerkelijk hulp te hebben gehad om ervoor te zorgen dat er een nieuwe start kon worden gemaakt. Het vaakst kreeg men na de Wsnp beschermingsbewind en/of overige begeleiding bij het beheer van de financiën. Van de groep die geen hulp heeft gehad, gaf bijna een derde aan dit achteraf wel graag te hebben gewild.

51 Dit kan ook worden afgeleid aan het gegeven dat het tot nu toe maar zelden gebeurt dat iemand tweemaal in de Wsnp database voorkomt. Bij een analyse hiernaar zijn er 300 recidivisten teruggevonden.

52 Als wordt vergeleken met de cijfers uit de Monitor Betalingsachterstanden dan lijkt het alsof er onder de ex-sanieten en/of hun partners minder vaak sprake is van betalingsachterstanden dan bij de gemiddelde Nederlandse huishoudens (32% van de huishoudens in 2014, mensen die in de Wsnp zitten buiten beschouwing gelaten). Het is echter lastig om deze cijfers te vergelijken, omdat er bij 38% van de respondenten en/of hun partner ook één of meer kinderen deel uitmaken van het huishouden. Naar hun schulden is in deze enquête niet gevraagd. Bron: Panteia, Monitor Betalingsachterstanden, Meting 2014.

Ex-sanieten blijken tegen een aantal problemen aan te lopen na de Wsnp: de lange duur en de belemmeringen van de BKR-registratie, de naheffing van toeslagen door de Belastingdienst en ongewenst bezoek van oude crediteuren. Er blijkt behoefte te zijn aan nazorg om deze problemen met iemand te kunnen bespreken en om het financiële leven weer goed op de rit te krijgen. Met name de 8% van de ex-sanieten die dachten niet zonder hulp de nieuwe betalingsachterstanden op te kunnen lossen, heeft aandacht.

10 Samenvatting

De elfde meting van de Wsnp-monitor is een actualisering van de cijfers uit de tiende meting. Deze monitor bestaat uit een update van de vaste set gegevens over aanvraag, instroom, aanbod, doorstroom en uitkomsten, alsmede van de gegevens over dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen. Daarnaast worden de resultaten besproken van onderzoeken die betrekking hebben op de afwegingen van crediteuren om al dan niet in te stemmen met een minnelijk traject, de duurzaamheid van de schone lei, de resultaten van de Wsnp-trajecten die na een hoger beroep zijn gestart en de afhandeling van de CJIB-schulden na het Wsnp-traject.

De belangrijkste uitkomsten van de elfde Wsnp-monitor zijn als volgt.

Aanvragen

Het aantal verzoeken om toepassing van de Wsnp (aanvragen) was ongeveer gelijk aan dat van de vorige meting en lag net boven de 17.500. Dit is 9% minder dan in 2012, maar het aantal ligt nog wel boven het niveau van 2010. Ten opzichte van 2010 laat 2014 een toename zien van het aantal verzoeken tot toelating tot de Wsnp van 13%. Een belangrijke reden hiervoor is de aanhoudende economische crisis, waardoor meer mensen te maken krijgen met problematische schulden.

Afwijzingen

Het totale afwijzingspercentage van de verzoeken tot toelating tot de Wsnp lag in 2014 iets hoger dan in 2013: 20,6% tegen 20,1%. Tussen de rechtbanken onderling zijn er grote verschillen in de hoogte van de afwijzingspercentages waar te nemen. Dit varieert van minder dan 10% (Noord-Nederland) tot 36% (Rotterdam).

Niet-ontvankelijkverklaringen

Sinds 2008, toen de mogelijkheid van niet-ontvankelijkverklaring in de Wsnp werd opgenomen, is er procentueel, met name in 2011, een toename geweest van het aantal niet-ontvankelijk verklaarde verzoekschriften. De jaren daarna is dit percentage gestabiliseerd en lag het rond de 7%, in 2014 is er weer een lichte stijging te zien tot ruim 8%.

Instroom

Het aantal uitgesproken schuldsaneringen is in 2014 gedaald tot 12.258, ruim 100 minder dan een jaar eerder. Dat komt neer op gemiddeld 92 schuldsaneringen per 100.000 inwoners van 18 jaar en ouder. Tussen de arrondissementen liep

dit aantal uiteen van 48 (per 100.000 inwoners) in Den Haag tot 176 in Noord-Nederland.

Ten opzichte van 2013 daalde bij 6 rechtbanken de instroom (per 100.000 inwoners), terwijl bij 5 rechtbanken deze juist steeg. De arrondissementen Midden-Nederland en Amsterdam kenden de grootste daling. De grootste stijgingen zijn te zien bij Noord-Nederland, Rotterdam en Noord-Holland. Bij deze arrondissementen steeg het aantal met ruim 10%.

In 2014 werden 1.023 faillissementen omgezet in een schuldsanering. Dat zijn er 123 minder dan in 2013. Deze omzettingen maakten 8,3% uit van de totale instroom van dat jaar.

Het profiel van nieuw ingestroomde schuldenaren is ook in 2014 weinig veranderd: de verhouding tussen particulieren en (ex-)ondernemers bleef ongeveer 4:1. Mannen kwamen net iets vaker in de schuldsanering terecht dan vrouwen, en hun aandeel is licht toegenomen in 2014. De gemiddelde leeftijd steeg licht naar bijna 44 jaar.

Bewindvoerders

Het aantal actieve bewindvoerders (met één of meer lopende zaken) is sinds 2005 elk jaar gedaald. In 2014 telde Nederland 533 actieve bewindvoerders, 46 minder dan in 2013. De gemiddelde *case load* bedroeg op dat moment 73 zaken per actieve bewindvoerder, 4 meer dan in 2013.

Advocaatbewindvoerders behandelden in 2014 gemiddeld 17 zaken per persoon, 6 meer dan in 2013. Voor de overige bewindvoerders (niet-advocaten) is het aantal gestegen naar 110 zaken per persoon, waar het in 2013 nog 83 zaken betrof.

Het aandeel advocaten onder de actieve bewindvoerders nam in 2014 verder af tot 40%. Hun aandeel in Wsnp-zaken bedroeg 9%. Het gemiddeld aantal lopende schuldsaneringen per advocaatbewindvoerder was in 2014 het hoogst in Amsterdam (42 zaken) en het laagst in Gelderland, Oost-Brabant, Overijssel en Midden-Nederland.

Voor de bewindvoerders (zijnde niet-advocaten) was de *case load* in 2014 het hoogst in Amsterdam, Noord-Nederland en Limburg met respectievelijk gemiddeld 140, 117 en 115 zaken per bewindvoerder. In Overijssel behandelden bewindvoerders (zijnde niet-advocaten) gemiddeld 34 zaken per persoon.

Uitkomsten

Van alle zaken die tussen 1998 en 2011 zijn gestart, is bijna 73% beëindigd met een schone lei. Verder eindigde bijna 12% van deze zaken in een faillissement en bijna 3% in een akkoord. Het aandeel 'overige beëindigingen' bedroeg over de hele periode ruim 13%.

In 2014 zijn 13.172 zaken beëindigd, een stijging van bijna 17% ten opzichte van 2013. Bij 10.615 zaken is een schone lei verleend. Wel werden minder akkoorden met schuldeisers getroffen: 201 akkoorden tegen 218 in 2013. Daarnaast eindigden 464 zaken met een faillissement. Het aantal 'overige beëindigingen' bedroeg 1.892.

Looptijd

Van alle schuldsaneringen die in de periode 2009 tot en met 2014 zijn beëindigd, had ongeveer 10% een looptijd van anderhalf jaar of minder. Schuldsaneringen met een looptijd tussen de 3 en 4 jaar maakten zo'n 64% uit van het aantal beëindigde zaken.

Dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen

Van de wettelijke voorzieningen binnen het minnelijk traject wordt steeds vaker gebruik gemaakt. In totaal kwamen er in 2014 bij alle rechtbanken samen 4.443 verzoekschriften binnen voor één van de drie voorzieningen. Voor de dwangakkoorden geldt dat het aantal verzoeken een continu stijgende trend vertoont. In 2014 was het aantal verdubbeld ten opzichte van 2010. Bij de moratoria was er in 2011 een lichte daling ten opzichte van 2010 (-3%), waarna het aantal weer is toegenomen. Het aantal voorlopige voorzieningen laat, na jaren van stijging, in 2013 en 2014 een daling zien, en bevindt zich ongeveer op het niveau van 2010.

Net als in eerdere jaren zijn er in 2014 aanzienlijke verschillen tussen de rechtbanken waar te nemen wanneer het gaat om het aantal ingediende verzoeken om een dwangakkoord, moratorium of voorlopige voorziening.

Afdoeningswijzen voorzieningen binnen het minnelijk traject

Sinds de introductie van de mogelijkheid tot het aanvragen van de drie voorzieningen in 2008 laten de percentages toekenningen, afwijzingen, intrekkingen en niet-ontvankelijkverklaringen een wisselend beeld zien. Er zijn stijgingen en dalingen waar te nemen binnen smalle marges. Bij de dwangakkoorden lag het percentage intrekkingen de laatste twee jaren iets hoger dan daarvoor. Bij de moratoria is het percentage toekenningen gestegen en het percentage intrekkingen gedaald. Bij de voorlopige voorzieningen lag het percentage afwijzingen in de laatste drie jaren relatief laag in vergelijking met de jaren daarvoor.

Kosten en baten toevoegingen bewindvoerders

Om de verzoekschriftprocedures voor een dwangakkoord of moratorium te bevorderen, is er in 2011 en 2012 geëxperimenteerd met de afgifte van toevoegingen aan bewindvoerders voor deze twee voorzieningen. Eind 2012 werd besloten de afgifte van deze toevoegingen aan bewindvoerders Wsnp op een meer permanente basis te continueren en werd een wettelijke regeling van kracht.

In 2014 zijn er in totaal 607 toevoegingen ten behoeve van de hierboven genoemde procedures afgegeven aan bewindvoerders Wsnp. In dat jaar werden er 540 declaraties ingediend na afronding van een zaak. De gemiddelde kosten per declaratie (het bedrag dat door de Raad aan de bewindvoerders is betaald) bedroegen 948,95 euro. Uit nader onderzoek op dossierniveau blijkt dat er bij 90% van de dwangakkoorden geen toelating tot de Wsnp in hetzelfde jaar heeft plaatsgevonden. Bij de moratoria die in 2014 door bewindvoerders zijn behandeld, ligt dat op 70%.

Instroom hoger beroep

Bij het gerechtshof Den Haag werden relatief gezien de meeste hoger beroepszaken ingediend. Dit loopt in de pas met het relatief hoge aantal afwijzingen bij de rechtbanken in dit Hofressort. Bij alle hoven was sprake van een daling ten opzichte van 2013. Ongeveer drie kwart van de hoger beroepszaken had betrekking op een weigering toepassing van de Wsnp of op een tussentijdse beëindiging.

Afdoening hoger beroep inzake weigering toepassing Wsnp

Ongeveer drie kwart van de uitspraken van de rechtbank weigering toepassing Wsnp werd in 2014 bekrachtigd en ongeveer 20% vernietigd. Het gerechtshof 's-Hertogenbosch valt hier op met een relatief laag aantal bekrachtigingen en relatief veel vernietigingen.

Afdoening hoger beroep inzake tussentijdse beëindiging

Een kleine drie kwart van de uitspraken van de rechtbank inzake tussentijdse beëindiging Wsnp werd in 2014 door het hof bekrachtigd en een kwart werd vernietigd. Het gerechtshof Amsterdam valt op door een iets lager percentage bekrachtigingen en een iets hoger percentage vernietigingen.

Instroom Wsnp na hoger beroep

In 2014 ging in Nederland 2% van alle schuldsaneringen van start na een hoger beroep, nadat het verzoek in eerste aanleg was afgewezen. Dat is iets minder dan in 2013. Net als vorig jaar kende gerechtshof Den Haag dit jaar een hoog aantal schuldsaneringen dat van start ging na een hoger beroep (4%).

CJIB- en DUO-vorderingen

Het CJIB en DUO hebben bijzondere posities waar het gaat om beleid bij hardnekkige betalingsachterstanden. De vorderingen van beide organisaties vallen namelijk niet onder de schone lei zoals verkregen in een minnelijke dan wel wettelijke schuldsanering. Na het verkrijgen van de schone lei zal een schuldenaar deze vorderingen alsnog dienen af te betalen.

Sinds de wetswijziging van 2008 vallen de Mulderzaken (CJIB) echter onder de schone lei die verstrekt wordt nadat iemand een Wsnp-traject succesvol heeft doorlopen. Dat wil zeggen dat de volledige schuld wordt kwijtescholden zodra

de schone lei is verleend. De strafrechtelijke boetes vallen echter niet onder de schone lei. Deze zullen na afloop van de Wsnp herleven en opnieuw geïnd worden door het CJIB. Voor het minnelijk traject geldt de 'schone lei-kwijtschelding' niet. Zowel de Muldervorderingen als de strafrechtelijke vorderingen herleven nadat het minnelijk traject succesvol is afgerond.

Van alle strafrechtelijke zaken (CJIB) die in 2013 weer herleefden (488), betrof de gemiddelde vordering 833,35 euro. Hiervan is inmiddels 70% succesvol geïnd of op andere wijze definitief afgedaan. De overige 30% betreft nog lopende zaken, gemiddeld staat hier nog 285,63 euro per zaak open.

Voor DUO-schulden geldt dat alleen achterstallige schuld wordt gesaneerd tegen finale kwijting in zowel het minnelijk als wettelijk traject. Langlopende leningen vallen, ingevolge artikel 299a van de Faillissementswet, niet onder de regeling en zijn niet-saneerbaar. Deze schuld wordt gedurende de regeling opgeschort. Na afloop van de regeling worden voor het onbetaalde gedeelte weer reguliere betalingsverzoeken gestuurd. Ook bestuurlijke boetes die de minister kan opleggen ingevolge artikel 9.9 van de WSF 2000 (bijvoorbeeld wanneer is gebleken dat iemand ergens anders woonachtig is dan was vermeld) vallen niet onder de saneerbare schulden.

Crediteurenonderzoek

De eerste conclusie van het onderzoek is dat zowel het profiel van de crediteur, het profiel van de debiteur, de relatie tussen beiden, het profiel van de schuld als de infrastructuur van de schuldhulpverlening in meer of mindere mate de afhandeling van schulden blijken te bepalen. Deze profielen en de daarbij behorende factoren staan niet op zich, maar blijken onlosmakelijk met elkaar te zijn verbonden. Een tweede belangrijke conclusie van het onderzoek is dat het de gemiddelde crediteur, die een groot deel van zijn vordering af moet boeken, niet veel uitmaakt of hij via het minnelijk of het wettelijk traject het resterende deel van zijn vordering ontvangt, hoewel er over het algemeen bij crediteuren weinig vertrouwen lijkt te zijn in de gemeentelijke schuldhulpverlening. Ook over de kwaliteit van het beschermingsbewind waren de crediteuren weinig positief.

In de interviews gaf men desalniettemin bijna unaniem aan in principe altijd te opteren voor het minnelijk traject, tenzij er sprake is van een contra-indicatie. Dit kan zijn de gerede kans op een hoger inkomen bij de debiteur in de komende jaren. In dat geval laat men het liever op een wettelijk traject aankomen, tenzij men middels een dwangakkoord wordt gedwongen in te stemmen met het minnelijk traject. De opbrengsten van het minnelijk en het wettelijk traject kunnen zelden een-op-een met elkaar worden vergeleken. De beslissing moet in de overige gevallen vaak worden genomen op basis van beeldvorming en eerder opgedane ervaringen. Uit eerdere quick scans blijkt dat het voor deze beeldvorming van belang is in welke gemeente de debiteur woonachtig is en bij welke rechtbank het verzoekschrift

Wsnp of dwangakkoord moet worden ingediend. Ook is de inschatting van het gedrag en de motivatie van de schuldenaar van belang.

Duurzaamheid schone lei

Het recidivepercentage na het Wsnp-traject is laag. Aan dit traject kan derhalve een lerend effect worden toegeschreven. Ondanks het feit dat de ex-sanieten minder vaak dan bij de vorige meting aangeven dat hun inkomen momenteel hoger is dan bij de start van de Wsnp, lijken zij het financieel wel iets beter te doen vergeleken met de vorige meting. Van alle ondervraagden heeft in totaal 19% momenteel een betalingsachterstand op een lopende lening of een betaling, de aflossing van een hypotheek of de huur. Hierbij was er nauwelijks verschil tussen particulieren en (ex-)ondernemers. Bij de vorige meting lag dit percentage iets hoger, te weten op 24% van de particulieren en 21% van de (ex-)ondernemers. Elke lening vormt een extra risico voor een betalingsachterstand. Uit de cijfers blijkt dat het aantal ex-sanieten met een lening is afgenomen ten opzichte van de vorige meting. In totaal gaf 84% van de ondervraagden aan dat hij en/of zijn partner *geen* lening heeft lopen op dit moment (de hypotheek op eigen (eerste) woning buiten beschouwing gelaten). Dit is een opvallend verschil met de vorige meting in 2009. Toen lag dit percentages beduidend lager (59%). De veranderende economische situatie sinds de vorige meting en daarmee het feit dat leningen nu onder veel striktere voorwaarden worden verstrekt, lijken hiervoor een verklaring te zijn.

Ruim de helft van de ex-sanieten (55%) gaf aan dat hij en/of zijn eventuele partner spaart of regelmatig geld opzij zet. Bij de vorige meting was dit percentage hoger, te weten ongeveer twee derde.

Er bestaat bij ex-sanieten een sterke behoefte aan hulpverlening na de schone lei. Uit de enquête blijkt dat slechts 13% aangaf daadwerkelijk hulp te hebben gehad om ervoor te zorgen dat er een nieuwe start kon worden gemaakt. Het vaakst kreeg men na de Wsnp beschermingsbewind en/of overige begeleiding bij het beheer van de financiën.

Van de groep die geen hulp heeft gehad, gaf bijna een derde aan dit achteraf wel graag te hebben gewild.

Ex-sanieten blijken tegen een aantal problemen aan te lopen na de Wsnp: de lange duur en de belemmeringen van de BKR-registratie, de naheffing van toeslagen door de Belastingdienst en ongewenst bezoek van oude crediteuren. Er blijkt behoefte te zijn aan nazorg om deze problemen met iemand te kunnen bespreken en om het financiële leven weer goed op de rit te krijgen. Met name de 8% van de ex-sanieten die denken niet zonder hulp hun nieuwe betalingsachterstanden op te kunnen lossen, behoeven aandacht.

Bijlage 1

Samenstelling begeleidingscommissie

mr. F.H.E. Boerma	Rechtbank Zeeland/West-Brabant (voorzitter)
drs. ing. G. Jaarsma	Directievoorzitter Kredietbank Nederland, vertegenwoordiger van de NVVK
R. Roorda	Bewindvoerder/lid Branchevereniging Bewindvoerders Wsnp
mr. G. Lankhorst	Ministerie van Veiligheid en Justitie, Toegang Rechtsbestel
mr. M. Menzing	Bewindvoerder/schuldhulpverlener, Menzing & Partners
M. Vlemmings	Statistisch onderzoeker CBS
mr. H. Schruer	Advocaat
dr. M. Croes	Ministerie van Veiligheid en Justitie, WODC
prof. mr. R.D. Vriesendorp	Advocaat De Brauw Blackstone Westbroek en hoogleraar Privaatrecht Tilburg University

Namens Bureau Wsnp:

drs. J.H.M. von den Hoff	Bureau Wsnp, Raad voor Rechtsbijstand
ir. L. Nickel	Bureau Wsnp, Raad voor Rechtsbijstand (secretaris)

Bijlage 2

Tabellen horend bij hoofdstuk 3

Tabel B2.1 Verzoeken Wsnp per rechtbank in aantallen en percentages, 2010 tot en met 2014*

Rechtbank	2010	2011	2012	2013	2014	Mutatie 2014 t.o.v. 2013	2014 per 100.000 inwoners
Amsterdam	1.325	1.612	1.663	1.575	1.693	+7%	209
Den Haag	1.605	2.183	1.893	1.473	1.504	+2%	104
Gelderland	1.459	1.872	1.762	1.487	1.691	+14%	106
Limburg	958	1.440	1.489	1.524	1.326	-13%	143
Midden-Nederland	654	775	957	1.692	1.614	-5%	109
Noord-Holland	1.684	1.845	1.661	1.845	1.868	+1%	136
Noord-Nederland	1.637	2.425	2.543	2.483	2.672	+8%	194
Oost-Brabant	856	964	884	784	900	+15%	81
Overijssel	2.311	2.674	2.247	1.201	1.132	-6%	127
Rotterdam	1.311	2.726	2.489	1.922	1.909	-1%	137
Zeeland/West-Brabant	1.787	1.895	1.752	1.607	1.310	-18%	111
Totaal	15.587	20.411	19.340	17.593	17.619	+0,1%	132

* Exclusief verzoeken omzettingen faillissement (in 2014 was dit 8,3% van de instroom, zie tabel 3.3).

Tabel B2.2a Afwijzingen Wsnp-verzoeken per rechtbank in percentages, 2010 tot en met 2014*

Rechtbank	2010	2011	2012	2013	2014
Amsterdam	9,0	6,8	9,6	14,2	19,5
Den Haag	26,4	31,5	33,2	38,1	34,2
Gelderland	20,1	23,2	25,9	16,8	20,7
Limburg	9,5	10,1	14,3	20,3	20,3
Midden-Nederland	18,4	15,1	22,0	22,1	21,8
Noord-Holland	12,7	13,5	17,9	15,5	14,0
Noord-Nederland	7,1	7,6	5,8	5,3	7,0
Oost-Brabant	19,7	20,8	22,9	25,2	27,9
Overijssel	19,3	17,9	21,9	28,7	28,2
Rotterdam	21,1	22,0	35,3	36,6	35,7
Zeeland/West-Brabant	16,4	17,8	11,0	8,7	11,7
Totaal	16,3	17,3	19,9	20,1	20,6

* Als percentage van de som van het aantal afwijzingen ($n = 2.966$) en toekenningen ($n = 11.454$) op feitelijke Wsnp-verzoeken (dus exclusief de pro-forma verzoeken).

Bron: ODB.

Tabel B2.2b Afwijzingen Wsnp-verzoeken per rechtbank in aantallen, 2010 tot en met 2014

Rechtbank	2010	2011	2012	2013	2014
Amsterdam	89	74	112	135	189
Den Haag	329	513	478	386	289
Gelderland	237	379	407	195	276
Limburg	78	105	168	291	246
Midden-Nederland	99	99	145	289	240
Noord-Holland	162	213	244	211	218
Noord-Nederland	110	162	132	115	175
Oost-Brabant	166	184	187	188	214
Overijssel	417	498	521	346	331
Rotterdam	195	444	684	622	657
Zeeland/West-Brabant	247	302	175	121	131
Totaal	2.129	2.973	3.253	2.899	2.966

Tabel B2.3 Niet-ontvankelijkverklaringen per rechtbank in aantallen en percentages, 2010 tot en met 2014

Rechtbank	2010		2011		2012		2013		2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Amsterdam	85	6,4	122	7,6	181	10,9	196	12,4	307	18,1
Den Haag	203	12,6	415	19,0	308	16,3	262	17,8	139	9,2
Gelderland	64	4,4	82	4,4	75	4,3	41	2,8	84	5,0
Limburg	59	6,2	67	4,7	66	4,4	31	2,0	24	1,8
Midden-Nederland	51	7,8	47	6,1	115	12,0	148	8,7	133	8,2
Noord-Holland	28	1,7	28	1,5	18	1,1	21	1,1	38	2,0
Noord-Nederland	57	3,5	100	4,1	125	4,9	102	4,1	165	6,2
Oost-Brabant	75	8,8	119	12,3	139	15,7	159	20,3	162	18,0
Overijssel	83	3,6	100	3,7	135	6,0	85	7,1	68	6,0
Rotterdam	100	7,6	351	12,9	246	9,9	217	11,3	279	14,6
Zeeland/West-Brabant	18	1,0	23	1,2	22	1,3	37	2,3	86	6,6
Totaal	823	5,3	1.454	7,1	1.430	7,4	1.299	7,4	1.485	8,4

Bijlage 3

Onderzoeksverantwoording CBS

(betreft paragraaf 3.3 t/m 3.5, 4.1 en 6.4)

Aanvullend op wat in de hoofdstukken reeds is vermeld, wordt hier een nadere toelichting gegeven op de werkwijzen die gehanteerd zijn bij de verschillende deelonderzoeken.

Cijfers hebben een voorlopige status

De cijfers hebben geen definitieve status. Cijfers kunnen door de jaren heen met terugwerkende kracht veranderen, wanneer er meer gegevens bekend zijn in het systeem. Dat betekent dat de cijfers later nog verbeterd en aangevuld kunnen worden.

Gegevens uit de 285-verklaringen

Bij voorgaande metingen was een deel van de gegevens afkomstig uit de zgn. 285-verklaringen. De gegevens hieruit zijn niet zonder meer betrouwbaar. In de huidige meting bleek dat de vulling voor gegevens, bijvoorbeeld het aantal schuldeisers, de schuldenlast, het boedelinkomen en de oorzaak van het ontstaan van schulden, niet van dien aard was om er betrouwbare cijfers uit te kunnen afleiden. Daarom is besloten om de gegevens uit deze 285-verklaringen niet op te nemen in de huidige monitor.

Actieve bewindvoerders

Door uitsluitend het aantal actieve bewindvoerders in ogenschouw te nemen, wordt een juister beeld van de beschikbare capaciteit verkregen dan wanneer alle bewindvoerders zouden worden meegenomen. Onder de bewindvoerders zonder lopende zaken bevinden zich namelijk relatief veel personen die tijdelijk niet of slechts voor één specifieke zaak beschikbaar zijn.

Sekse schuldenaar

Dit gegeven is bij een deel van de schuldenaren bekend. Indien bij dubbele zaken de sekse van één van beide schuldenaren bekend was, is aangenomen dat de partner van het andere geslacht was dan de schuldenaar zelf. Uit nader onderzoek van enige jaren terug is vast komen te staan dat paren van hetzelfde geslacht slechts een zeer gering deel uitmaken van alle stellen in het bestand waarvan bij beide partners de sekse wel bekend is.

Periode

In de analyse zijn alle zaken meegenomen die in de periode 1998 tot en met december 2014 zijn gestart.

Aantallen in de analyses

De aantallen waarop de analyses betrekking hebben, variëren sterk. Soms wordt op het niveau van zaken geanalyseerd, soms op het niveau van boedels (waarbij een dubbele zaak maar één keer meetelt).

Missende of onbetrouwbare waarden

Gegevens zijn soms niet ingevuld of buiten de analyse gelaten, omdat ze niet betrouwbaar bleken.

Aanpassing ten opzichte van vorige Monitor

In de vorige Monitor (tiende meting) is een cijfer gepubliceerd over het aantal actieve bewindvoerders (figuur 3.10), dat een onjuist beeld schetste. Voor de huidige Monitor is dit gecorrigeerd.

De berekening van het cijfer voor Nederland is in de huidige Monitor aangepast voor de figuren 3.9 en 3.10 (respectievelijk 3.11 en 3.12 uit de tiende meting). Voorheen werden in figuur 3.9 actieve bewindvoerders die in meerdere arrondissementen werkzaam waren, dubbel geteld. Het gevolg was dat het percentage advocaten onder actieve bewindvoerders hoger kwam te liggen, dan feitelijk juist was. In figuur 3.10 werden de bewindvoerders voorheen per rechtbank geteld. Een bewindvoerder die in twee arrondissementen werkzaam was, werd in het totaal van Nederland tweemaal geteld met het gemiddeld aantal zaken per arrondissement. Nu wordt een actieve bewindvoerder die in meerdere arrondissementen werkzaam is, éénmaal met al zijn/haar zaken meegeteld voor het totaal aantal van Nederland, met als gevolg dat het gemiddeld aantal zaken per bewindvoerder hoger uitvalt.

Bijlage 4

Figuren en tabellen horend bij hoofdstuk 5

Tabel B4.1 Aantal ingediende verzoekschriften voor de drie voorzieningen, 2010 tot en met 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Dwangakkoorden aantal	1.108	1.457	1.750	1.790	2.143
Dwangakkoorden index	100	131	157	161	193
Moratoria aantal	954	927	1.098	1.471	1.559
Moratoria index	100	97	115	154	163
Voorlopige voorzieningen aantal	705	804	859	803	741
Voorlopige voorzieningen index	100	114	122	114	105

Tabel B4.2 Afdoeningswijzen verzoeken dwangakkoord in aantallen en percentages, 2010 tot en met 2014*

	2010		2011		2012		2013		2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Afwijzing	263	27	343	24	342	20	321	20	307	15
Intrekking	369	37	567	41	711	41	759	46	898	45
Niet-ontvankelijkverklaring	19	2	74	5	107	6	74	5	104	5
Toekenning	339	34	414	30	558	33	490	30	701	35
Totaal**	990	100	1.398	100	1.718	100	1.644	100	2.010	100

** Voor de tabellen B4.2 tot en met 4.4 geldt: als percentage van het totaal aantal toekenningen, afwijzingen, intrekkingen en niet-ontvankelijkverklaringen van het aangegeven jaar. Niet meegenomen zijn de verzoekschriften in de categorieën 'buiten behandeling stelling', 'van rechtswege vervallen' en 'onbevoegd'.
 Voor de tabellen B4.2 tot en met 4.4 geldt voorts dat de totalen afwijken van de instroom die wordt genoemd in de hierboven geplaatste tabel B4.1, omdat daarbij ook zaken zijn opgeteld die in het jaar ervoor zijn ingediend en er op een deel van de in het kolomjaar ingediende zaken in dat bewuste jaar nog niet is besloten.
 ** Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.*

Tabel B4.3 Afdoeningswijzen verzoeken moratoria in aantallen en percentages, 2010 tot en met 2014

	2010		2011		2012		2013		2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Afwijzing	163	17	161	18	146	14	238	17	238	16
Intrekking	167	17	155	17	137	13	186	13	158	10
Niet-ontvankelijkverklaring	98	10	79	9	83	8	81	6	95	6
Toekenning	543	56	508	56	693	65	900	64	1.045	68
Totaal**	971	100	903	100	1.059	100	1.405	100	1.536	100

*** Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.*

Tabel B4.4 Afdoeningswijzen voorlopige voorzieningen in aantallen en percentages, 2010 tot en met 2014

	2010		2011		2012		2013		2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	aantal	%
Afwijzing	105	16	117	15	85	10	93	12	79	11
Intrekking	64	10	99	13	78	10	81	11	73	10
Niet-ontvankelijkverklaring	29	4	58	7	64	8	57	7	51	7
Toekenning	465	70	506	65	594	72	538	70	522	72
Totaal*	663	100	780	100	821	100	769	100	725	100

* Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.

Tabel B4.5 Aantallen dwangakkoorden, moratoria en voorlopige voorzieningen per rechtbank en totaal, 2014

	Amsterdam	Den Haag	Gelderland	Limburg	Midden-Nederland	Noord-Holland
Dwangakkoord						
Afwijzing	37	77	59	2	38	35
Ingetrokken	157	153	76	42	123	94
Niet-ontvankelijkverklaring	7	14	2	2	3	2
Toegekend	112	110	68	22	81	97
Verzoeken	349	417	196	80	268	229
Verzoeken per 100.000 inwoners	43,2	28,8	12,2	8,7	18,2	19,3
Moratorium						
Afwijzing	28	4	28	3	20	28
Ingetrokken	33	5	13	7	23	25
Niet-ontvankelijkverklaring	8	29	1		1	1
Toegekend	231	10	72	19	87	271
Verzoeken	304	50	119	32	131	294
Verzoeken per 100.000 inwoners	37,6	3,5	7,5	3,5	8,9	24,7
Voorlopige voorziening						
Afwijzing	2	11	7		19	15
Ingetrokken	5	6	5	2	12	6
Niet-ontvankelijkverklaring	10	2		1	3	6
Toegekend	56		4	2	30	333
Verzoeken	72	19	11	5	60	361
Verzoeken per 100.000 inwoners	9	1	1	1	4	30

Noord-Nederland	Oost-Brabant	Overijssel	Rotterdam	Zeeland/ West-Brabant	Totaal
8	11	12	18	10	307
46	36	20	110	41	898
1	54		16	3	104
47	16	17	98	33	701
99	136	51	231	87	2.143
7,2	12,2	5,7	16,6	7,4	16,0
55	2	7	45	18	238
10	10	6	22	4	158
1	9	5	39	1	95
134	23	47	118	33	1.045
226	50	71	224	58	1.559
16,5	4,5	8,0	16,1	4,9	11,6
8	1	2	14		79
14	2	5	6	10	73
8	6	2	13		51
45	6	18	22	6	522
94	21	30	51	17	741
7	2	3	4	1	5,5

Dwangakkoord

Afwijzing

Ingetrokken

Niet-ontvankelijkverklaring

Toegekend

Verzoeken

Verzoeken per 100.000 inwoners

Moratorium

Afwijzing

Ingetrokken

Niet-ontvankelijkverklaring

Toegekend

Verzoeken

Verzoeken per 100.000 inwoners

Voorlopige voorziening

Afwijzing

Ingetrokken

Niet-ontvankelijkverklaring

Toegekend

Verzoeken

Verzoeken per 100.000 inwoners

Bijlage 5

Tabellen horend bij hoofdstuk 6

Tabel B5.1 Instroom hoger beroepszaken per gerechtshof, absoluut en procentueel, 2010 tot en met 2014

Jaar Instroom	Amsterdam	Arnhem-Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogenbosch	Totaal
2010	204	506	389	367	1.466
2011	174	531	436	369	1.510
2012	251	640	681	340	1.912
2013	301	685	679	448	2.113
2014	255	655	656	409	1.975
Instroom 2014 per 100.000 inwoners	12,8	12,3	23,0	12,7	14,8

Tabel B5.2 Afdoeningswijzen weigering toepassing Wsnp per gerechtshof, absoluut en procentueel, 2014

	Amsterdam		Arnhem-Leeuwarden		Den Haag		's-Hertogenbosch	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Bekrachtiging	134	80	255	77	406	82	140	73
Vernietiging	31	18	74	22	69	14	45	23
Niet-ontvankelijkverklaring	3	2	3	1	16	3	5	3
Overig	-	-	1	0	2	0	2	1
Totaal*	168	100	333	100	493	100	192	100

** Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.*

Tabel B5.3 Totaal afdoeningswijzen tussentijdse beëindiging Wsnp per gerechtshof, absoluut en procentueel, 2014

	Amsterdam		Arnhem-Leeuwarden		Den Haag		's-Hertogenbosch	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Bekrachtiging	58	64	186	76	131	75	75	71
Vernietiging	32	35	52	21	34	19	26	25
Niet-ontvankelijkverklaring	-	-	7	3	10	6	4	4
Overig	1	1	-	-	-	-	1	1
Totaal*	91	100	245	100	175	100	106	100

* Door afronding van de deeltotalen telt het totaal niet altijd op tot 100%.

Bijlage 6

Verantwoording onderzoek

Duurzaamheid schone lei

Onder ex-sanieten die minimaal 1 en maximaal 5 jaar geleden een schone lei hebben gekregen, is een internetenquête gehouden waarin hen gevraagd werd naar hun huidige financiële situatie. Middels een brief werden de ex-sanieten uitgenodigd tot het invullen van deze internetenquête. Aan hen die een voorkeur hadden voor een telefonische enquête is de mogelijkheid geboden de vragen telefonisch te beantwoorden. De gebruikte vragenlijst was vrijwel gelijk aan de lijst die in 2006 en 2009 is gebruikt.

Van de in totaal 1.926 benaderde ex-sanieten hebben er 343 de vragenlijst geheel ingevuld. Het responspercentage van 18% was ongeveer gelijk aan dat van de vorige meting. Omdat dit aantal voldoende was voor betrouwbare resultaten, zijn er geen herinneringsbrieven verstuurd.

Tabel B6.1 Steekproef en respons

	Particulieren	(Ex-)ondernemers	Totaal
Verstuurde brieven	1.211	835	2.046
Foutief adres ⁵³			120
Feitelijk benaderd			1.926
Enquête ingevuld*	192	151	343
Netto responspercentage			18%

* Waarvan 21 telefonisch afgenomen.

Representativiteit van de responsgroep op enkele achtergrondkenmerken

Evenmin als bij de vorige metingen, kan ook nu met zekerheid gesteld worden dat de onderzochte groep ex-sanieten met een schone lei een representatieve afspiegeling vormt van alle ruim 28.500 sanieten die tussen 1 september 2009 en 1 september 2013 een schone lei hebben gekregen. Degenen die de Nederlandse

53 Ondanks een controle vooraf door een extern bureau heeft een deel van de sanieten vanwege (recente) verhuizing de brief niet ontvangen.

taal niet goed beheersen, zullen bijvoorbeeld ondervertegenwoordigd zijn. De kans bestaat bovendien dat mensen die opnieuw grote betalingsachterstanden hebben de brief genegeerd hebben, omdat deze voor hen mogelijk te confronterend was (destijds een schone lei en nu weer schulden) of omdat ze de post sowieso niet meer openmaken. Voor de kenmerken leeftijd, samenstelling van het huishouden bij de start van het Wsnp-traject en de duur van de schone lei is de responsgroep vergeleken met de totale doelgroep van het onderzoek (populatie). In tabel B6.2 staat deze vergelijking weergegeven.

Tabel B6.2 Achtergrondkenmerken respondenten naar type ex-schuldenaar in percentages

	Respondenten		Populatie met schone lei	
	Particulieren	(Ex-)ondernemers	Particulieren	(Ex-)ondernemers
<i>Leeftijd</i>				
21-35 jaar	7	7	12	9
36-50 jaar	51	47	46	50
51-64 jaar	36	34	33	33
65 jaar en ouder	6	13	10	9
Gemiddeld in jaren	49,3	50,4	49,5	49,7
<i>Huishoudsamenstelling start Wsnp</i>				
Alleenstaand	37	25	47	38
Eenoudergezin	18	29	23	12
Tweeoudergezin	22	34	18	28
Stel zonder kinderen	19	11	10	19
Anders	4	1	2	3
<i>Duur schone lei in jaren*</i>	3,42	3,27	3,45	3,28
Aantal	192	151	23.217	5.364

* Ten tijde van het afnemen van de enquête (1 december 2014).

De gemiddelde leeftijd van de ex-sanieten ligt zowel bij de responsgroep als bij de gehele populatie iets hoger dan bij vorige meting. Bij vergelijking van de responsgroep met de totale populatie blijkt dat alleen de alleenstaanden zijn ondervertegenwoordigd in de responsgroep (32% bij de responsgroep tegen 45% in de hele populatie). Dit geldt voor zowel de particulieren als de (ex-)ondernemers. Bij de (ex-)ondernemers zijn in de responsgroep de eenoudergezinnen oververtegenwoordigd en de stellen zonder kinderen ondervertegenwoordigd, terwijl deze laatste groep bij de particulieren juist vaker voorkomt in de responsgroep. Vanwege dit verschil zal worden nagegaan of de huishoudensvorm 'alleenstaand bij de start van de Wsnp' significant van invloed is bij de analyses.

Als dit het geval is, wordt bij het betreffende resultaat een kanttekening geplaatst.

Dat de verhouding particulieren en (ex-)ondernemers afwijkt van de verdeling binnen de gehele populatie is een bewuste keuze. Het hoge aantal particulieren dat bevestigd moest worden om de juiste afspiegeling te verkrijgen, zou ondoenlijk zijn geweest. De resultaten van de totale steekproef kunnen, daar waar de verschillen tussen particulieren en (ex-)ondernemers significant zijn, dan ook niet worden vergeleken met de resultaten van de vorige meting. In de vorige meting was het aandeel particulieren 42%, tegen 56% nu.

Bij de constructie van de vragenlijst is er bewust voor gekozen vragen te stellen die relatief eenvoudig te beantwoorden zijn en die niet al te gevoelig liggen (zie verder Monitor Wsnp, 2006, bijlage 2). Een aantal vragen kan geleid hebben tot sociaalwenselijke antwoorden. De antwoorden op deze vragen moeten dan ook als indicatief gezien worden. Het gaat daarbij met name om:

- het hebben van betalingsachterstanden. Hier zal mogelijk niet elke respondent even eerlijk op geantwoord hebben, zeker gezien de doelgroep van het onderzoek. Men heeft een nieuwe start kunnen maken, vrij van schulden en dat maakt het er in het algemeen niet eenvoudiger op om toe te geven dat er opnieuw betalingsachterstanden zijn ontstaan. Om onderrapportage te voorkomen, is in de vragenlijst de term 'schulden' vermeden en zijn vragen over leningen en achterstanden in een context geplaatst van 'veel mensen hebben een lening' en 'er kunnen betalingsachterstanden ontstaan'.
- de termijn waarbinnen men denkt betalingsachterstanden opgelost te kunnen hebben.
- het al dan niet regelmatig sparen van een bedrag.
- oorzaken van betalingsachterstanden/schulden. In de telefonische enquête van 2006 zijn de respondenten gevraagd in een open vraag gevraagd naar de oorzaken voor de betalingsachterstanden, die zij vervolgens zelf konden benoemen. In de internetenquête van de laatste twee metingen waren alle denkbare antwoorden reeds geformuleerd, waaruit de invullers één of meerdere opties konden kiezen. Dit kan hebben geleid tot het kiezen voor de sociaal meer geaccepteerde antwoorden. Oorzaken als 'een gat in de hand' en verslaving zullen mogelijk ondergerapporteerd zijn. Om dit enigszins te ondervangen, is als eerste antwoordoptie (waar respondenten vaak een voorkeur voor hebben, ongeacht wat er staat) 'meer uitgaven dan er inkomsten waren' opgenomen. Dit is een neutrale formulering waaruit weliswaar niet echt een oorzaak spreekt, maar waaruit wel blijkt dat men de uitgaven niet heeft aangepast aan de inkomsten. Veel respondenten hebben bij de oorzaken gebruik gemaakt van de optie 'anders, namelijk' om een toelichting te geven, wat de gelegenheid bood om de antwoorden te herinterpreteren.

Bijlage 7

Overzicht inhoud en aanvullend onderzoek eerdere edities van de Monitor Wsnp

De eerste editie betreft een **nulmeting** over het jaar 2004, met daarin:

- de Wsnp in kort bestek;
- beschikbaarheid, betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de gegevens die aan de Monitor ten grondslag liggen;
- kwantitatieve gegevens over:
 - aanvraag: instroom, aantal toe- en afwijzingen;
 - achtergrondkenmerken schuldenaren;
 - bewindvoerders: aantal, in- en uitstroom, gemiddeld aantal zaken, leeftijd, spreiding over het land, zaaksoorten naar type bewindvoerder, aandeel advocatenkantoren;
 - proces: het aantal lopende zaken, hoger beroep en resultaat, aantal schone leien/faillissementen;
 - doorlooptijden;
 - einduitkomsten naar startjaar.

De **tweede meting** betreft het jaar 2005, met daarin:

- kwantitatieve basisgegevens zoals over het jaar 2004, aangevuld met afwijzingsgronden verzoek;
- onderzoek naar beleid van de rechtbanken ten aanzien van de afwijzingen;
- onderzoek 285-verklaringen: achterliggende redenen schulden, mogelijke gronden voor weigering, opstellers van de verklaring, redenen mislukken opstarten van het minnelijk traject, instanties waarnaar wordt doorverwezen en gebruikte voorzieningen om financiën onder controle te krijgen;
- probleemcumulatie en einduitkomst: koppeling met het toevoegingsbestand;
- faillissementsonderzoek ondernemers Leeuwarden;
- onderzoek duurzaamheid schone lei.

De **derde meting** betreft het jaar 2006, met daarin:

- kwantitatieve basisgegevens als voordien, inclusief koppeling toevoegingsbestand en een herhaling van het onderzoek 285-verklaringen;
nieuw over 2006: percentage advocaten onder bewindvoerders en percentage uitdeling aan concurrente schuldeisers;
nieuw over 2006: einduitkomst naar kenmerken van zaken en schuldenaren;

- speciale aandacht voor het samengaan van de Wsnp en toevoegingen in de tijd;
- onderzoek volgtijdelijkheid toevoegingen en Wsnp;
- onderzoek beleid crediteuren met betrekking tot minnelijk en wettelijk traject;
- onderzoek naar hoogte van de uitdeling, gemiddeld aantal schuldeisers per schuldenaar en boedelsaldo.

De **vierde meting** betreft het jaar 2007, met daarin:

- eerste kwantitatieve indruk van de effecten van de wetswijziging per 1 januari 2008 tot en met april van dat jaar;
- effectiviteit van instrumenten binnen de Wsnp (postblokkade, huisbezoek, verslag en verlenging looptijd);
- zaken met een langere looptijd;
- aantal schuldenaren dat gedurende de looptijd van de Wsnp werk vindt;
- etniciteit.

De **vijfde meting** betreft het jaar 2008, met daarin:

- eerste effecten van de wetswijziging 2008 en verklaring lagere instroom;
- onderzoek hogerberoepszaken bij twee gerechtshoven;
- herhaling onderzoek afwijzingsgronden zoals beschreven in de tweede meting;
- kwantitatief onderzoek naar de inzet van de drie nieuwe maatregelen (dwangakkoord, moratorium en voorlopige voorziening), inclusief redenen voor toe- of afwijzing;
- ontwikkelingen binnen de minnelijke regeling op basis van een onderzoek onder vijf instellingen voor schuldhelpverlening.

De **zesde meting** betreft het jaar 2009, met daarin:

- kwantitatieve gegevens ten aanzien van de inzet van de drie nieuwe maatregelen (dwangakkoord, moratorium en voorlopige voorziening);
- onderzoek naar de duurzaamheid van de schone lei;
- analyse arbeidsmarktpositie en leefsituatie van ex-schuldenaren met een schone lei vóór en na de Wsnp-periode.

De **zevende meting** betreft het jaar 2010, met daarin geen nieuwe aanvullingen op de standaardtekst. In dat jaar bestond het aanvullend onderzoek uit een *quick scan* naar mogelijke knelpunten bij de overgang van het minnelijk naar het wettelijk traject. Hiervan is in maart 2011 een eindrapport opgesteld dat is aangeboden aan het ministerie van Veiligheid en Justitie.⁵⁴

54 L. Combrink-Kuiters en S.L. Peters, Quick scan Belemmeringen toegang tot de Wsnp, Utrecht 2011.

De **achtste** meting betreft het jaar 2011, met daarin:

- resultaten van onderzoek naar gerechtelijke akkoorden;
- resultaten van onderzoek naar uitdelingen;
- overige resultaten van de enquête onder bewindvoerders, te weten de redenen voor uitval van schuldenaren bij de Wsnp, beleving van de eigen taak als bewindvoerder en de rol die bewindvoerders voor zichzelf zien weggelegd.

De **negende** meting betreft het jaar 2012, met daarin:

- resultaten van onderzoek niet-ontvankelijkverklaring en afwijzing van verzoeken tot toelating Wsnp;
- afdoening in hoger beroep.

De **tiende** meting betreft het jaar 2013, met daarin de resultaten van onderzoek naar de dalende instroom in de Wsnp. De afdoening in hoger beroep maakt vanaf deze monitor een vast onderdeel uit van de monitor.

Bijlage 8

Procedure Wsnp

De Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) is bedoeld voor personen die buiten hun schuld ('te goeder trouw') in een problematische schuldsituatie terecht zijn gekomen en bij wie een buitengerechtelijke schuldregeling niet meer tot de mogelijkheden behoort.

Een verzoek om te worden toegelaten tot de schuldsaneringsregeling moet, voorzien van een aantal verplichte bijlagen waaronder de 285-verklaring, bij de rechtbank worden ingediend. De rechtbank roept de schuldenaar op om te verschijnen ter zitting en beoordeelt het verzoek aan de hand van de criteria zoals opgenomen in artikel 288 van de Faillissementswet.

De rechter kan het verzoek uitsluitend toewijzen als de schuldenaar zelf voldoende aannemelijk maakt aan de toelatingseisen te voldoen.

Wanneer de rechter de toepassing van de Wsnp uitspreekt, zal deze tegelijkertijd een bewindvoerder en een rechter-commissaris benoemen. De aangestelde bewindvoerder is geen hulpverlener, maar ziet er in opdracht van de rechtbank op toe dat de schuldenaar zijn verplichtingen in het kader van de schuldsaneringsregeling nakomt. De rechter-commissaris houdt toezicht op de bewindvoerder en oordeelt over allerhande verzoeken die in een schuldsaneringsregeling kunnen worden gedaan.

De Wsnp duurt in de meeste gevallen 3 tot maximaal 5 jaar. Indien de persoon zich niet aan de verplichtingen houdt die voortvloeien uit de regeling, kan een tussentijdse beëindiging het gevolg zijn. De schuldenaar verlaat de Wsnp dan zonder schone lei. Afhankelijk van de situatie wordt een faillissement uitgesproken. Indien de schuldenaar zich wel volgens de regels gedraagt, volgt na drie jaar een schone lei. Het is ook mogelijk de Wsnp te beëindigen door middel van het aanbieden van een akkoord of door gedurende de looptijd van de Wsnp alle schulden alsnog volledig te voldoen.

Gedurende de looptijd van de Wsnp moet een schuldenaar leven van een zogenaamd 'Vrij te laten bedrag'. Al het meerdere dat de schuldenaar verdient of aan vermogen ontvangt (bijvoorbeeld belastingteruggave of een erfenis), wordt op een aparte bankrekening gestort: de boedelrekening. De schuldenaar moet

zich inspannen om zo veel mogelijk geld voor zijn schuldeisers te verzamelen. Dit kan dus ook een baanwisseling of verhuizing naar een goedkopere woning inhouden. Ook wordt het vermogen van de schuldenaar geliquideerd. Dit houdt in dat materiële zaken van een zekere waarde, zoals auto's, caravans of andere luxeartikelen, worden verkocht.

Wanneer de schuldenaar zijn verplichtingen nakomt, zal de rechter na afloop van de sanering een schone lei verstrekken. De schuldeisers worden betaald, voor zover er geld verzameld is, en het resterende bedrag van de vordering wordt omgezet in een natuurlijke verbintenis. De schulden blijven dus wel bestaan, maar zijn niet meer opeisbaar. Uitzonderingen hierop vormen boetes die voortvloeien uit strafrechtelijke veroordelingen en schulden bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).⁵⁵

⁵⁵ Voor meer informatie, zie www.wsnprvr.org.

Raad voor Rechtsbijstand

Centraal Bureau voor de Statistiek

De Raad voor Rechtsbijstand heeft een aantal wettelijke taken in het kader van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp). Bureau Wsnp in 's-Hertogenbosch is verantwoordelijk voor de uitvoering van deze taken.

In augustus 2005 verscheen de eerste Wsnp-monitor. Dit jaarlijks uit te brengen instrument heeft als doel de effectiviteit van de Wsnp te monitoren.

Aan deze elfde meting van de Wsnp-monitor hebben zowel de Raad voor Rechtsbijstand als het Centraal Bureau voor de Statistiek een bijdrage geleverd. Deze meting vormt een actualisering van en een aanvulling op de in 2014 verschenen tiende meting.

De Monitor Wsnp 2014 geeft een update van een vaste set gegevens over aanvraag, afwijzing, instroom, aanbod, doorstroom en uitkomsten en over de aantallen verzoeken dwangakkoord, moratorium en voorlopige voorziening en de uitspraken hierop. Daarnaast bevat deze meting de resultaten van onderzoek naar de beweegredenen van crediteuren en de duurzaamheid van de schone lei.

